

Handwritten signature or name in blue ink, possibly reading "W. J. ...".

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961129232

महाराष्ट्र

วันที่ 6 / 1.4. / 98

เลขทะเบียน 0879

เลขหมู่ ๐๓
๒๕๑๙๐

อนุสรณ์

งานพระราชทานเพลิงศพ

พระยานุรักษ์พิบัติ

(จำเริญ สวัสดิ์-ชูโต)

ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส

วันเสาร์ที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๑

มรณํ ปรีโยสถานํ เม ชีวิตํ
รูปํ ชีรติ มจฺจานํ นาม โคตฺตํ นชีรติ

ชีวิตของเรามีความตายเป็นที่สุด ร่างกายของสัตว์ทั้งหลาย
ย่อมย่อยยับไป แต่ข้อสกุลงยังคงอยู่ หาได้ย่อยยับไปด้วยไม่

“เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณ ผู้มีอุปการะคุณ
และแขกผู้มีเกียรติทุกท่าน”

นตฺถิ สนฺติ ปริํ สุขํ

สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี

ยศ, บรรดาศักดิ์ และเครื่องราชอิสริยาภรณ์

- (๑) นายไชยขรรค์ มหาคเล็กหุ่มแพร
ถือศักดินา ๔๐๐
วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๓๐
- (๒) นายจ่ายวค มหาคเล็กเวรสิทธิ์
ถือศักดินา ๖๐๐
วันที่ ๒๗ ธันวาคม รัตนโกสินทรศก
- (๓) หลวงนายเกษ นายเวรมหาคเล็กเวรเกษ
ถือศักดินา ๘๐๐
วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๖
- (๔) พระชาญชาติเกไศสววรรษ
ถือศักดินา ๑๐๐๐
วันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๘
- (๕) พระยาเทพวาราวดี จางวางมหาคเล็ก
ถือศักดินา ๑๐๐๐
วันที่ ๕ พฤศจิกายน ส.ศ. ๒๔๕๘
- (๖) พระยานรเทพปรีดา
ถือศักดินา ๓๐๐๐
วันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๖

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ “ตรา”

- (๑) มงกุฎสยาม ชั้นที่ ๕ ชื่อวิจิตรภรณ์ ว.ม.
วันที่ ๓๑ ธันวาคม รัตนโกสินทรศก ๑๓๑
- (๒) ช้างเผือก ชั้นที่ ๕ ชื่อทิพยภรณ์ ท.ช.
วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๗
- (๓) มงกุฎสยาม ชั้นที่ ๓ ชื่อมณฑนาภรณ์ ม.ม.
วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๗
- (๔) มงกุฎไทย ชั้นที่ ๒ ชื่อทวติยาภรณ์
วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๓
- (๕) จุลจอมเกล้าสำหรับตระกูล ตำแหน่งที่ ๓
ชื่อศุภยจุลจอมเกล้าพิเศษ ศ.จ.ว.
วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๙
- (๖) จุลจอมเกล้าสำหรับตระกูล ตำแหน่งที่ ๒
ชื่อศุภยจุลจอมเกล้า ท.จ.
วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๓

“เหรียญ”

- (๑) เหรียญรักษานาภรณ์ ชั้นที่ ๕ ว.ป.ร. ๕
วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๔
- (๒) เหรียญรักษานาภรณ์ ชั้นที่ ๔
วันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๖
- (๓) เหรียญรักษานาภรณ์ ชั้นที่ ๓ ว.ป.ร. ๓
วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๔

“ยศเสือบ้า”

- (๑) ทำการนายหมู่ เป็นนายหมู่ตรี ในกองเสือบ้า
วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๓๑
 - (๒) เป็นนายหมู่โท ในกองเสือบ้า
วันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๖
 - (๓) เป็นนายหมู่ใหญ่ ในกองเสือบ้า
วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๗
 - (๔) เป็นนายหมวดเอก ในกองเสือบ้า
วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๗
 - (๕) เป็นนายกองตรี ในกองเสือบ้า
วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๘
 - (๖) เป็นนายกองโท ในกรมเสือบ้า
วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๒
 - (๗) เป็นนายกองเอก ในกองเสือบ้า
วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๒
 - (๘) เป็นนายกองใหญ่ ในกองเสือบ้า
วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๓
- เป็นราชองครักษ์เสือบ้า ประจำพระองค์

คำไว้อาลัยแด่ท่านเจ้าคุณนรเทพปรีดา จาก คุณหญิงประภาพรรณวิจิตรวาทการ

ดิฉัน คุณหญิงประภาพรรณ วิจิตรวาทการ เคยเป็นนักเรียนเก่าโรงเรียนสตรีวิทยามาเป็นเวลาช้านาน ดิฉันเป็นศิษย์คุณครูคุณญี่ สวัสดิชูโต น้องสาวของท่านเจ้าคุณ บรรดาครูอาจารย์ และนักเรียน สมัยนั้น มีความเคารพนับถือ สรรเสริญในอธยาศัยไมตรีอย่างยกย่องของ ท่านเจ้าคุณ ท่านเป็นผู้หนึ่งที่เป็นกำลังสำคัญที่สุดของโรงเรียนสตรีวิทยา นำพาให้โรงเรียนมีชื่อเสียงดีเด่น ท่านให้ความกตัญญูเห็นแนะแนวทางศึกษา ค้นคว้า ค้นคว้า ท่านควบคุมเอง ประดิษฐ์ทำทางให้แม่แต่การแสดงละครเกี่ยวกับงานภาษา ท่องทางและความเป็นระเบียบอย่างสวยงามของกายบริหารกลางสนาม ท่านก็เป็นผู้ออกความคิด และเผ้าฝักซ้อมจนถึงวันแสดงจริง ความเมตตาปรานี ความช่วยเหลืออันยิ่งใหญ่ของท่านเจ้าคุณ นับเป็นรากฐานทำให้โรงเรียนสตรีวิทยามีชื่อเสียงเลอเลิศ เป็นสถาบันก่อกำเนิดกุลสตรีที่ดั่งามทราบจนทุกวันนี้ ซึ่งชาวสตรีศึกษาทุกท่านยังจารึกฝังแน่นอยู่ในดวงใจอย่างไม่มีวันลบเลือน

ลูกเขยของท่าน คุณฉัตร วลัยสุต ได้มาพบดิฉันและ

แจ้งความจำนงที่จะนำเรื่อง “จิตศรัทธาการเมือง” ของพลตรี
หลวงวิจิตรวาทการ ไปพิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ
ท่านเจ้าคุณ ดิฉันอนุญาตด้วยความยินดีและขอบคุณที่ให้เกียรติ
แก่ผลงานของสามีดิฉัน ทั้งรู้สึกดีใจที่จะได้มีโอกาสตอบแทน
ความดีของท่านผู้มีอุปการะคุณแก่โรงเรียนสตรีวิทยา ในระยะ
เวลาที่ท่านมีชีวิตอยู่ ท่านเจ้าคุณเป็นผู้ที่รักการทำประโยชน์ให้
สังคมอย่างแท้จริง และถึงแม้ว่าท่านจะล่วงลับไปแล้ว ก็ยังมี
ประจักษ์พยานให้เห็นว่าท่านรักการทำประโยชน์ให้แก่เพื่อน
มนุษย์ต่อไปอีก ท่านได้อุทิศร่างกายของท่านให้โรงพยาบาล
ศิริราช เพื่อนักศึกษาวิชาแพทย์ได้เล่าเรียนศึกษาจากของจริง
คือร่างกายของท่านเจ้าคุณเอง นับเป็นที่น่าสรรเสริญ น่าเคารพ
บูชา สักจะหาผู้ใดมาเปรียบปานได้

ในที่สุดดิฉันขอเชิญชวนให้ทุกท่านที่มาประชุมกันอยู่ ณ
ที่นี้ ร่วมกันตั้งจิตอธิษฐานและขออานุภาพคุณพระศรีรัตนตรัย
เทพยดาอารักษ์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ได้โปรดบันดาลให้
ดวงวิญญาณของท่านเจ้าคุณสถิตย์อยู่ในสุขคติบรมภพพิมาน
มีความเกษมสำราญทุกทีพาราตรี ภายใต้ร่มเงาแห่งพุทธบารมี
และขอให้ลูกหลานวงวานของท่านเสริมสร้างกุศลบุญญาศรีใน

บรรพบุรุษศาสตร์ เผ่าไปให้บรรพบุรุษตัวอย่างของท่าน คือ
“พระยานรเทพปรีดา” ให้ประสบแต่อิฏฐคุณมณูญผลใน
สัมปรายภพตลอดกาล

วิ:รททรรณ 31 ต.รททท

๑ ทกนรทคณ ๒๕๒๖

เจ้าคุณตานรเทพ ฯ

ผมเรียกท่านว่า “เจ้าคุณตานรเทพฯ” ทั้งที่ไม่ได้เป็น
ญาติทางสายโลหิต แต่ความสนิทสนมคุ้นเคย และความเมตตา
กรุณา ที่ท่านมีต่อผมและครอบครัวนั้น ถ้าไม่เท่าเทียมกับญาติ
แท้ๆ ก็ต้องมากกว่า เป็นแน่นอน

ผมเคยเห็น (เพราะตอนนั้นยังไม่รู้จักกับท่าน) ท่านเป็น
ครั้งแรก เมื่อผมเรียนอยู่ชั้นประถมปีที่สาม โรงเรียนสตรีวิทยา
ซึ่งมีคุณครูธัญญา สวัสดิ์-ชูโต น้องสาวของท่านเป็นครูประจำ
ชั้น เมื่อคุณครูธัญญาพานักเรียนไปบ้านที่ถนนดินสอ จึงได้พบ
กับเจ้าคุณพี่ของคุณครู คือ พระยาเทพทวาราวดี ผู้เป็นข้าราชการ
สำนักคนสำคัญ อยู่ใกล้เขตเมืองพระยกุลบาท และเป็นทีโปรด
ปราณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ข้อที่เป็นที่ยืนยันว่าท่านเป็นคนโปรดเป็นพิเศษก็คือ
บรรดาศักดิ์ “เทพทวาราวดี” ซึ่งไม่เคยพระราชทานใครมาก่อน
และไม่เคยพระราชทานใครต่อมาอีกด้วย

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า-
เจ้าอยู่หัว ก่อนเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัตินั้น ทรงพระนามว่า
สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ กรมขุนเทพทวาราวดี

ฉนั้นเมื่อชนกรองราชสมบัติแล้ว ในบรรดา “ข้าหลวงเดิม” ถ้าไม่โปรดถึงขนาด คงจะไม่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ และราชทินนามเป็น “พระยาเทพทวาราวดี” ซึ่งเป็นพระนามเดิมเมื่อทรงกรม ของพระองค์ท่าน

เจ้าคุณตานรเทพฯ เป็นขุนนางชั้นพระยา เป็นองค์รักษ์เสือบ่า และเป็นอะไรต่ออะไรอีกหลายอย่าง ตั้งแต่ยังหนุ่มแน่น ก็เพราะความรอบรู้ ความสามารถ บุคลิกลักษณะและเนื้อสิ่งอื่นใดก็คือ ความซื่อสัตย์จงรักภักดี ผมเคยรู้จักท่านแต่เพียงเท่านั้น

ต่อมาอีกหลายปี เมื่อท่านนำน้อง อภิวัฒน์ และน้องราวดี มาอยู่กับคุณแม่ของผมที่บ้านวัดมทรณพ์ จึงได้มีโอกาสใกล้ชิดสนิทสนม และรู้จักท่านดีขึ้น ผมจำไม่ได้ว่าใครเป็นคนตั้งต้น (อาจเป็นพี่บรรชา) หรือมีสาเหตุอย่างไร ที่พวกเรา คือพี่ๆ น้องๆ รุ่นราวคราวเดียวกับผม เรียกท่านว่า “เจ้าคุณตา” ทั้งที่ท่านก็มีอายุไล่เรียงกับคุณแม่

เจ้าคุณตานรเทพฯ เป็นที่ประทับใจของพวกเรามาก เพราะท่านเป็นผู้ใหญ่ที่รอบรู้วิชาการสมัยใหม่ทั้งติดตามให้ทันสมัยอยู่เสมอ ไม่ถือตัว สั่งสอนพวกเราด้วยวิญญูอย่าง

สนุกสนานของท่าน ไม่ว่าท่านจะคุยเรื่องอะไร พวกเราพากันฟังเพลิน สนุกและได้ความรู้ ท่านไม่ได้วางตัวอย่างญาติผู้ใหญ่ แต่ท่านทำตัวเหมือนเพื่อนของพวกเรา มีอารมณ์ขัน ยั่วเย้าหยอกล้อกันได้โดยท่านไม่ถือสา บางครั้งก็ชวนพวกเราไปค้างเปลี่ยนบรรยากาศที่บ้านบางปูของท่าน ซึ่งในสมัยนั้นยังคงความเป็น “บ้านนอก”

ตอนนั้นท่านไม่ได้รับราชการแล้ว แม้จะไปประกอบอาชีพส่วนตัว (ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่ท่านนำน้อง อภิวัฒน์ และ น้องราวก็ตามอยู่กับพวกเรา) แต่ท่านก็ช่วยราชการหลายอย่าง เพราะความเป็นนักเรียนต่างประเทศ ซึ่งยุคนั้นมีกันอยู่น้อยคน ท่านได้นำประสบการณ์ใหม่ๆ มาสอน มาทำให้คเป็นตัวอย่าง โดยเฉพาะในการแสดงของนักเรียนใน “งานกาชาด” ซึ่งเป็นงานขึ้นหน้าขึ้นตาประจำปีของเมืองไทย โรงเรียนที่ท่านฝึกสอนให้ มักจะได้รับรางวัลที่หนึ่งเสมอ ท่านเป็นศิลปินหลายแขนง ผมเคยได้ยินท่านสีไวโอลิน ขอรับรองว่าฝีมือท่าน “ไร้เทียมทาน” จริงๆ

ต่อมาทางมหาวิทยาลัยได้ขอให้ท่านไปสอนในฐานะอาจารย์พิเศษ ท่านก็ยินดีไปช่วยสอน ะยะนั้นมีข้อขัดแย้งกันเรื่องหนึ่งคือ แขนงวิชาที่ท่านสอน อาจารย์ต่างๆ หลายท่าน

เป็นขนาดข้าราชการชั้นโทเท่านั้น และเป็นสมัยที่ข้าราชการต้อง
แต่งเครื่องแบบด้วย ท่านจึงแต่งเครื่องแบบชั้นโทไปสอน ผู้
หลักผู้ใหญ่ในมหาวิทยาลัยและในกระทรวงศึกษาธิการ (สมัย
นั้นยังไม่มีทบวงมหาวิทยาลัย) ตกอกตกใจกันใหญ่ บอกว่าท่าน
ทำอย่างนั้นไม่ได้ เพราะท่านเป็นพระยา และเป็นข้าราชการ
ชั้นพิเศษมาตั้งแต่อาจารย์ส่วนใหญ่ยังไม่เกิด ที่ท่านกรุณา
รับสอนวิชาขนาดนี้ ก็เป็นความเมตตายิ่งใหญ่อยู่แล้ว แต่ท่านจะ
ต้องแต่งเครื่องแบบชั้นพิเศษตามสิทธิ และฐานะเดิมของท่าน ดู
เหมือนจะได้เถียงกันอยู่นาน ท่านจึงยอมทำตาม

นิสัยอีกอย่างหนึ่งของเจ้าคุณตานรเทพฯ ที่คงจะแก้ไขไม่
หาย คือ ท่านปฏิเสธใครไม่เป็น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็ก เรื่อง
ใหญ่ เรื่องง่าย เรื่องยาก ถ้าออกปากขอความช่วยเหลือจากท่าน
แล้ว ท่านเต็มใจทำให้ทุกเรื่อง และทำอย่างสุดฝีมือจริงๆ ทั้ง
ผมขออ้อว่า โดยไม่มีคำตอบแทน ไม่ว่าจะประการใดๆ ทั้งสิ้น
นี่ก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ท่านต้องเหน็ดเหนื่อยมากตลอดมาจนถึง
วัยชราที่ควรจะพักผ่อน

บุญคุณอันใหญ่หลวงที่ท่านมีต่อผมและครอบครัว เฉพาะ
นอกเหนือไปจากความเมตตาอันที่ญาติผู้ใหญ่ จะขอเน้นเป็น
พิเศษเฉพาะสามตอนคือ

เมื่อผมจะไปเรียนต่อในต่างประเทศ ซึ่งสมัยนั้นคนไทย
ยังไม่คุ้นกับชนบประเพณีและวัฒนธรรมของชาวตะวันตก เพราะ
ไม่ได้ออกนอกประเทศกันเป็นหมื่นแสนอย่างทุกวันนี้ กว่าจะผูก
เนคไทเสร็จก็เหงื่อตก จะกินอาหารแต่ละมื้อก็ต้องคอยชำเลือง
ดูคนข้าง ๆ ว่าเขาใช้มีดเล่มไหน ส้อมอันไหน อะไรที่ควรพูด
ไม่ควรพูดในสังคมผู้ดี เจ้าคุณนรเทพฯ ได้กรุณาสั่งสอนอบรม
ให้โอวาทเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในต่างประเทศทุกแง่มุม เป็น
เหตุให้ผมผ่านพ้นชีวิตในวัยนั้นมาด้วยดี

ลำดับต่อมาเมื่อตอนผมจะแต่งงาน เราได้ปรึกษากันว่าจะ
เชิญใครมาปูที่นอนจึงจะเป็นเกียรติและมีศิริมงคล เราอยากจะ
ได้ผู้ใหญ่ที่มีเกียรติยศเพียบพร้อมด้วยชาติวุฒิ คุณวุฒิ และ
วัยวุฒิ เป็นผู้ที่มีความสุขราบรื่นในชีวิตครอบครัว มีความเห็น
ออกเห็นใจซึ่งกันและกัน ไม่มีความแตกร้าง ผัวเดียว เมียเดียว
และผัวดี เมียดี ลูกดีด้วย อันจะเป็นตัวอย่างในการครองเรือน

เราเห็นพ้องต้องกันว่า ไม่มีใครเหมาะสมเท่าเจ้าคุณตา
นรเทพฯ และคุณ “ยาย”

ท่านยินดีรับ “ปูที่นอน” ให้ ด้วยความเมตตา กรุณา
เป็นพิเศษ ทำให้เราได้เห็นพิธีรีตองแบบโบราณ และครอบครัว
ของผมก็ได้รับสิริมงคลจากท่านจริง ๆ เราครองชีวิตแบบผัว

เดียว เมียเดียว อย่างมีความสุขมาสี่สิบเอ็ดปีแล้ว มีทั้งลูกทั้งหลาน ที่น่าชื่นใจทั้งนั้น

ครั้งต่อมา เมื่อผมไปกราบลาอุปสมบท ท่านได้ตั้งใจสั่งสอน รวากับย่อเอานวโกวาททั้งเล่มมาไว้ในเวลาสั้น ๆ เพียงไม่ถึงชั่วโมง

ภาระในการทำงานทำให้ไม่มีเวลาไปกราบเยี่ยมท่านได้บ่อยๆ ไปที่ไรก็ไปรบกวน เช่นตอนลูกๆ จะแต่งงาน คุณคล้ายกับเป็นคนใจจิตใจดำ ไม่ได้สนองพระเดชพระคุณท่าน เท่าที่ควร เมื่อมาทราบข่าวว่าท่านถึงอนิจกรรม จึงเสียใจนัก เพราะบุญคุณยังไม่ได้ทดแทนอีกมาก ตอนไปรศน์น้ำศพ โบหน้าท่านก็ยังแสดงความเมตตาเช่นเคย

เจ้าคุณตานรเทพ ฯ เกิดมาดี บำเพ็ญแต่คุณงามความดี เป็นประโยชน์ใหญ่ยิ่ง แก่ชาติบ้านเมือง เพียบพร้อมด้วยความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกรัชกาล เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดี เป็นแสงสว่างของผู้ที่ได้คบหาสมาคมรู้จัก มักคุ้นกับท่าน แม้ท่านจะจากไปในวัยชรามากอันเป็นธรรมดาของสังขาร ก็อดที่จะอาลัยไม่ได้ ในบั้นปลาย ท่านยังกรุณามอบรางวัลของท่าน ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาทางการแพทย์ อีกด้วย จะหาใครสักกี่คนที่เป็นกัลยาณชน ผู้เสียสละให้สังคม

ทั้งเวลาที่มีชีวิตอยู่ และสิ้นชีวิตไปแล้ว อย่างเจ้าคุณตานรเทพฯ
สมกับที่ทางพระท่านสรรเสริญว่าเป็นผู้ “สว่างมา-สว่างไป”

ผมและครอบครัว ขอกราบอนุทิศกุศลผลบุญที่พวกเราทุกคน
ได้บำเพ็ญมาแล้ว และจะบำเพ็ญต่อไป จงเป็นพลวบ้จจัย
ให้วิญญาณของเจ้าคุณตานรเทพฯ สู่สุคติอันควรแก่วิสัย ใน
สัมปรายภพทุกประการ

พลอากาศเอก หริน หงสกุล

แต่คุณนำพระยานรเทศฯ ปุชนียบุคคลผู้จากไป

ด้วยประวัติกษัตริย์ ท่านการณ ท่านเป็นหัว	โอ้อาลัย	ใฝ่ดวงใจ หนนนำ วงศัญชาติ	ไม่สิ้นรัก ท่านใหญ่หลวง หลานทั้งปวง ชาติบ้านเมือง
เป็นพระยา นายกองเอก เบนองค เทอดเผ่าพงศ์	ท่านรับใช้ มงกุฎเกล้า โปรดปราบ ขสพู่เฟื่อง	ไกลชิด ธีระราช พระราชนาน เรื่องสุข	กษัตริย์เจ้า จอมปราชญ์เปื้อง ความรุ่งเรือง เกียรติข้าราชการ
ท่านทำบุญ ปฏิบัติ ขอความดี จงนำพา	พานทอง เสือบ้า มนตร์ สวัสด	ซำงบัน ลายคราม สัชช เล่นถวาย	ศักดิ์เอนก คงประสงค ขศยขง ศิษุโต
	ท่านศึกษา เป็นช่างรับ เป็นศิลปิน ได้ออกไขว้	ช่างบัน ลายคราม สัชช เล่นถวาย	ในญูปัน อาวโส ตัดเข็มน หลายครั้งครา
	ให้ทาน บรรพชิต ททาน สู่สวรรค์	ถือศีลสัตย์ ในศาสนา ประกอบมา สุขสันต์เทอญ.	

ดร. มนุ อมาตยกุล
ถนอมหวัง อมาตยกุล
สุมนา อมาตยกุล

จิตวิทยาการเมือง

หลวงวิจิตรวาทการ

หน้าว่าง

บทที่ ๑

การเมืองและนักการเมือง

หนังสือเล่มนี้ไม่ใช่หลักวิชาการเมืองโดยทั่วไปเป็นเพียงจิตวิทยาการเมือง ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งในบรรดาสาขาคิ่งใหญ่ๆ ของวิชาการเมืองเท่านั้น แต่ก็มีคามจำเป็นในเบื้องต้นที่จะต้องทำความเข้าใจหรือความเข้าใจกันไว้ก่อน ว่า “การเมือง” นั้นคืออะไรและ “นักการเมือง” เป็นบุคคลชนิดไหน การทำความเข้าใจหรือความเข้าใจกันในเรื่องนี้เป็นความจำเป็นสำหรับการพูดถึงจิตวิทยาการเมืองอันเป็นความมุ่งหมายของหนังสือเล่มนี้เอง

โดยที่ประเทศเราปกครองระบอบรัฐธรรมนูญมาแล้ว ๑๕ ปี เราจึงทราบกันมาแล้วว่าการเมืองคืออะไร และบุคคลชนิดไหนเรียกว่านักการเมือง แต่บางทีสิ่งที่เรานึกว่ารู้อยู่แล้วนั้น พอจะยกขึ้นมาอธิบาย หรือวางหลักให้แน่นอนจริงๆ กลับไม่ใช่ของง่าย คอกเตอร์ กุสตาฟ เลอบอง (Gustave Le Bon) ผู้แต่งหนังสือวิชาการเมืองไม่น้อยกว่า ๒๐ เล่ม ได้กล่าวไว้ในหนังสือจิตวิทยาการเมือง (Psychologie Politique) ว่าหลักวิชาทุกอันเกี่ยวกับการเมืองนั้น เป็นเรื่องเข้าใจง่ายอธิบายยาก คือในชั้น

คันทุเหมือนจะเข้าใจกันได้ง่าย ๆ แต่พอจะพยายามอธิบายก็ยาก
ขึ้นทุกที

ข้อแปลกประหลาดอันหนึ่งในประเทศเรา คือเราพูดว่า
“เล่นการเมือง” ไม่เคยได้ยินใครพูดว่าทำงานการเมือง หรือ
ประกอบอาชีพทางการเมือง อย่างที่ฝรั่งเขาถือการเมืองเป็น
Career คือทางดำเนินชีวิตอันหนึ่ง เราจะได้พบคำว่าดำเนิน
ชีวิตทางการเมือง (Political Career) ในภาษาอังกฤษอยู่เสมอ
แต่ไทยเราไม่พูดเช่นนั้น การถือการเมืองเป็นการเล่นหรือเกม
อย่างที่เรชอบพูดกันว่าเกมการเมือง โดยไม่ถือการเมืองเป็น
อาชีพหรือเป็นงานจริงจังนั้น ไม่ทราบว่าเขาเอามาจากไหน ใน
ตำราที่เป็นหลักฐานก็ไม่เห็นครูอาจารย์คนใดสอนให้ถือการเมือง
เป็นเกมหรือการเล่นเลย

ข้าพเจ้าเคยถามผู้รู้จักมักคุ้น ที่ทำงานตามอำเภอ ว่าเคย
เห็นใครกรอกแบบฟอร์มอำเภอในช่องอาชีพว่า “นักการเมือง”
บ้างหรือไม่ ได้รับตอบว่าไม่เคยเห็น ข้าราชการการเมือง เช่น
รัฐมนตรี เมื่ออยู่ในตำแหน่งมักกรอกช่องอาชีพว่ารับราชการ
ที่ออกจากตำแหน่งแล้วมักกรอกว่ารับบำนาญหรืออะไรอื่นไป
สมาชิกรัฐสภามักจะกรอกว่า เป็นสมาชิกสภานั้นสภานั้น เมื่อพ้น
จากสมาชิกภาพแล้วก็มักกรอกว่า ก้าชวย ทนายความหรืออื่น ๆ

เป็นการประหลาดที่จะไม่ยอมแสดงตนว่ามีอาชีพทางการเมือง
เคยมีครั้งหนึ่ง ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.
๒๔๗๕ แล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราช
ทานพระบรมราโชวาทเป็นใจความว่า นักการเมืองต้องมีน้ำใจ
อย่างนักกีฬา ผู้ที่เข้าเล่นการเมืองต้องรู้จักแพ้ รู้จักชนะเมื่อ
เสร็จเกมแล้ว ผู้ชนะต้องให้เกียรติและความเป็นธรรมแก่ผู้แพ้
ส่วนผู้แพ้ก็ต้องยอมรับว่าแพ้และไม่พยายามอาฆาตผู้ชนะเป็น
ส่วนตัว ถึงแม้จะทราบกันว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้า
อยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาทอันนี้ เพื่อแก้ข้อครหา
ของบุคคลพวกหนึ่ง ซึ่งตำหนิพระองค์ว่ายอมแพ้แก่คณะราษฎร
โดยไม่ต่อสู้กั๊ต พระบรมราโชวาทนี้ก็มีคุณค่าอย่างสูงในทางเป็น
แบบจรรยา มารยาทของนักการเมือง และบางทีจะเนื่องจากพระ
บรมราโชวาทนี้กระมัง ที่เรากล่าวการเมืองเป็นกีฬา และพูดติด
ปากกันมาว่า “เล่นการเมือง” โดยไม่ถือการเมืองเป็นอาชีพหรือ
เป็นงานจริงจัง

อีกประการหนึ่ง ที่เรากล่าวการเมืองเป็นเกมหรือการเล่นนั้น
บางทีจะเป็นโดยเหตุที่เรายังไม่สามารถจะถือการเมืองเป็นอาชีพ
ได้จริงๆ เพราะทราบใจที่ยังไม่มีคณะพรรคที่มั่นคงคอยสนับสนุน
ครุมนั้นการเมืองก็เป็นงานที่ขาดทุน ไม่มีใครสามารถ

หากำไรโดยสุจริตได้จากงานการเมือง ผู้สมัครรับเลือกผู้แทนลง
ทุนในการเลือกตั้งทั้งหลายหมื่น สำหรับซึ่งตำแหน่งรับเงินเดือน
ไม่กี่ร้อยบาท รับผิดชอบต่อลอร์ดสักก็ไม่คุ้มทุน ฉะนั้นผู้ที่กล้าเข้ามาสู่งานการเมืองจึงต้องมีอาชีพทางอื่นเป็นหลักอยู่ และถือการเมือง
เป็นงานอดิเรกหรือกีฬา เมื่อหมดสนุกก็หยุดพักหรือเลิกไป นึก
สนุกขึ้นเมื่อไร ก็กลับเข้ามาเล่นใหม่

พระบรมราชาโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นหลักอันดีในจริยวัตรของนักการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อที่ว่า ผู้ชนะจะต้องให้เกียรติและ
ความเป็นธรรมแก่ผู้แพ้ ส่วนผู้แพ้ก็ต้องยอมว่าตนแพ้และไม่
พยายาทอาฆาตผู้ชนะเป็นส่วนตัว อันนี้เป็นข้อสำคัญที่จะนำ
ความราบรื่นมาให้แก่การเมือง และเป็นทางเดียว ที่จะรักษา
ระบอบประชาธิปไตยไว้ได้แต่เราจะต้องถือพระบรมราชาโชวาท
นั้น เพียงเป็นหลักจรรยาบรรณของนักการเมือง ว่านักการเมือง
ต้องมีน้ำใจอย่างนักกีฬา ไม่ควรถือเลยไปถึงกับว่าการเมือง
เป็นแต่เพียงกีฬา หรือการเล่น, เพราะการถือเช่นนั้น ไม่ยุติ
ธรรมแก่ชาติและประชาชน ชาติและประชาชนจำเป็นต้องได้ผู้
ดำเนินการเมืองอย่างเป็นงานเป็นการ ไม่ใช่มาทำเล่นเป็นเกม
เป็นกีฬา อยากจะทำก็ทำ อยากจะเลิกก็เลิกเล่นตามชอบใจ

ประเทศชาติไม่ใช่สนามกีฬาประชาชนไม่ใช่คนดูที่คอยแต่จะ
สนุกสนานเฮฮา ชมฝีมือถือผีปาก แต่เขามีส่วนได้เสีย และ
ต้องสละทรัพย์ สละเหงื่อ ตลอดจนชีวิตเลือดเนื้อในที่สุดเขา
ต้องแบกภาระความผูกพัน ยิ่งกว่าตัวผู้เล่นเอง ฉะนั้นผู้ที่มาทำ
งานการเมืองจะต้องทำด้วยความรับผิดชอบเป็นงานจริงจัง ไม่ใช่
ใช้มาทำเล่นเป็นของสนุกชั่วคราว

แต่ถึงแม้จะถือการเมืองเป็นอาชีพหรืองานจริงจังก็ยังคงเป็น
คนละเรื่องกับงานประจำ ข้าราชการการเมืองกับข้าราชการ
ประจำเป็นบุคคลคนละพวก แม้จะต้องร่วมมือประสานงานกัน
ต่างฝ่ายก็ต้องหวงแหนอำนาจหน้าที่ของตน ไม่ยอมให้อีกฝ่าย
หนึ่งมากกว่าฝ่าย ทางการเมืองไม่ยอมให้ข้าราชการประจำโต้แย้ง
วินิจฉัย หรือแปลความหมายนโยบายการเมืองให้ผิดเพี้ยนไป
จากเจตนาของฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ ก็ยอมหวง
แหนไม่ยอมให้ฝ่ายการเมืองล่วงล้ำเข้ามาแซกแซงในงานประจำ
ความหวงแหนก็คั่นอำนาจหน้าที่ระหว่างข้าราชการการเมืองกับ
ข้าราชการประจำเช่นนี้ ในบางประเทศมีมากถึงกับไม่ยอมเอา
ทหารมาเป็นรัฐมนตรีว่าการกลาโหมหรือทหารเรือ ต้องให้
พลเรือนเป็น โดยเฉพาะประเทศที่เป็นหลักแห่งประชาธิปไตย
เช่นสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ย่อมใช้พลเรือนเป็น

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อันที่จริงสำหรับประเทศ
ที่เคยใช้ระบอบรัฐธรรมนูญมาช้านานปัญหาที่ก้าวเข้ามาในระหว่าง
ข้าราชการการเมืองกับข้าราชการประจำไม่ค่อยเกิดขึ้น เพราะ
ต่างฝ่ายต่างรู้ขอบเขตอำนาจของตนดี แต่สำหรับประเทศเรา
ระบอบรัฐธรรมนูญยังเป็นของใหม่ ผู้ที่มาเป็นข้าราชการการเมือง
เช่นรัฐมนตรีในสมัยแรก ๆ ก็เอาข้าราชการประจำมาเป็น
เมื่อมือเคยกับงานประจำก็ค่อยเข้าไปแทรกแซงในงานประจำไม่
ค่อยได้ รัฐมนตรีบางท่านหยิบเอางานประจำมาทำจนกลายเป็น
ข้าราชการประจำคนหนึ่งไป ในสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ใหม่ ๆ รัฐมนตรีระบอบรัฐธรรมนูญโดยมาก ทำงานอย่างเดียวกับ
กับเสนาบดีในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช กว่าจะเข้าใจความแตกต่าง
ระหว่างงานการเมืองกับงานประจำ ก็ต้องใช้เวลาหลายปี

ข้อความที่กล่าวข้างต้นกล่าวเพื่อให้เห็นตางๆหรือพอเป็น
พื้น ว่าการเมืองคืออะไร และนักการเมืองเป็นบุคคลชนิดไหน
ต่อไปนี้เราพยายามหันเข้าหาหลักเกณฑ์ เพื่อทำความเข้าใจกัน
ให้แจ่มชัดยิ่งขึ้นอีก

ทางฝรั่งเขาหาหลักเกณฑ์ได้ง่ายกว่าทางไทยเรา เพียงแต่
อาศัยความรู้ทางภาษาพิจารณาคำ ๓ คำคือ Policy (นโยบาย)
Politics (การเมือง) และ Politician (นักการเมือง) ก็สามารถ

หาความเข้าใจได้พอสมควร

๑. Policy (นโยบาย) เขาอธิบายว่า Wise scheme or device (โครงการหรืออุบายที่ฉลาด) หรือ Prudence or wisdom in the management (ความรอบคอบหรือปัญญาในทางดำเนินการ)

๒. Politics (การเมือง) เขาอธิบายว่า The theory or practice in promoting the policy, in devising the system of management and in exercising the right and privilege or influence to determine or control the state affairs according to the established policy (หลักวิชาหรือทางปฏิบัติในการวางนโยบายและกำหนดวิธีดำเนินการ กับทั้งใช้สิทธิและเอกสิทธิ์หรืออิทธิพลเพื่อชักจูงหรือควบคุมรัฐกิจตามนโยบายที่วางไว้)

๓. Politician (นักการเมือง) หมายถึงผู้ที่ทำงาน Politics ดังได้อธิบายมาในข้อ ๒

คำอธิบายสั้นๆ ข้างต้นนี้ ช่วยให้เราเข้าใจลักษณะของการเมืองและนักการเมืองพอสมควรคือก่อนที่จะเป็นการเมืองนั้น ต้องมีนโยบายก่อน ถ้าไม่มีนโยบาย การเมืองจะมีขึ้นมาไม่ได้ เพราะถ้าไม่มีใครคิดเห็นผิดแผกแตกต่างไปจากรัฐบาล

ปัญหาการเมืองก็ไม่เกิดขึ้น ปัญหาการเมืองมีขึ้นในเมื่อบุคคลหรือคณะหนึ่งเห็นว่า นโยบายที่รัฐบาลกำลังดำเนินอยู่นี้ ไม่เหมาะสม ตนมีนโยบายดีกว่า และด้วยความหวังใยในประเทศชาติ ประกอบด้วยความปรารถนา ที่จะมีโอกาสใช้นโยบายของตนซึ่งเชื่อมั่นว่าจะช่วยประเทศชาติได้ ดีกว่านโยบายของรัฐบาลที่กำลังบริหาร จึงทำการต่อต้านหรือคัดค้าน เพื่อให้รัฐบาลรับเอานโยบายของตนไปใช้บ้าง ถ้ายังก่อตั้งไม่ยอมรับก็ต้องพยายามให้ออกและตนเข้ารับบริหารแทน เมื่อตนหรือพรรคพวกของตนได้เข้ารับบริหาร ก็ใช้สิทธิและอิทธิพลของตัวควบคุมให้รัฐกิจดำเนินไปตามนโยบายที่ตนเชื่อว่าดีจริงนี่คือการเมือง

รวมความตามที่กล่าวข้างต้นก็คือว่า นักการเมืองต้องมีนโยบายของตัวเอง หรือในกรณีที่อยู่ในพรรค ก็แสดงว่าเห็นดีเห็นชอบในนโยบายของพรรคพร้อมที่จะดำเนินตามและรับผิดชอบร่วมกันในความผิดตกของนโยบาย แต่จะไม่มีนโยบายเสียเลยไม่ได้ นักการเมืองที่ไม่มีนโยบายก็เป็นแก่นักคินักทำลาย ไม่มีปัญญาสร้าง พรรคที่ไม่มีนโยบายประจำพรรค ก็กลายเป็นคณะก่อความสงบในบ้านเมือง เนื่องจากหลักอันนี้ จึงมีกฎจรรยาบรรณของนักการเมืองว่าจะต้องไม่ดำเนินนโยบายหรือวิธีการของผู้ใด โดยไม่แสดงให้แจ้งชัดว่าจะทำอย่างไรจึงจะดี

กว่านั้น ดอกเตอร์ กุสตาฟ เลอบอง เจ้าของหนังสือจิตวิทยา-
การเมือง ได้ยกเอาจริยวัตร และถ้อยคำของนักการเมืองเรื่อ
นามมาตั้งเป็นหลักมารยาทการเมือง ว่านักการเมืองจะต้องไม่
ทำลายหรือถอนสิ่งใด โดยที่ตนมิได้เตรียมสร้างของที่ดีกว่าไว้ให้
ใช้ได้ทันทั่วทั้งที่

นโยบายคืออะไร

ระบอบรัฐธรรมนูญมีพิธีให้รัฐบาลแถลงนโยบายเพื่อขอ
รับความไว้วางใจของสภาก่อนเข้ารับบริหารการแผ่นดิน แต่เป็น
เทคนิคอันหนึ่งในทางการเมือง ก็คือถึงแม้จะเรียกว่าแถลงนโยบาย
รัฐบาลก็ไม่ค่อยจะเอานโยบายออกมาแถลง ตามปกติรัฐบาล
แถลงแต่เจตนาหรือโครงการ เช่น จะผูกวงการครองชีพของ
ราษฎรให้ดีขึ้น จะปราบโจรผู้ร้ายให้ราษฎรอยู่เย็นเป็นสุข จะ
บำรุงการศึกษา จะรักษาทางไมตรีกับต่างประเทศ จะขยายการ
คมนาคม จะบำรุงอุตสาหกรรม จะผูกความยุติธรรม จะส่งเสริม
การเกษตร ฯลฯ ที่จริงเรื่องเหล่านี้ไม่ใช่ในนโยบาย แม้แต่การ
เมืองก็ไม่ใช่ เรื่องเหล่านี้เป็นงานประจำ ถึงยังตั้งรัฐบาลไม่ได้
ข้าราชการประจำก็ทำกันไปการที่รัฐบาลเอางานประจำมาแถลง
เป็นนโยบายเช่นนั้น ก็เพราะไม่อยากจะแสดงออกมาให้แจ้งชัดว่า

จะดำเนินนโยบายทางไหน และถ้าจะบอกนโยบายกันทุกข้อไป
คำแถลงจะยืดยาวต้องอ่านกันหลายวัน ฉะนั้นตามปกติรัฐบาลจึง
แถลงแต่ตัวงาน และเป็นหน้าที่ของสมาชิกสภาจะซักนโยบาย
เอาเอง

ผู้ที่เคยฟังการประชุมหรือสนใจอ่านรายงานการประชุม
สภาของนานาประเทศที่ข้าชองในการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ
มาช้านานแล้ว จะเห็นได้ว่าวิถีตามซักในเวลารัฐบาลเสนอ
นโยบาย ขอความไว้วางใจนั้น ของเรากับของเขาคือต่างกัน ใน
สภาของเรามีการซักถามมากมายหลายข้อ แต่ทุกข้อรัฐบาลตอบ
ได้สะดวก และเมื่อรัฐบาลตอบแล้วก็มักไม่มีทางค้านถึงหรือ
อภิปรายอะไรต่อไป เป็นแต่ตั้งข้อถามใหม่และรัฐบาลก็ตอบได้
เสมอ ส่วนในนานาประเทศมีการซักถามน้อยข้อ แต่ทุกข้อเมื่อ
รัฐบาลตอบออกมาก็มีทางค้านถึงโต้แย้งเป็นการเปิดอภิปรายทั่ว
ไป แม้ผู้ตั้งข้อถามจะพอใจในคำตอบของรัฐบาลแล้ว คนอื่นที่
ไม่พอใจก็ค้านถึงโต้แย้งรัฐบาลต่อไปได้ เพราะถือว่าการ
พิจารณาโยบายนั้นเป็นการอภิปรายทั่วไป บางครั้งรัฐบาลต้อง
จำนนตั้งแต่ปัญหาแรก ในสภาของเรารัฐบาลต้องเห็นทีเห็น้อย
เหลือหลายในการตอบข้อซักหลายสิบข้อ แต่ไม่มีทางจำนน
ส่วนในสภาต่างประเทศรัฐบาลต้องเผชิญข้อซักถามเพียงน้อยข้อ

แต่ละข้อบางที่ทำให้รัฐบาลต้องจำนนได้

ที่แตกต่างกันเช่นนี้ เพราะข้อซักถามของเราส่วนมาก เป็นไปในทางถามโครงการและข้อเท็จจริง ส่วนในสภาอื่นเขาถามนโยบายแท้ ทั้งนี้ไม่แปลว่าสมาชิกสภาของเรามีความรู้น้อยกว่าในต่างประเทศ ความจริงเป็นเพราะว่าในต่างประเทศนั้นเขามีพรรคการเมืองมาช้านาน และเป็นที่ยุ้จักทั่วไปว่าพรรคไหนมีนโยบายอย่างไร พรรคใดขึ้นมาเป็นรัฐบาลก็รู้อยู่ล่วงหน้าที่จะดำเนินทางไหน สมาชิกสภาอาจถามค้านนโยบายได้โดยไม่พลาด เมื่อรัฐบาลตอบข้อถามออกมาก็โต้แย้งกันในปัญหา นโยบายโดยตรง ส่วนของเราพรรคการเมืองเป็นของใหม่ นโยบายของพรรคยังไม่เป็นที่ซึ่มซาบสำหรับคนทั่วไป เป็นการยากที่สมาชิกสภาจะถามค้านนโยบายจึงต้องซักถามไปในทางโครงการ หรือเจตนาของรัฐบาล หรือข้อเท็จจริง และรัฐบาลก็ตอบได้ โดยไม่มีทางจำนน ตัวอย่างเช่น

ถาม - เวลานั้นราษฎรยากจนเหลือเกิน รัฐบาลมีนโยบายช่วยอะไร

ตอบ - รัฐบาลมีนโยบายจะผลุงการครองชีพของราษฎรให้ดีขึ้น

ถาม - ราษฎรหลายจังหวัดเจ็บป่วย ไม่มีแพทย์รักษา รัฐบาลมีนโยบายอย่างไร

ตอบ — รัฐบาลมีนโยบายขยายการสาธารณสุขให้กว้าง
ขวางยิ่งขึ้น

ถาม — เวลาคณะกรรมาธิการยังไม่ทั่วถึง รัฐบาลมีนโยบาย
อย่างไร

ตอบ — รัฐบาลมีนโยบายขยายการศึกษาตามกำลังของงบประมาณ

ถาม — เวลาคณะกรรมาธิการเงินเดือนน้อยเต็มที่ รัฐบาล
มีนโยบายอย่างไร

ตอบ — รัฐบาลมีนโยบายโอบอุ้มช่วยฐานะกรรมาธิการ
ให้ดียิ่งขึ้น

ถาม — เวลาคณะกรรมาธิการผู้ร้ายชุกชุมเหลือเกิน รัฐบาลมีนโยบาย
อย่างไร

ตอบ — รัฐบาลมีนโยบายปราบปรามโจรผู้ร้ายให้เข้มแข็ง
ยิ่งขึ้น

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ

อันที่จริงเรื่องที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้น ไม่ใช่ นโยบาย
สักข้อเดียว แต่ที่เราต้องถามซักกันอย่างวิธีนี้โดยมาก ก็เพราะ
เป็นการยากที่สมาชิกสภาของเราจะคัดค้านนโยบายรัฐบาลได้ถูก นอก
จากนี้รัฐบาลที่มาขอความไว้วางใจนั้น จะเคยเป็นรัฐบาลมาใน

กาลก่อน และทำอะไรให้เห็นนโยบายมาแล้ว สมาชิกสภาจึงตั้งคำถามได้เฉพาะเรื่องนั้น ๆ ไม่เหมือนประเทศที่เขามีพรรคมาช้านาน ประกาศนโยบายโดยเปิดเผยและเคยใช้นโยบายให้เห็นมาแล้ว พอตั้งเป็นรัฐบาลขึ้นมา สภาก็รู้ใจมโนห์และถามซักตักนโยบายได้ทันที เช่นในประเทศฝรั่งเศส ถ้าพรรคราดิคัลขึ้นมา ก็รู้กันว่านโยบายภาษีอากรหนักไปทางเพิ่มภาษีรายได้และภาษีการค้า ถ้าพรรคโซเชี่ยลิสต์ขึ้นมา ก็จะหนักไปในทางผูกขาดควบคุม ถ้าพรรคบริบัตถักันเป็นรัฐบาลก็ตรงกันข้าม คือชอบเลิกควบคุม และปล่อยให้อุตสาหกรรมและการค้าดำเนินไปโดยเสรี เกือบจะถึงการผูกขาด ในประเทศเคนมารคถ้าพวกโซเชี่ยลติโมแครตขึ้นมา ก็รู้กันว่าจะทุ่มเทเงินทองไปในทางบำรุงการทหารมากกว่าการศึกษา แต่ถ้าพรรคดิเบอร์ลท์หรือคอนเซอเวตีฟขึ้นมา ก็จะทำในทางตรงกันข้าม ในประเทศเบลเยียมถ้าพรรคโซเชี่ยลิสต์เป็นรัฐบาล ก็พยายามเพิ่มหรือกวัดขั้นการเก็บภาษีเงินทุนภาษีสังหาริมทรัพย์และอากรมรดก แต่ถ่าดิเบอร์ลท์ขึ้นมา ก็จะพยายามลดภาษีเหล่านี้ หรืออย่างน้อยก็เป็นที่แน่ใจว่าภาษีเหล่านี้จะไม่ถูกเพิ่ม ในประเทศสวีเดนถ้าพรรคคอนเซอเวตีฟเป็นรัฐบาลก็พยายามใช้รัฐธรรมนูญไปในทางเทอดทูนพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ แต่ถ้าพรรคโซเชี่ยลติโมแครตขึ้นมา

ก็จะพยายามใช้รัฐธรรมนูญไปในทางคัดรอนพระราชอำนาจ
รัฐธรรมนูญฉบับเดียวข้อความอย่างเดียวกันสามารถจะใช้ให้ได้
ผลแตกต่างกันตามความต้องการของผู้ใช้

เท่าที่กล่าวมาแล้วพอจะเห็นได้ว่า นโยบายคืออะไร
อธิบายอย่างง่าย ๆ ก็คือ นักการเมืองทุกคนหรือพรรคการเมือง
ทุกพรรคต้องการจะประกอบคุณความดีให้แก่ประเทศชาติ ไม่
มีใครต้องการจะเห็นการครองชีพของราษฎรเลวลง โจรผู้ร้าย
กำเริบ ประชาชนไร้การศึกษา อุตสาหกรรมและการค้าเสื่อม
โทรม การคมนาคมถูกละเลย ค่าของเงินตราตกต่ำจนการคลัง
ล้มละลาย ทุกคนและทุกพรรคต้องการจะทำได้ผลตรงข้าม
คือให้เกิดความสมบูรณ์พูนสุขในประเทศชาติ แต่การเมืองเป็น
เรื่องที่ทำกันมาหลายพันปี มีตัวอย่างมีวิธีมีหลักวิชามีทางให้
เลือกหลายทาง เกือบทุกทางได้ตั้งเป็นลัทธิ มีตำหรับตำรามิผู้เผยแพร่
มีผู้เลื่อมใส บางลัทธิบางวิธีถึงกับเข้าฝังในหัวใจของคน
เหมือนอย่างศาสนานมนุษย์ที่เกิดมาย่อมต่างคนต่างใจ ความมุ่ง
หมายอาจเป็นอย่างเดียวกันทั้งชาติ แต่ความคิดเห็นในวิธีดำเนินการ
ไม่เหมือนกัน ปัญหาที่ว่าใครจะเลือกเดินทางไหน นี้แหละ
คือนโยบาย

นโยบายเป็นเรื่องที่ต่างคนต่างมี เพราะต่างคนต่างใจ ต่าง

คนต่างความคิด ถึงแม้มนุษย์จะได้ทำการเมืองกันมาแล้วตั้งหลาย
พันปี มีหลักมีวิธีและมีตัวอย่างให้เห็นมามากแล้ว ก็ไม่สามารถ
จะวางสูตรสำเร็จลงไปได้ว่าอะไรคืออะไรไม่ก็ เราไม่สามารถจะ
ตราหลักนโยบายการเมืองได้เหมือนกับตรากฎหมาย เพราะเหตุ
การณ์ของโลกย่อมเปลี่ยนแปลงไปทุกวัน ความคิดอ่านและความ
พึงพอใจของมนุษย์ไม่มีความแน่นอน วิธีของการเมืองย่อมต้อง
เปลี่ยนไปตามสิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อมก็มีการเปลี่ยนไปใน
ตัวของมันเอง นโยบายที่ดีในประเทศหนึ่งสมัยหนึ่งอาจไม่ก็
สำหรับประเทศอื่นสมัยอื่น วิธีการที่ใช้เป็นผลสำเร็จในวันนี้
อาจเป็นความล้มเหลวในวันหน้า ในบางเรื่องเกิดผลไกลกว่าเหตุ
โดยมิได้คาดหมาย จะขอยกเรื่องราวที่เป็นมาในประเทศเราบ้าง
ในต่างประเทศบ้าง เพื่อเป็นตัวอย่างให้เห็นชัดว่านโยบายนั้นคือ
อะไรแน่ และเหตุใดในบางครั้งจึงต้องเปลี่ยนนโยบายถึงตรงกัน
ข้าม

๑. เราเป็นประเทศกสิกรรมแต่ไหนแต่ไรมา และมองเห็น
เห็นสอดคล้องต้องกันว่า ชนชาติที่ประกอบด้วยกสิกรรมอย่าง
เดียว มีแต่จะตกเป็นเหยื่อของชนชาติอื่น ชาติที่มั่งคั่งแข็งแรง
ล้วนแต่เป็นชาติอุตสาหกรรม เราต้องการมีอุตสาหกรรมบ้าง
อย่างน้อยก็ให้เพียงพอแก่การดำรงชาติพึ่งตนเองในยามกับขัน

แต่เราไม่มีทุนรอนและความสามารถจะสร้างอุตสาหกรรมได้เอง
จึงเป็นปัญหานโยบายว่าเราจะควรรับทุนรอนและความร่วมมือ
ของต่างชาติเพียงไร

เรื่องนี้เป็นปัญหาเกิดขึ้นจริงๆ ในเมืองเรา เมื่อตอนเริ่ม
สงครามเอเชียที่แล่วมา รัฐบาลญี่ปุ่นสั่งปิดโรงงานอุตสาหกรรม
บางประเภทในญี่ปุ่น ที่เกินความจำเป็นในยามสงคราม เช่น
โรงงานทอผ้า, โรงงานทำกระดาษ, ทำเครื่องแก้ว, ทำยาง
รถยนต์ขนาดรถส่วนตัว, ทำยางรถจักรยาน ฯลฯ พวกเจ้าของ
โรงงานทราบตีว่าโรงงานที่ถูกปิดแล้วนี้ ถ้าปล่อยทิ้งไว้นาน จะ
ถูกรัฐบาลยึดเอาเหล็กไปทำอาวุธ จึงพากันวิ่งเต้นเสนอยกโรงงาน
หลายอย่างมาตั้งในประเทศไทย โดยให้ไทยและญี่ปุ่นมีทุนฝ่าย
ละครึ่ง ทางเราเถียงว่า ถ้าเป็นทุนคนละครึ่งแล้วเราไม่รับ
พิจารณา แต่ถ้ายอมให้เป็นทุนของไทย ๖๐ เปอร์เซ็นต์ เรา
ยินดีรับพิจารณา ฝ่ายญี่ปุ่นตกลง ทางเราจึงเริ่มพิจารณาเป็น
ทางการ และเป็นปัญหานโยบายซึ่งต้องพิจารณาวินิจฉัยในที่
ประชุมคณะรัฐมนตรี ทุกคนอยากได้โรงงานเหล่านี้ แต่นโยบาย
ที่จะให้ได้มานั้นแตกต่างกัน ฝ่ายหนึ่งเห็นควรรับตามที่ญี่ปุ่น
เสนอมานี้ เพราะเมื่อเรามีทุน ๖๐ เปอร์เซ็นต์ อำนาจควบคุมก็
อยู่ในมือเรา ถ้าญี่ปุ่นแพ้สงคราม โรงงานและเครื่องจักรจะอยู่

ในเมืองเรา ถ้าญี่ปุ่นชนะ เขาก็มีส่วนเพียง ๔๐ เปอร์เซ็นต์ ถ้าเขาจะขอส่วนเพิ่มขึ้นก็ยังมืทางพุดกัน อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ถ้ายอมให้ญี่ปุ่นมีส่วนด้วยแล้ว แม้เพียง ๑๐ เปอร์เซ็นต์เขาก็จะถืออำนาจควบคุมจนได้ การร่วมมืออะไรกับญี่ปุ่นเราจะต้องเสียเปรียบวันยังค่ำ เราต้องการโรงงานเหล่านั้น แต่จะต้องขอซื้อทั้งหมดให้เป็นของเรา ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ญี่ปุ่นตอบว่าที่เขาให้เราถึง ๖๐ เปอร์เซ็นต์ มากที่สุดแล้ว และเขาไม่เคยให้ใคร ที่เคยลองยกไปตั้งบ้างใน พม่า ชะวา และมลายูนั้นเป็นของญี่ปุ่นเต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ความเห็นส่วนมากในนโยบายเห็นว่า เราต้องได้เป็นของเรา ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ถ้าไม่ได้อย่างนั้นก็ไม่เอา ญี่ปุ่นก็ไม่ตกลง เราเลยไม่ได้อะไร, ขอปล่อยไว้ให้ท่านผู้อ่านวินิจฉัยเองว่านโยบายข้างไหนถูกข้างไหนผิด

๒. รัฐบาลต้องการเก็บภาษีอุตสาหกรรม บัญหานโยบายมีอยู่ว่าจะเก็บจากวัตถุดิบและเครื่องอุปกรณ์ หรือควรจะเก็บจากผลิตผลจากอุตสาหกรรม

ตามปกติที่ทำกันก็เก็บทั้งสองอย่าง วิธีการที่แตกต่างกันก็คือจะเก็บทางไหนมากกว่ากัน พรรคลิเบอรัลอังกฤษถือเป็นหลักนโยบายมาช้านานว่าควรเก็บภาษีจากวัตถุดิบหรือเครื่องอุปกรณ์ให้แพง และเก็บจากผลิตผลแต่น้อยหรือไม่เก็บเลย แต่พรรค

โซเซียลิสต์ฝรั่งเศสถึงนโยบายตรงกันข้าม คือให้เก็บภาษีจากตัว
ผลผลิตอย่างแรง เก็บจากวัตถุดิบและเครื่องอุปกรณ์เท่านั้นหรือ
ไม่เก็บเลย สมัยหนึ่งเคยมีปัญหาในเมืองเราว่าจะเก็บภาษีสถยนต์
ให้แรงเก็บภาษีน้ำมันเท่านั้น หรือจะควรเก็บภาษีสถยนต์แต่
น้อยและเก็บภาษีน้ำมันให้แรง ในที่สุดวินิจฉัยให้เลือกเอาวิธี
หลัง คือเก็บภาษีสถยนต์เท่านั้นและเก็บภาษีน้ำมันให้แรง โดย
เหตุผลว่าเป็นทางล่อให้คนมีรถยนต์ใช้มาก ๆ แล้วจะได้ภาษีน้
น้ำมันมากขึ้นตามตัว เวลานี้ยังไม่แน่ใจว่านโยบายอันนี้จะผิดหรือ
ถูก จนกว่าจะได้สอบสถิติตัวเลขอย่างแน่นอน

๓. ประเทศหนึ่งมีความปรารถนาจะถ่ายวิชาจากต่างประเทศ
ให้ชนชาติของตนมีความรู้เท่าเทียมชาวต่างประเทศทั้งหลาย
เป็นปัญหา นโยบายว่าจะสนับสนุนให้คนเรียนภาษาต่างประเทศ
ให้มาก เพื่อค้นคว้าความรู้จากตำราต่างประเทศ หรือจะสนับสนุน
ให้สร้างตำราขึ้นใช้ให้เพียงพอในภาษาของตนเอง

ญี่ปุ่นเมื่อเริ่มติดต่อกับต่างประเทศในชั้นต้น ถือนโยบาย
ส่งนักเรียนไปเรียนในประเทศต่าง ๆ เป็นจำนวนตั้งแห่งละร้อย
สองร้อยคน และเรียนภาษาต่างประเทศกันขนานใหญ่ ต่อมา
อีก ๔๐ ปี กลับเห็นว่านโยบายนี้ผิดไปเพราะผู้ไปเรียนมาไม่
สามารถถ่ายทอดความรู้ให้คนในประเทศได้จริงจัง กลับมาทำ

๓. คนเป็นผู้วิเศษสูงกว่าคนที่ไม่เคยไปเรียนนอก และเพื่อเพิ่มสัม
ชาติของตน ญูบุงจึงวางนโยบายใหม่ คือสร้างตำราเป็นภาษา
ของตนอย่างบริบูรณ์ เลิกสนับสนุนการเรียนภาษาต่างประเทศ
ลดหลักสูตรการเรียนภาษาต่างประเทศได้ปีหนึ่งตั้ง ๑๖๐ ชั่วโมง
ใช้เวลา ๑๖๐ ชั่วโมงเรียนหลักวิชาตามตำราที่มีอยู่ในภาษาของ
ตน ทำให้การศึกษาหลักวิชาก้าวหน้าเร็วมาก ญูบุงพากภูมิใจ
ในนโยบายอันนี้ ต่อมาอีก ๓๐ ปี จึงได้รู้สึกว่่านโยบายนี้ผิดไป
เสียอีกแล้ว เพราะการเรียนภาษาต่างประเทศน้อยหรือไม่เรียน
เลยนั้นทำให้ความรู้แคบ คาทบ้ญญาความสามารถของชาติอื่น
ผิดหมด งานคั้นคว่ำห้อยกลงไป ความรู้ล้าหลังต่างประเทศไป
ทุกอย่าง ฉะนั้นในบัดนี้ญูบุงจึงหันกลับไปหานโยบายแรก คือ
กลับเรียนภาษาต่างประเทศกันอย่างขนานใหญ่

๔. ในกรณีที่ต้องรับความผูกพันระหว่างประเทศเป็น
ภาระอันยากลำบากแก่ชาติของตน จะพยายามแก้ไข หรือจะ
ปฏิบัติให้สมบูรณ์โดยไม่พยายามแก้ไข

ในเยอรมนีก่อนที่ฮิตเลอร์จะขึ้นครองอำนาจ พรรคโซ-
เซียลิสต์ซึ่งเป็นพรรคใหญ่ที่สุดของเยอรมัน ประกาศนโยบายว่า
จะไม่บิคพัรหรือขอลดหย่อนค่าปรับสงคราม ถูกปรับเท่าไรจะ
พยายามทำให้หมด เพื่อรักษาเกียรติยศและให้ได้รับความเห็น

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961129232

ออกเห็นใจจากผู้ชนะ และเพื่อความไว้วางใจของนานาชาติในอนาคตว่าเยอรมัน ไม่ใช่ชาติที่ บิดพริ้ว หลีกเลียง พันธกรณีระหว่างประเทศ พอลฮิตเลอร์ตั้งพรรคประกาศนโยบายตรงกันข้าม คือว่าจะฉีกสัญญาแวร์ซายและเลิกใช้ค่าใช้ปรับสงคราม นโยบายฮิตเลอร์เป็นที่ถูกใจของคน คนจึงเซเข้ามาหาฮิตเลอร์ พรรคฮิตเลอร์ จึงกลายเป็น พรรคใหญ่หลวง ขึ้นครองเยอรมนี และสามารถฉีกสัญญาแวร์ซาย เลิกใช้ค่าปรับสงครามได้จริงๆ แต่มาบัดนี้ บางทีจะเห็นกันว่านโยบายฮิตเลอร์นั้นผิดไป

๕. ควรจะถือชาติของตนเป็นสำคัญกว่าชาติอื่น หรือจะให้ความสำคัญแก่ทุกชาติเท่าเทียมกัน โดยถือเป็นพลโลกด้วยกัน อังกฤษเป็นชาติแรก ที่ทำความพยายามสร้างความรู้สึกร่วมกัน โดยตั้งสำนักศึกษาแห่งหนึ่งและพยายามรวบรวมนักเรียนชาติต่างๆ มาไว้ด้วยกันให้มากที่สุดที่จะทำได้ สำนักศึกษานี้ดำเนินการไม่ถึง ๑๐ ปี ก็เห็นผลที่ตรงกันข้าม ความรังเกียจรุนแรงในระหว่างนักเรียนต่างชาติที่อยู่ร่วมสำนักกันนั้นมีมากขึ้นทุกที ทั้งๆ ที่รัฐบาลอังกฤษให้ทุนจำนวนนักเรียนก็ร้อยละ ๕๐ ลงท้ายต้องเลิกความพยายามอันนี้ และดำเนินการสำนักเรียนนั้นอย่างโรงเรียนธรรมดา ในระหว่างสงครามเอเชียญี่ปุ่นได้ทำความพยายามเช่นเดียวกัน ลงทุนมากมาย ตั้งสำนักศึกษารวบรวม

นักเรียน ไทย, พม่า, ญวน, เขมร, จีน, แมนจู, ชวา, ฟิลิปปินส์ ให้การศึกษาอยู่กับโดยของรัฐบาลญี่ปุ่นเอง วางหลักวิธีการอบรมไปในแนวทางอันเดียว คือให้เกิดความรู้สึกว่าชาวเอเชียด้วยกัน ต้องมีผลประโยชน์ร่วมกัน สำนักศึกษานี้ก็ประสบความล้มเหลวเช่นเดียวกับที่อังกฤษประสบมาแล้ว คือไม่สามารถจะทำให้ให้นักเรียนชาติต่าง ๆ รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ พยายามให้มีการประชุมรื่นเริงร่วมกันก็ไม่สนุก และไม่สามารถสร้างความสามัคคีระหว่างชาติ ในงานรื่นเริงเช่นนั้น นักเรียนต่างชาติต่างไปจับกลุ่มกันอยู่ในหมู่ชาติเดียวกัน หลักจิตวิทยาการเมืองถือว่าความรักชาติเป็นสัญชาติญาณ จะอบรมสร้างสรรค์ให้เป็นอย่างอื่นได้ยาก

๖. ควรจะดำเนินเศรษฐกิจโดยวิธีควบคุม ป้องกันการแข่งขัน หรือจะควรปล่อยให้แข่งขันกัน

พวกเสรีนิยม (ลิเบอรัล) เคยเชื่อถือมาช้านานว่าการปล่อยให้แข่งขันเป็นทางแก้ความแพง เช่น การประติขันธ์ของถ้าให้สิทธิอยู่ในมือคน ๆ เดียว หรือองค์งานอันเดียว ผู้ประติขันธ์ย่อมจะตั้งราคาตามความพอใจ ผลร้ายย่อมตกอยู่กับผู้ใช้ผู้ซื้อ แต่ถ้าปล่อยให้หลายแห่งแข่งขันกัน ราคาของจะถูกลงและเป็นประโยชน์แก่ผู้ซื้อผู้ใช้ แต่มีเหตุการณ์สองเรื่องที่ทำให้เห็นว่า

หลักเสรีนิยมนี้ ไม่ถูกต้องแท้เสมอไป เรื่องหนึ่งคือเมื่อมีผู้คิด
จักรเย็บผ้าขึ้นใหม่และประดิษฐ์ขายแต่ผู้เดียว สามารถขายได้
เครื่องหนึ่งคิดเป็นเงินอังกฤษ ๕ ปอนด์ พอคนอื่นทำได้และทำ
แข่งขันกันอย่างแพร่หลาย ราคาสูงขึ้นถึงเครื่องละ ๑๒ ปอนด์
โดยที่เครื่องจักรนั้นก็ใช้ประโยชน์ได้เช่นเดียวกัน เหตุไรจึงเป็น
เช่นนั้น ทางสอบสวนได้ความว่า การแข่งขันนั้นเองทำให้ของ
แพงขึ้น เพราะนอกจากผู้แข่งขันจะต้องทำเครื่องจักรให้ใช้
ประโยชน์เหมือนกันแล้ว ยังต้องเพิ่มการประดิษฐ์สิ่งฟุ่มเฟือย
เพื่อความสวยงาม เช่นต้องขัด ต้องชุบ ต้องทำลวดลาย ต้องมี
ทองเหลืองทาบนแล้วพาดลายบนทองเหลือง ฯลฯ ทำให้ค่า
ประดิษฐ์สูงขึ้น แต่นั่นยังไม่สำคัญ สำคัญยิ่งกว่านั้นคือการ
แข่งขันทำให้เกิดความจำเป็น ในทางโฆษณา, คู่แข่งขันต้อง
จ่ายเงินจำนวนมหาศาล สำหรับโฆษณาความดีพิเศษของสิ่งที่ตัว
ประดิษฐ์ ค่าฟุ่มเฟือยและค่าโฆษณา สูงกว่าค่าประดิษฐ์เครื่อง
จักรที่จำเป็นจริงๆ ในการขายเครื่องจักรเป็นราคาถึง ๑๒ ปอนด์
นั้น ค่าเครื่องจักรที่เป็นประโยชน์แท้ๆ เพียง ๕ ปอนด์ ส่วน
อีก ๗ ปอนด์ เป็นค่าฟุ่มเฟือยและค่าโฆษณาในการแข่งขัน

อีกเรื่องหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในฝรั่งเศส เทศบาลแห่งหนึ่งได้
ให้สัมประทานเดินรถประจำทางแก่บริษัทหนึ่ง ผูกขาดกินเป็น

กำหนด ๕ ปี ในระหว่างอายุสัมประทาน เทศบาลเจรจากับบริษัทขอให้ลดค่าโดยสารเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน บริษัทไม่ยอมลด พอครบ ๕ ปี เทศบาลก็ไม่ยอมต่ออายุสัมประทานผูกขาดและปล่อยให้ผู้อื่นเดินรถแข่งขัน โดยหวังว่าเมื่อมีการแข่งขันกันเข้าค่าโดยสารจะได้ลดลง ปีที่หนึ่งทั้งปีค่าโดยสารคงเดิม พอถึงปีที่สองค่าโดยสารสูงขึ้น ทางสอบสวนได้ความว่าพวกที่เทศบาลปล่อยให้แข่งขันกันโดยหวังว่าค่าโดยสารจะลดลงนั้น กลับไปผูกมิตรร่วมใจกันขึ้นค่าโดยสาร เทศบาลต้องเปลี่ยนนโยบายกลับเข้าควบคุม และคุมตลอดถึงอัตราค่าโดยสาร

ตัวอย่างข้างต้นได้นำมากล่าวเพื่อทำความเข้าใจให้แน่ชัดว่านโยบายคืออะไร ต่อไปนี้จะได้รวบรวมนโยบายบางเรื่องไว้สำหรับท่านผู้อ่านลองคิดเล่นว่าอะไรคืออะไรไม่ดี นโยบายที่รวบรวมมานี้ ไม่ได้นึกฝันเอาเอง แต่รวบรวมจากนโยบายของพรรคต่างๆ ในต่างประเทศ และเกือบทุกเรื่องเป็นนโยบายที่ลองใช้ลองทำกันมาแล้ว

๑. ควรเลือกวิธีการผูกขาด (Monopoly) ที่ทำอยู่แล้วทั้งหมด หรือควรจะได้เป็นบางสิ่งบางอย่างหรือจะควรทำการผูกขาดเป็นของรัฐบาลให้มากขึ้น

๒. ควรพยายามรักษาไว้ซึ่งชนบประเพณีของชาติ หรือ
จะควรปฏิบัติทุกคำให้ทันสมัยเข้าแบบสากล

๓. ควรดำเนินกิจการทุกอย่างให้ได้ผลในทันทีทันใด
หรือจะค่อยทำไป

๔. ควรรักษาความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างอาณาจักรกับ
ศาสนา หรือแยกไม่ให้เกิดข้อขัดแย้ง

๕. ควรควบคุมการค้าภายในประเทศ ป้องกันการแข่ง
ขัน หรือควรจะปล่อยให้ทำกันตามชอบใจ

๖. รัฐบาลควรประกอบอุตสาหกรรมเองทั้งหมด หรือ
ปล่อยให้บุคคลทำ หรือควบคุมเพียงไร

๗. ควรพยายามขยายอาณาเขต เช่นให้ได้ดินแดนคืน
มา หรือจะพอใจในอาณาเขตที่ตนมีอยู่แล้ว (กรีกภายหลัง
สงครามโลกครั้งนั้น มีพรรคการเมืองใหญ่แข่งขันอยู่สองพรรค
พรรคหนึ่งประกาศนโยบายว่า จะพยายามเอาดินแดนที่เสียไป
คืนมา อีกพรรคหนึ่งประกาศนโยบายว่าจะรักษาพันธไมตรีกับ
ประเทศใกล้เคียง โดยไม่ก่อความกระทบกระเทือนเรื่องดิน
แดน)

๘. รัฐบาลควรดำเนินการอย่างประหยัด ระวัง
หรือควรกล้างลงทุน และกล้าได้กล้าเสีย

๙. ควรมีการเกณฑ์ทหารอยู่เสมอไป หรือจะควรเปลี่ยนใช้ทหารสมัคร

๑๐. ควรเลิกลงโทษประหารชีวิตหรือไม่ (มีหลายพรรคในยุโรป ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการลงโทษประหารชีวิต และเห็นว่าโทษแรงที่สุดที่มนุษย์ควรได้รับ ก็เพียงแต่จำคุกตลอดชีวิตเท่านั้น)

๑๑. ควรล้มสภาสูงหรือไม่ (พรรคโซเชี่ยลลิโมแครตของเดนมาร์ก และพรรคโซเชี่ยลิสต์ของฝรั่งเศส แถลงโดยเปิดเผยเสมอว่าต้องการให้เลิกสภาสูง นายลอร์ดยอร์ช อัครมหาเสนาบดีอังกฤษสมัยสงครามโลกครั้งนั้น พูดถึงสภาสูงอังกฤษว่า “สภาสูงคือกลุ่มของบุคคลหมู่หนึ่ง ซึ่งใจไม่อ่อนพอที่จะทำความดี และใจไม่แข็งพอที่จะทำความร้าย”)

๑๒. การออกสลากกินแบ่งของรัฐบาลเป็นนโยบายที่ดีหรือไม่ (บางพรรคในยุโรปเป็นปฏิปักษ์ต่อการออกสลากกินแบ่งของรัฐบาลอย่างรุนแรง การตั้งคาสีโนทุกประเทศถือเป็นปัญหานโยบายสำคัญ เพราะเกี่ยวกับศีลธรรมและสวัสดิภาพของประชาชนทั่วไป)

๑๓. ควรบำรุงอุตสาหกรรมภายในประเทศ โดยวิธีกีดกันกำแพงภาษีหรือไม่ (อันนี้เป็นปัญหาชนิดที่เรียกว่า “โลก

แตก” ผู้ที่ลองทำมักต้องเลิก เลิกไปแล้วบางทีก็ทำอีก ผู้ที่ไม่เคยทำมักอยากทำ พอทำเข้ามักอยากเลิก)

๑๔. จะควรให้ราษฎรออกเสียงตรง (Plebiscite) ในบางกรณีหรือไม่ (หลายพรรคในประเทศริบลิคต้องการให้ราษฎรเลือกประธานาธิบดีโดยตรง ไม่ให้รัฐสภาเลือก บางพรรคในอเมริกาใต้ต้องการให้ราษฎรมีสสิทธิ์ออกเสียงโดยตรง เพื่อเลิกลัทธิกฎหมายซึ่งเป็นที่ไม่พอใจของราษฎร)

๑๕. ควรเอาหลักศาสนาประจำชาติเป็นหลักสอนจรรยา หรือควรจะวางหลักสอนจรรยาใหม่โดยไม่คำนึงถึงศาสนา

๑๖. ควรสนับสนุนวิธีประกันภัยสังคมหรือไม่

๑๗. ควรสนับสนุนการสหกรณ์ และพยายามจัดสหกรณ์ขึ้นทุกประเภทหรือไม่

๑๘. ควรตั้งทูตกับสันตปาปากรุงโรมหรือไม่

ทั้งนี้เป็นข้อนโยบายที่ยกมาเป็นตัวอย่างสำหรับคิดกันเล่น และเพื่อให้เห็นว่า “นโยบาย” นั้นหมายถึงวิธีการที่มีทางหลายทางสำหรับบรรลุผลที่มุ่งหมาย ปัญหาอยู่ที่ว่าจะควรเลือกทางใด

ในพรรคการเมืองใหญ่ ๆ ที่ตั้งมานาน ๆ เขามิ้องค์การอันหนึ่งอยู่ในพรรค เป็นองค์การศึกษานโยบาย หมายถึงการคอยติดตามศึกษาอย่างละเอียด ว่านโยบายที่ใช้ไปแล้วให้ผลดีหรือ

ร้ายอย่างไร และเหตุไรจึงได้ผลอย่างนั้น นโยบายที่ต้องคอย
ติดตามศึกษานี้ ไม่เฉพาะแต่นโยบายในพรรคต้องคอยศึกษา
นโยบายของทุกพรรค ตลอดจนในต่างประเทศ กฎหมายทุก
ฉบับที่ออกไปพรรคต้องคอยติดตามดูว่าจะเกิดผลตรงกับ
ความประสงค์ในเวลาออกกฎหมายหรือไม่ ต้องพยายามหา
การ สถิติและเหตุผลทุกอย่างไว้ การติดตามศึกษาเช่นนี้เป็น
ประโยชน์ยิ่งใหญ่มาก และเป็นงานอันมีค่าสูงสุดที่พรรคการเมือง
ต่างๆ จะสามารถทำให้แก่ประเทศชาติ เพราะเป็นทางให้ความรู้
อย่างแน่ชัดว่านโยบายอันใดถูกอันใดผิด บางเรื่องกว่าจะรู้ว่า
ถูกหรือผิดก็ต้องกินเวลาถึง ๑๐ ปี แต่เขาก็ติดตามศึกษากันเรื่อย
ไป คอกเตอร์ กุสตาฟ เลอบอง ผู้แต่งหนังสือจิตวิทยาการเมือง
ได้รวบรวมบางเรื่องที่ใช้นโยบายผิดมาไว้ให้ดูเป็นเรื่องที่
น่ารู้ น่าเรียน และเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า กฎหมายที่ออก
ตามนโยบายของรัฐบาลอันใดได้ไตร่ตรองต้องแท้ สภาถึงสองสภา
ได้อภิปรายอย่างถี่ถ้วนและลงมติไป ก็ยังมีทางผิดพลาดได้ งาน
ที่ทำกันโดยปรึกษาหารือกันหลายร้อยคน และเป็นคนมีความ
รู้ความสามารถทั้งนั้น ยังมีทางผิดได้มาก ๆ เหมือนกัน ทั้งจะ
หยิบยกเอาบางเรื่องจากหนังสือจิตวิทยาการเมืองของกุสตาฟ
เลอบอง มาประกอบความจำของท่านผู้อ่านดังต่อไปนี้

๑. ในราว พ.ศ. ๒๔๔๐ งานอุตสาหกรรมได้ขยายตัว
อย่างมากในประเทศฝรั่งเศส โรงงานอุตสาหกรรมใช้คนมากจน
ชายฉกรรจ์มีไม่พอใช้ โรงงานต้องใช้เด็กหนุ่มเข้าช่วยเป็น
จำนวนมาก รัฐบาลเกิดความวิตก และเห็นความจำเป็นที่จะ
ต้องให้ความคุ้มครองแก่เด็กในทางสุขภาพอนามัยและเกี่ยวกับ
การศึกษาด้วย จึงได้ออกกฎหมายบังคับเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม
ให้ใช้เด็กทำงานแต่เพียงบางอย่าง บังคับให้ดูแลอนามัย
ของเด็ก ให้แบ่งเวลาให้การศึกษาแก่เด็กและอื่นๆอีก พอออก
กฎหมายฉบับนี้ไป โรงงานเป็นอันมากเห็นว่าเอาเด็กออกจาก
งานเสียดีกว่าที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย จึงเอาเด็กออก
จากงานเสียเป็นอันมาก การเอาเด็กออกจากงานนั้น ก็ทำให้
งานอุตสาหกรรมเสียไปมากเหมือนกัน แต่ก็ดีกว่าที่จะถูกกวาด
ล้างโดยมีเจ้าหน้าที่รัฐบาลมาคอยตรวจบังคับบัญชาพอบังคับทำให้
เด็กได้ใจ ทำความลำบากแก่นายงานซึ่งเป็นการเสียงานเหมือน
กัน กฎหมายฉบับนี้กลายเป็นผลร้าย คือเด็กที่จะได้ฝึกงาน
สำหรับเป็นอาชีพต่อไปเมื่อเติบโต ก็ต้องเลิกฝึกหัด หลังจาก
ออกกฎหมายนี้ไม่นาน จำนวนเด็กทำผิดทางอาญาเพิ่มขึ้นอีก
เท่าตัว

๒. - เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า ในทางเดินทะเลนั้นฝรั่งเศส

ไม่สามารถจะสู้อังกฤษได้ แต่ในสมัยหนึ่งฝรั่งเศสมีมานะอยาก
จะส่งเสริมการเดินทางเรือทางทะเลของฝรั่งเศสไม่แพ้อังกฤษ จึง
คิดกันว่าจะทำอย่างไรดี เห็นกันว่านโยบายที่ดีที่สุดนั้น คือรัฐ
บาลให้เงินช่วยเหลือแก่บริษัทเดินเรือทะเล จึงได้ออกกฎหมาย
ให้รางวัลแก่เรือเดินทะเลกำหนดจำนวนมากน้อยตามจำนวน
กิโลเมตรที่เรือเดิน ทั้งนี้เพื่อให้เรือเดินทะเลของฝรั่งเศส
พยายามเดินไปทางไกลที่สุด และพยายามเดินทางให้มากที่สุด
ไม่ให้เกียจคร้านจอดอยู่ไหนนาน ๆ นโยบายอันนี้ดูเป็นนโยบาย
ที่ดีมาก โดยผลแห่งกฎหมายนี้รัฐบาลต้องออกเงินรางวัลบริษัท
เดินทะเลถึงปีละ ๔๑ ล้านฟรังก์ แต่ก็เห็นกันว่าไม่เป็นไร เพราะ
ถ้าเรือฝรั่งเศสจะสามารถแข่งขันกับอังกฤษได้แล้ว การลงทุน
ปีละ ๔๑ ล้านก็ไม่แพงเลย สิบปีภายหลังจึงรู้สึกว่าได้ผลตรงกัน
ข้าม การเดินเรือของฝรั่งเศสกลับทรุดโทรมลงกว่าเก่า เรื่อง
แข่งขันกับอังกฤษนั้นไม่ต้องพูดถึง แม้แต่จะสู้กับเยอรมันก็สู้
ไม่ได้ บริษัท Norddeutscher Lloyd ของเยอรมันซึ่งเคยล่าหลัง
ฝรั่งเศสกลับขึ้นมา ยิ่งกว่านั้น บริษัทอังกฤษกับบริษัทเยอรมัน
กลับมาร่วมทุนกันตั้งบริษัทเดินเรือขึ้นในประเทศฝรั่งเศสเอง
ก่อนออกกฎหมายฉบับนี้ การเดินเรือของฝรั่งเศสเป็นที่สอง
ในโลก คือรองจากอังกฤษ แต่ ๑๐ ปีภายหลังออกกฎหมายนี้

ฝรั่งเศสตกไปเป็นที่ ๕ คือเพื่ออเมริกา เยอรมันและซอลันคา
ควัย ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น นายปลาเตผู้ผู้อำนวยการบริษัท
Norddeutscher Lloyd ของเยอรมันอธิบายว่า นโยบายฝรั่งเศส
ที่ให้รางวัลแก่การเดินเรือทะเลตาม จำนวนกิโลเมตรที่เรือเดิน
นั้น เป็นนโยบายที่ผิดอย่างมหันต์ เรืออังกฤษและเรือเยอรมัน
ได้รับผลอย่างงดงาม จากความผิดแห่งนโยบายของฝรั่งเศสใน
ข้อนี้ เพราะเพียงแต่เรืออังกฤษเยอรมันผลักเปลี่ยนกันเข้าไป
จอดในท่าเดียวกับเรือฝรั่งเศส ก็หาสินค้าบรรทุกได้อย่างดี มี
สินค้ามากหลายที่เรือฝรั่งเศสไม่ยอมรับลงเรือ เกรงจะเสียเวลา
เพราะจะรีบออกเรือ เพื่อเดินให้ได้จำนวนกิโลเมตรสำหรับจะ
รับรางวัลจากรัฐบาล เป็นรายได้แน่นอนกว่าการรับสินค้า ซึ่ง
บางทีจะได้กำไรน้อยกว่าหรือบางทีก็จะขาดทุน นายเรือฝรั่งเศส
คนหนึ่งบอกนายปลาเตว่า แม้เดินเรือเปล่ากลับไปกลับมาไม่รับ
สินค้าอะไรเลยเพียง ๘ ปีก็ได้กำไรคืน แล้วก็ขายเรือเป็นกำไร
อย่างสบาย เมื่อรัฐบาลฝรั่งเศสเห็นภัยร้ายแรงเช่นนี้ ก็ต้องแก้
กฎหมาย คือบัญญัติว่าต้องมีสินค้าบรรทุกด้วยจึงจะได้รางวัล
เรือเหล่านั้นก็บรรทุกสินค้าเพียงหนึ่งโน้สของกำลังบรรทุกแล้ว
ก็รีบออก ลงท้ายต้องยกเลิกกฎหมายให้รางวัลรัฐบาลคงให้เงิน
อุดหนุนแก่เรือเดินทะเล แต่เฉพาะสำหรับงานที่ทำให้แก่รัฐบาล

เช่นชนไปรษณีย์ ขนทหาร หรือสัมภาระที่ใช้ในงานของรัฐบาล
พอเลิกให้รางวัล การเกินเรือของฝรั่งเศสก็กระเตื้องขึ้น แต่
กว่าจะได้ความรู้อันนี้ รัฐบาลฝรั่งเศสเสียเงินรางวัลตามตัวเลข
ของนายโกโยต์ ผู้เชี่ยวชาญการคลังของฝรั่งเศสในครั้งกระนั้น
เป็นจำนวนถึง ๖๕๓ ล้านฟรังก์

๓. แต่ก่อนมาการกลั่นเหล้าไวน์ทุกชนิดต้องเสียภาษี
ต่อมาก็ร่ำร้องกันว่าเจ้าของสวนองุ่น ที่กลั่นไวน์ใช้บริโภคนใน
ครอบครัว ไม่ควรจะต้องเสียภาษี เพราะการกลั่นบริโภคภายใน
ในครอบครัวเป็นจำนวนเล็กน้อย เก็บภาษีก็ไม่ได้เงินเท่าไร
ไม่ควรจะโหดร้ายเก็บภาษีชนิดนี้แก่คนยากจนที่หาเข้ากินค่า
ด้วยการทำสวนองุ่น รัฐบาลเห็นใจ ออกกฎหมายยกเว้นภาษี
การต้มกลั่นบริโภคภายในครอบครัวที่ทำสวนองุ่น หนึ่งปีภาย
หลังออกกฎหมายนี้ จึงได้ความว่ารายได้ภาษีสุราลดลงไปถึง
๑๐๐ ล้านฟรังก์ ซึ่งเป็นจำนวนมากเกินกว่าที่คาดหมายไว้หลาย
สิบเท่าเป็นบทเรียนอันหนึ่งว่า ในการคำนวณผลเสียของรัฐนั้น
จะต้องคิดเพื่อถึงเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึง กฎหมายฉบับเล็กๆ นี้นั้น
นอกจากทำให้รายได้ของรัฐตกไปถึงปีละ ๑๐๐ ล้านแล้ว ยังเพิ่ม
จำนวนขี้เมาภายในครอบครัวขึ้นอีกเป็นอันมาก

๔. สมัยหนึ่ง ฝรั่งเศสออกกฎหมายบังคับนายจ้างตาม

โรงงานอุตสาหกรรม ให้หยุดงานวันอาทิตย์อย่างเด็ดขาด เพื่อช่วยกรรมกรให้ได้พักผ่อนไม่ต้องทำงานอย่างเครื่องจักรด้วยความทารุณของนายจ้าง เวลาออกกฎหมายนี้ก็คิดว่ากรรมกรจะนิยมชมชอบแน่ซึ่งสภาการรัฐบาลที่ปราณีกรรมกร กรรมกรนิยมชมชอบจริง ในเวลาออกกฎหมายนี้ใหม่ๆ ถึงวันอาทิตย์ก็ออกเที่ยวเตร่สนุกสนาน รับประทานอาหารและเครื่องคิมตามเรสตอรั้งและคาเฟ่ แต่ต่อมาไม่ช้า กรรมกรก็เกิดความอึดอัดกับรัฐบาลและชุมชนก็นำร้องคัดค้านขอให้เลิกกฎหมายนี้ เพราะเป็นผลเสียหายอย่างมากแก่กรรมกร โดยที่กรรมกรได้รับค่าจ้างเป็นรายวัน เมื่อหยุดงานวันอาทิตย์ก็ไม่ได้รับค่าจ้างในวันหยุดไม่ได้ค่าจ้างแล้วมีหนายังซ้ำต้องควักทุนเที่ยวเตร่ในวันอาทิตย์เป็นความเสียหายทวีคูณ นอกจากนั้น องค์การสรรพาหารแสดงตัวเลขสถิติว่า ตั้งแต่ออกกฎหมายฉบับนี้ อาหารในเมืองใหญ่ๆ หมคเปลืองมากขึ้นอีก ๑๐ เปอร์เซ็นต์ เพราะในวันอาทิตย์ที่หยุดงานนั้นกรรมกรรับประทานฟุ่มเฟือยกว่าในวันอาทิตย์ที่ทำงาน

มีอีกเรื่องหนึ่ง เกิดขึ้นในเมืองเรา แม้จะมีใช้ปัญหาการเมืองโดยแท้ ก็น่าจะยกมาพิเคราะห์เทียบเคียงกับนโยบายการเมืองได้บ้าง อย่างน้อยก็จะเป็นอุปกรณ์แก่การศึกษาจิต-

วิทยาการเมือง คือเรื่องโรงเรียนเด็กของพระวิมาดาเธอ กรม
พระสุทธาสินีนาถ เรื่องมีอยู่ว่าใน พ.ศ. ๒๔๓๒ (คือเมื่อ ๕๘
ปีมาแล้ว เจ้าฟ้าภาณุจักรวรรดิศรี พระธิดาของพระวิมาดาเธอ
ประจวบและสิ้นพระชนม์ ภาพอันเศร้าสลดแห่งทุกขเวทนา
และการสิ้นพระชนม์ของพระธิดา ที่ปรากฏแก่พระเนตร กระ
ทำให้พระวิมาดาเธอทรงปรารภว่า แม้ธิดาผู้มีศักดิ์มีทรัพย์ยัง
ต้องรับทุกขเวทนาถึงปานนี้ ลูกคนยากจนจะเป็นอย่างไร ความ
เศร้าสลดอันเกิดแก่การสูญเสียพระธิดา ได้ทำให้พระวิมาดา
เธอตกลงพระทัยบำเพ็ญกุศลโดยสละทรัพย์จำนวนใหญ่ตั้งโรง
เลี้ยงเด็ก มีอาคารที่กินนอนอย่างดี มีสถานพยาบาล มีสระน้ำ
มีโรงงานสอนวิชาชีพ มีที่ดินฝึกหัดทำสวน พระบาทสมเด็จพระ
พุทธเจ้าหลวงได้พระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์อย่างเต็มที่
เมื่อว่าถึงสถานที่ต้องนับว่าดีที่สุดในสมัยนั้น ติดกับ
เมื่อเจ้าชายวัลติมาแห่งประเทศเคนมารักเสด็จมากรุงเทพฯ ชาว
เคนมารักในกรุงเทพฯ ต้องขอยืมสถานที่โรงเรียนเด็ก จัดงาน
ราตรีสโมสรต้อนรับ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนเด็กเป็นสถานที่
เรียบร้อยสว่างงามกว่าสถานกงสุลเคนมารัก หรือโรงแรมภัตตาคาร
หรือสโมสรสถานแห่งใดๆ ในสมัยเดียวกัน การเลี้ยงดูเด็ก
ได้ทำเป็นอย่างดี ครูสอนหนังสือเด็กก็ใช้ครูชั้นเยี่ยมเช่น ครู

สนั่น (คือเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี) ครุฑนกงู (คือพระยา
สุนทรราชา บิดาหม่อมมอญแก้ว อาภากร) ครุฑนุรอก คือพระยา
ภิรมย์ภักดี ผู้ตั้งโรงเรียน บุนนาค บรวิเวรี) ครุฑเหม (คือ
พระยาโอวาทวรกิจ) บทดอกสร้อยที่ใช้เป็นแบบเรียนในโรง-
เรียนจนกระทั่งเวลานี้เป็นบทกวีที่แต่งขึ้นใช้ในโรงเรียนเด็กก่อน
ที่อื่น แพทย์ประจำสถานพยาบาลโรงเรียนเด็ก ชื่อหม่อมคง คือ
พระยาพิษณุประสาธน์เวช บรมครูคนหนึ่งของแพทย์ไทยแผน
โบราณ โรงเรียนเด็กตั้งอยู่ได้ ๒๑ ปีต้องเลิกล้ม และเปลี่ยนเป็น
โรงเรียนธรรมดา คือโรงเรียนเบญจมราชูทิศ

เหตุที่ต้องเลิกล้ม ก็เพราะการมิได้เป็นไปตามพระ
ประสงค์ของพระวิมาดาเธอ ฯ เพราะไม่ได้เด็กอนาถจริง วิธี
การรับเด็กกำหนดไว้ ๓ วิธี คือ ๑. ขอให้ตำรวจนำเด็กอนาถ
จรจัดที่ไม่รู้ว่าใครเป็นพ่อแม่มาส่งโรงเรียนเด็ก, ๒. ขอให้โรง
พยาบาลส่งลูกคนอนาถที่พ่อแม่ตายในโรงพยาบาล และ ๓. มี
ที่ให้พ่อแม่ นำเด็กอ่อนเกิดใหม่ซึ่งไม่สามารถเลี้ยงดูได้ มาทิ้งไว้
ที่ประตูโดยไม่ให้มีใครรู้ว่าเป็นลูกของใคร หรือนำลูกที่โตแล้ว
มายกให้แก่โรงเรียนเด็กโดยทำสัญญาว่าจะไม่มาเอาคืนไป, ตลอด
เวลา ๒๐ ปี เด็กที่ตำรวจหรือโรงพยาบาลส่งมาให้มีจำนวนไม่
ถึง ๑๐ คน เด็กที่พ่อแม่ นำมาทิ้งที่ประตูมีเพียงคนเดียว เด็กที่

พ่อแม่นำมาขายให้โดยมีสัญญาว่าจะไม่เอาคืน ในไม่ช้าก็มาขอคืน โรงเรียนเด็กจะไม่ให้คืนก็ไม่ได้ เพราะพ่อเด็กเห็นพ่อแม่ก็ร้องไห้วิ่งตาม การที่จะกักขังเด็กไม่ให้ไปกับพ่อแม่ ดูเป็นการทารุณ ปรากฏจากเมตตากรุณา ในที่สุดเด็กส่วนมากที่อยู่ในโรงเรียนเด็กนั้น ไม่ใช่เด็กกำพร้าอนาคต กลายเป็นเด็กตกผู้ที่มีตระกูลที่พ่อแม่สามารถจะเลี้ยงดูให้การศึกษาได้ แต่นำมาไว้โดยหวังให้อยู่ใต้พระบารมีเพื่อรับความเลี้ยงดูและอบรมศึกษาอย่างดี โดยไม่ต้องเสียเงินของตัวเอง และมีหวังจะรุ่งเรืองในอนาคต เพราะอยู่ใต้พระบรมราชูปถัมภ์ (และก็มีผู้รุ่งเรืองในกาลต่อมาจริง ๆ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูในโรงเรียนเด็ก เมื่อเติบโตได้เป็นพระยา ๑ คน, เป็นพระ ๑ คน, เป็นหลวง ๔ คน, เป็นขุน ๕ คน) ภายหลังทางการโรงเรียนเด็กเห็นว่าการรับเด็กที่พ่อแม่สามารถเลี้ยงดูได้เองนั้น ผิดวัตถุประสงค์ของโรงเรียนเด็ก จึงปฏิเสธเด็กขาดไม่ยอมรับเด็กพวกนั้นอีก เด็กพวกนั้นออกไปเด็กกำพร้าอนาคตก็ไม่มีเข้ามาใหม่ จำนวนเด็กน้อยลงทุกที ในที่สุดโรงเรียนเด็กต้องเลิกตั้งใน พ.ศ. ๒๔๕๔ ทิ้งๆที่พระวิมาดาเธอ ฯ ยังทรงศรัทธาจะประทานความอุปถัมภ์แก่เด็กกำพร้าอนาคตอยู่ ขอลดปล่อยให้ท่านผู้อ่านตั้งปัญหาคิดเล่น ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น และถ้าจะตั้งโรงเรียนเด็กชนิดนี้ขึ้นมาใหม่ในเวลา

นี้ จะได้ผลอย่างเดียวกันหรือไม่

ยังมีอีกหลายเรื่อง แต่ยกมาเพียงเป็นตัวอย่างว่าการดำเนินนโยบายที่คิดว่า เป็นทางที่และเป็นบุญคุณนั้น บางทีก็ได้ผลตรงกันข้ามกับที่คาดหมาย ฉะนั้นเรื่องนโยบายจึงเป็นหัวใจของการเมือง และนักการเมืองก็คือนักนโยบาย วิธีการที่แบ่งปันหน้าที่ระหว่างการเมืองกับข้าราชการประจำนั้น ก็เพื่อให้ฝ่ายการเมืองมีเวลาคิดค้นและดำเนินงานนโยบายซึ่งสำคัญกว่างานประจำ งานประจำเป็นเรื่องที่ต้องทำภายในขอบเขตของกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ แม้จะผิดพลาดไปก็จัดการแก้ไขได้ง่าย แต่ถ้านโยบายผิดจะเป็นผลร้ายร้อยเท่าพันทวี ความสำคัญของการเมืองและนักการเมืองอยู่ในเรื่องนโยบายนี้

รวมความว่าการเมืองคือเรื่องนโยบาย นักการเมืองก็คือผู้ที่วางและควบคุมให้รัฐกิจดำเนินไปตามนโยบาย เรื่องนโยบายสำคัญเพียงไรเราได้เห็นในตัวอย่างเล็กน้อยที่ยกมาข้างต้น หน้าที่ทางนโยบาย เป็นหน้าที่เกี่ยวกับความเป็นความตายของชาติ ฉะนั้นจึงเป็นการผิดร้ายอย่างเหลือเกินที่จะถื่องานในหน้าที่นี้เป็นแต่เพียงการเล่นหรือกีฬา, นักการเมืองต้องถือการเมืองเป็นงานจริงๆ ต้องค้นคว้าต้องศึกษา เรื่องนโยบายไม่มีหลักสูตรไม่มีตำราจำต้องอาศัยการค้นคว้าสังเกตการณ์อย่างใกล้ชิดเรื่อยไป

โดยไม่ละวาง การถือการเมืองเป็นงานอดิเรกหรืออาหารว่าง
ย่อมเป็นผลร้ายแก่ประเทศชาติ ความรับผิดชอบของนักการ
เมืองเป็นความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ เพราะชาติทั้งชาติได้ฝาก
ชีวิตไว้แก่ผู้ทำงานทางนโยบาย นักการเมืองเป็นผู้รับใช้ชาติใน
งานที่ยากลำบากและเสี่ยงภัยที่สุด ถ้าถือว่าความรับผิดชอบเป็น
เกียรติ งานการเมืองก็เป็นงานที่มีเกียรติอย่างสูง และมองไม่
เห็นว่าทำไมเราจึงไม่กล้าแสดงตนอย่างเปิดเผย ว่าเราทำงาน
การเมือง ทำไมเราจึงถือการเมืองเป็นแต่เพียงเกมหรือกีฬา หวัง
ใจว่าในไม่ช้า สภาพการณ์อันนี้จะเปลี่ยนไป

บทที่ ๒

สินเชื่อทางการเมือง

“สินเชื่อ” เป็นคำที่พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
วรรณไวทยากร ทรงบัญญัติสำหรับแปลคำอังกฤษว่า Credit, ที่
จริงถ้าพูดว่า เศรษฐกิจการเมืองก็อาจเข้าใจกันได้ แต่เมื่อเรา
มีคำ “สินเชื่อ” ซึ่งกระทัดรัดเหมาะสม มีความหมายและราก
ภาษาตรงกับ เศรษฐกิจแท้ ทั้งเป็นคำไทยบริสุทธิ์ไม่มีภาษาโคปน
เช่นนี้ คำ “สินเชื่อ” ก็เป็นคำที่ควรใช้อย่างยิ่ง

สินเชื่อทางการเมืองเป็นความจำเป็นสำหรับนักการเมือง
เพราะนักการเมืองไม่สามารถจะทำอะไรแต่ลำพังผู้เดียว จำเป็น
ต้องอาศัยความร่วมมือของคนหลายคน ยิ่งได้รับความร่วมมือ
มากเท่าใด ความสะดวกในการงานก็มีมากเท่านั้น ยิ่งได้รับความ
ร่วมมือของประชาชนทั้งชาติ ทางแห่งความสำเร็จก็โปร่งปลอด
ที่สุด

จริงอยู่ประชาชนอาจให้ความร่วมมือเพราะกลัวความกลัว
เป็นเรื่องสำคัญทางการเมืองเพียงไร จะได้กล่าวในบทที่ ๓ แต่
ความกลัวไม่ช่วยให้เกิดผลสมบูรณ์ และไม่ยั่งยืนถาวร ความ

กลัวมักเป็นมิตรกับความเกลียด ยิ่งมีคนกลัวก็ยิ่งมีคนเกลียดการ
ร่วมมือช่วยความกลัวความเกลียด เป็นการร่วมมือที่เสียไม่ได้
อาจให้ความร่วมมืออยู่ภายนอกและแอบทำการล้างทำลายอยู่ภายใน
ไม่มีมนุษย์ใดสามารถจะทำมนุษย์ด้วยกัน ให้กลัวไปได้
ตลอดกาล อนึ่งตามหลักจิตวิทยา มนุษย์ที่กลัวนั้นถ้าหมก
ความกลัวเมื่อใด ก็สามารถจะทำการร้ายอย่างเหี้ยมหาญ บุคคล
ที่ประกอบประทุษกรรมทางการเมือง หรือกล้าก่อการจลาจล
ใหญ่หลวงขึ้นในประเทศนั้น ล้วนเป็นผู้เคยถูกบังคับให้กลัวจน
ลานมาแล้วทั้งสิ้น

ปัจจัยอันสำคัญและจำเป็นสำหรับนักการเมืองคือความ
เชื่อถือ หรือที่เรียกตามภาษารัฐธรรมนูญว่าความไว้วางใจ ที่
จริงไม่ว่าจะทำอะไร ความเชื่อถือไว้วางใจเป็นอุปสรรคสำคัญ
ยิ่งเป็นการเมืองด้วยแล้วก็มีความสำคัญยอดเยี่ยม เพราะนโยบาย
การเมืองนั้น บางเรื่องไม่สามารถจะบรรยายบอกความจริงกัน
ออกมาให้ชัดแจ้ง ความลับในทางการเมืองย่อมมีอยู่ทุกแห่งทุก
มุม ความเชื่อถือไว้วางใจจะช่วยให้คนทำตาม แม้จะยังไม่เข้าใจ
วัตถุประสงค์แน่ชัดคนก็อาจจะให้ความร่วมมือด้วยความเชื่อ
ถือและมั่นใจว่าจะไม่ผิด ถ้ามีวัชกตามกันเรื่อยไปความลับก็ปิด
ไม่อยู่

ระบอบประชาธิปไตยไม่ได้หมายความว่าหลายคนช่วยกัน
คิด ความจริงเป็นเรื่องที่คนใดคนหนึ่งคิดแล้วแสดงให้คนอื่น ๆ
เชื่อถือ และให้ความร่วมมือ นี่เป็นหลักของนายเคลมมิงโซ
อัครมหาเสนาบดีฝรั่งเศสในสงครามโลกครั้งนั้น ซึ่งเมื่อพิจารณา
ถึงงานที่ทำกันจริง ๆ ในระบอบประชาธิปไตยแล้ว ก็น่าจะยอมรับ
ว่าหลักนี้มีความจริงอยู่มาก

รวมความว่าความเชื่อถือเป็นปัจจัยสำคัญทางการเมือง
และความเชื่อทางการเมืองก็เหมือนความเชื่อในสินทรัพย์
ธนาคารหรือธนบัตรจะยอมเชื่อถือให้เราๆเงิน ก็ต่อเมื่อเรามีสิน
เชื่อเป็นประกัน สินเชื่อนี้นี้อาจเป็นหลักทรัพย์ หรือการค้า
ประกันของบุคคลที่มีหลักฐาน ความเชื่อทางการเมืองก็ต้อง
มีสินเชื่อทางการเมืองเป็นประกัน มิฉะนั้นก็คงไม่มีใครเชื่อ
บุคคลอาจขึ้นสู่ฐานะสูงทางการเมืองด้วยการใช้กำลังทำรัฐประ
หาร หรือด้วยความสนับสนุนของพรรคพวก หรือเอกชนที่มี
อำนาจราชศักดิ์ แต่ที่จะได้รับความเชื่อถือหรือไม่นั้น เป็น
อีกปัญหาหนึ่ง และความเชื่อทางการเมืองจะมีไม่ได้ ถ้าไม่มี
สินเชื่อทางการเมืองเป็นหลักประกัน

อะไรเป็นสินเชื่อทางการเมือง ตำราจิตวิทยาการเมือง
โดยทั่วไป ให้หลักสอดคล้องกัน ว่าสินเชื่อทางการเมืองนั้น มี

สองอย่างคือ ๑. ลัทธินโยบายและ ๒. บุคลิกของคน* อย่างใดอย่างหนึ่งในสองอย่างนี้ เป็นสินเชื่อที่ใช้ได้ แต่วิธีการต่างกัน ในประเภทที่ ๓ คือลัทธินโยบายนั้น จะต้องเรียกร้องความเชื่อถือ ถ้าไม่เรียกร้อง ความเชื่อถือก็ไม่เกิด แต่ในประเภทที่ ๒ คือบุคลิกของคนนั้น ต้องปล่อยให้ความเชื่อถือเกิดขึ้นเอง ถ้าหากไปเรียกร้องเข้า จะได้ผลตรงกันข้าม ต่อไปนี้เราจะได้พิจารณาสินเชื่อทางการเมือง ทั้งสองอย่างนี้เป็นเรื่องๆ ไป

ก. ลัทธินโยบาย

ที่ใช้ว่า “ลัทธินโยบาย” ก็เพื่อให้มีความหมายครอบคลุมทั้งลัทธิการเมือง และนโยบายการเมืองการใช้ลัทธินโยบายเป็นสินเชื่อนั้น เป็นวิธีเก่าแก่ที่สุด เป็นวิธีการเมืองที่กษัตริย์ตั้งแต่สมัยกรีก, โรม และจนในครึ่งโบราณ, ต่อมาถึงสมัยกลางและเริ่มทันสมัยใหม่ การใช้นโยบายการเมืองเป็นสินเชื่อได้หยุดไปหลายร้อยปี ตลอดสมัยที่โลกนิยมลัทธิสมบูรณาญาสิทธิราชย์นโยบายการเมืองไม่มีความสำคัญ สินเชื่อทางการเมืองในสมัยนั้นมีอย่างเดียวคือ “บุคลิก” ครั้นมาเมื่อ ๒๐๐ ปีมานี้ ลัทธิ

* Personality เราเคยแปลกันว่า บุคลิกลักษณะ แต่รู้สึกว่ายาวและอ่านยาก ในหนังสือเล่มนี้จะใช้เพียงบุคลิกนักไวยากรณ์อาจท้วงว่า เป็นคุณศัพท์ แต่หลักไวยากรณ์ทั่วไปมีคำคุณศัพท์มากหลายที่ใช้เสมือนนาม

การเมืองจึงเป็นสินเชื่อชั้นใหม่ วิธีที่ใช้ลัทธินโยบายเป็นสินเชื่อ
ทางการเมือง ก็ชักชวนให้ถือลัทธิหรือนโยบายเป็นสำคัญกว่า
ตัวคน พวกเจ้าลัทธิและนโยบายพยายามศึกษาค้นหาสิ่งที่เห็นว่าดี
ที่สุดมาตั้งเป็นหลัก แล้วก็เผยแพร่ให้คนเลื่อมใสเห็นดีเห็นชอบ
ในหลักการ โดยมีท้องห่วยถึงตัวคนว่าใครเป็นผู้ตั้งใครเป็นผู้
ดำเนินการ เมื่อคนเลื่อมใสในหลักก็เป็นธรรมดาที่ความเลื่อมใส
นั้นจะแผ่มาถึงตัวผู้ตั้งหรือผู้คุ้มครองรักษาปฏิบัติตามหลักการนั้น
โดยไม่คำนึงถึงว่าตัวบุคคลจะเป็นอย่างไร การ์ลமாகซ์เป็นผู้ตั้ง
ลัทธิคอมมิวนิสต์ คอมมิวนิสต์รัสเซียทั้งหมดบูชาการ์ลமாகซ์
ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าการ์ลமாகซ์เป็นเยอรมันเลนินและสตาลินเป็นที่รักที่
บูชาของชาวรัสเซีย ก็เพราะเป็นผู้คุ้มครองรักษา และปฏิบัติตาม
ลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างเคร่งครัด ฮิตเลอร์มุสโสลินีรุ่งโรจน์ขึ้น
มา เพราะเอาลัทธิชั้นหน้า คนเยอรมันชอบลัทธินาซีสม์ และ
คนอิตาลีชอบฟาสซิสต์ ความนิยมลัทธิกลายมาเป็นความรัก
ความบูชาในตัวผู้ตั้งผู้ดำเนินการ โดยมีท้องคำนึงถึงตัวบุคคลผู้
ตั้งผู้ดำเนินการว่าจะเป็นคนชนิดไร

การใช้ลัทธินโยบาย เป็นสินเชื่อทางการเมืองย่อมได้
เปรียบการใช้บุคลิก เพราะสามารถจะเผยแพร่โฆษณาเรียกร้อง
ความนิยมเชื่อถือได้ ผิดกับบุคลิกซึ่งถ้าไปเผยแพร่โฆษณา

เรียกร้องความเชื่อถือเข้าจะกลายเป็นผลร้าย คือคนจะไม่เชื่อ หรือที่เชื่ออยู่แล้วจะกลับหมดความเลื่อมใส การเผยแพร่เรียกร้อง ความเชื่อถือลัทธินโยบาย สามารถทำได้โดยไม่มีขอบเขต ต่อไป นี้จะกล่าวถึงจิตวิทยาแห่งการเรียกร้องความเชื่อถือลัทธินโยบาย

ในการเผยแพร่ศาสนา ทางพระพุทธศาสนาของเรากับ คริสตศาสนาใช้วิธีการผิดกัน ทางคริสตศาสนาสอนว่าต้องเชื่อ ก่อน แล้วจะเข้าใจภายหลังถ้าหากไม่เชื่อก็ไม่มีความเข้าใจ แต่ พระพุทธศาสนาสอนให้พยายามเข้าใจและนำไปตรិตรอง แล้ว จะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตามที, นักจิตวิทยาการเมืองให้หลักซึ่งเป็น ส่วนผสมทั้งสองศาสนา คือการเผยแพร่ลัทธิหรือนโยบายการ เมืองนั้น มีสองอย่าง อย่างหนึ่ง คือการเผยแพร่แก่คนหมู่มาก ที่ชุมนุมอยู่พร้อมกัน อีกฝ่ายหนึ่งคือเผยแพร่แก่หมู่น้อยคน หรือแก่ตัวบุคคลโดยเอกเทศ ทั้งสองอย่างนี้ต้องใช้วิธีการเผยแพร่ต่างกัน

ในคนหมู่มากซึ่งชุมนุมอยู่ด้วยกันนั้น ความสะเทือนใจ (Emotion) สำคัญกว่าเหตุผล (Reason) ทางจิตวิทยาการเมือง ได้อธิบายสภาพดวงจิตของชุมนุมชน (Psychologie des foules) ว่าในหมู่มากที่ชุมนุมกันนั้น เจตนาารมณ์แห่งความ เสียสละมีมากกว่าความเห็นแก่ตัว แต่ถ้าอยู่คนเดียว ความเห็น

แต่ตัวมีมากกว่า ถ้าจะปลุกปั่นให้คนก่อการจลาจล ไปเที่ยว
ปลุกปั่นทีละคนจะสำเร็จได้ยาก, แต่ถ้าคนชุมนุมกันอยู่เป็นหมู่
ใหญ่ จะปลุกปั่นได้ง่ายการชักชวนให้เสียสละอย่างหนึ่งอย่างใด
ถ้าไปชวนเป็นรายย่อย ยากที่จะสำเร็จ แต่ถ้าชวนในที่ชุมนุม
ใหญ่ ๆ อาจจะสำเร็จได้ ทั้งนี้เพราะว่าคนเราเมื่ออยู่คนเดียวหรือ
น้อยคนย่อมนึกถึงตัว แต่ถ้าชุมนุมอยู่ด้วยกันมากๆ จะนึกถึงส่วน
รวม และถ้าเป็นชาติเล็ดร่อนค้ำยแล้ว ใครนำไปทางไหนมัก
จะเชื่อไปตามกันได้เร็ว โดยเหตุที่คนหมู่มาใช้ความสะเทือนใจ
มากกว่าเหตุผล มติของชุมนุมชนจึงเป็นของไม่สู้แน่ วันหนึ่งเขา
ไปทางนี้ พรุ่งนี้อาจจะเชื่อไปทางอื่น หรือบางทีเกรี้ยวกราวเรา
ร้อนอยู่ในที่ประชุม พอออกจากที่ประชุมก็ลืมหมด ในการ
ปฏิวัติใหญ่แห่งประเทศฝรั่งเศส คนหลายคนต้องรับเคราะห์
กรรมแห่งความสะเทือนใจ (Emotion) ของหมู่คนอย่างไม่น่าจะ
เป็นไปได้ สมัยโรเบสเปียร์ผู้นำปฏิวัติคนหนึ่งกำลังซาทาขึ้น
โรเบสเปียร์เกือบจะเป็นเทพเจ้าของชาวปารีส ไปทางไหนคนก็
ให้ร้องท่อนรับ พู้อะไรคนก็ฟังแลส่งเสียงร้องสนับสนุน เป็น
คนหนึ่งที่ดีอกันว่าเป็นมิตรแท้ของราษฎร ครั้นเวลาซาทาทก
ถูกประหารชีวิต ขณะที่เจ้าหน้าที่นำตัวขึ้นรถไปสู่ที่ประหาร ชาว
ปารีสพวกเดียวกันนี้เองก็เดินตามร้องคำ แข่งชักหักกระดูก พอ

คมกียอติन्हล่นลงมำคักอโรเบสเบียร์ ก็ส่งเสียงเฮฮำกักก้องตุ
เป็นของสนุก มำรำนคณสำคัญอีกคนหนึ่งในการปฏิวัติใหญ่ของ
ฝรั่งเศส ถูกหญิงสาวชื่อ ซาลท คอร์เคย์ แทะงตายในห้องอาบน้ำ
หญิงสาวคนนั้นถูกประหารชีวิต ศพของมำรำนได้รับเกียรติอย่าง
สูงส่งถึงกับเอาเข้าฝังในบึงเตอง ซึ่งเป็นที่ฝังศพคนสำคัญชั้น
เอกของประเทศฝรั่งเศส ชาวปารีสแสดงความรักพกกันตลอด
ทางที่ศพผ่านไป สองสามปีภายหลัง ประวัติศาสตร์อุบัติใหม่
ความปรากฏว่ำที่จริงมำรำนเป็นคนเลวร้าย ชาวปารีสพกกันเข้า
ไปในบึงเตอง ซุกศพโดยพลการ และนำมำทิ้งในท้องร่อง
ถนนใกล้ ๆ ที่ฝังศพเกียรติยศนั้นเอง

ไม่เฉพาะแต่พลเมืองสำมัญ แม้สมาชิกรัฐสภาหลาย ๆ
ร้อยคน ที่ประชุมพร้งพร้อมกันอยู่ในสภำบางที่ก็ใช้ความสะ
เทือนใจมากกว่าเหตุผล และความสะเทือนใจในวันนี อจ
เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นไปในวันรุ่งขึ้น รายงานการประชุมสภา
ฝรั่งเศสตอนหนึ่งในสมัยเริ่มปฏิวัติ ก่อนพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖
ถูกคุมขัง เป็นตัวอย่างอันดีว่ำสมาชิกรัฐสภำก็ใช้ความสะเทือนใจ
ได้เหมือนกัน ก่อนวันทำพิธีเปิดสภาได้ประชุมเป็นการภายใน
เพื่อตรวจร่างคำกรำบบังคมทูล นายคาร์เกต์ สมาชิกสภาคนหนึ่ง
ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ร่าง แบบคำกรำบบังคมทูลพระเจ้า

แผ่นดินฝรั่งเศส ในเวลานั้น กล้ายคิดถึงแบบของเราคือต้อง
เริ่มต้นว่า Sire, L'Assemblée Nationale a l'honneur de
mettre aux pieds de Votre majesté l'offrande.....ซึ่ง
แปลตรงตามตัวว่า “ขอเถชะ, สภาแห่งชาติมีเกียรติยศถวาย
ความเคารพบูชาไว้แทบพระบาทของพระองค์” สมาชิกที่มาประ
ชุมถือว่าเวลานี้ อำนาจอยู่ในมือของพวกปฏิวัติ และพระเจ้า
แผ่นดินถึงแม้ยังอยู่ในราชสมบัติก็ไม่จำเป็นที่สภาจะต้องเคารพ
นบনอบ และสภาในเวลานั้นเรียกว่า Assemblée Nationale
ซึ่งแปลว่าสภาแห่งชาติ หมายความว่าชาติคือสภานี้เอง เวลานี้
ชาติต้องอยู่สูงกว่าพระมหากษัตริย์ จึงไม่จำเป็นต้องใช้คำเคารพ
นบนอบ ต่อพระมหากษัตริย์อย่างไร ต่อไปนี้เป็นรายงานประ
ชุมสภา เวลาตรวจร่างคำกราบบังคมทูล

ตาร์เกต์อ่าน - Sire, L'Assemblée Nationale a l'honneur.

เสียงสมาชิก - ไม่เอา, ไม่เอา คำ L'honneur (เกียรติยศ)
ตัดออก

นายตาร์เกต์อ่านต่อ - de mettre aux pieds....

เสียงสมาชิก - ไม่เอา, คำ aux pieds (แทบพระบาท)
ตัดออก สภาแห่งชาติไม่ยอมวางอะไรที่เท้าของใคร

นายทาร์เกต์แก้ไขแล้วอ่าน — Sire, L'Assemblée Nationale porte Votre Majeste.....

เสียงสมาชิก — ดีแล้ว อย่างนั้นก็แล้ว

นายทาร์เกต์ อ่านต่อ — l'offrande

เสียงสมาชิก — ไม่เอา, ถ้า l'offrande (ความเคารพบูชา) ตัดออก, ไม่เคารพบูชา

การประชุมสภามีสภาพอย่างนี้เรื่อยไป จนกระทั่งจบการบบัญคมทูล เป็นอันว่า คำเคารพนบอบคำสุภาพทั้งหลาย ถูกตัดออกหมด ที่ประชุมลงมติว่าในวันพรุ่งนี้ เวลาพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ เสด็จถึงสมาชิกทุกคนจะไม่ลุกขึ้น เพราะสภาพเป็น "ชาติ" ชาติสูงกว่าพระมหากษัตริย์ ชาติจะลุกขึ้นทำความเคารพพระมหากษัตริย์ไม่ได้

ในวันรุ่งขึ้น สมาชิกได้มาประชุมพร้อมพรังต่างคนต่างนั่งในที่ของตนเป็นระเบียบเรียบร้อย พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ เสด็จเข้าไปหน่อย สมาชิกคนหนึ่งพูดขึ้นว่า "คนคนเดียวไม่ควรจะทำให้ชาติต้องคอย" (Un individu ne doit pas faire attendre la nation) ที่ประชุมสภาเป็นแบบเดียวกับสภาของเรา คือแถวหน้าอยู่ต่ำ แถวหลังอยู่สูง และยิ่งหลังออกไปก็ยิ่งสูงขึ้นไป พอพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ เสด็จถึงเฉลี่ยง สมาชิกสองสามคน

ในแถวหน้าขยับตัวขึ้นๆ เพื่อให้เห็นองค์พระเจ้าแผ่นดินชัด แถว
ต่อมาขยับลุกบ้าง เลยลุกยืนกันทั้งสภา กลายเป็นลุกยืนต้อนรับ
ฝึดมตติที่มีไว้เมื่อวันวาน ไซ้แต่เท่านั้น ยังเปล่งเสียงร้องอย่างที
เคยร้อง Vive le roi (ขอให้พระเจ้าอยู่หัวทรงพระเจริญ) ด้วย

พิธีเปิดสภาได้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย เสร็จพิธีเปิดสภา
แล้ว พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ เสด็จเข้าหอพระในพระราชวัง เพื่อ
ทำพิธีบูชาพระตามราชประเพณี สมาชิกสภาทุกคนเดินตามพระ
เจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ เข้าไปบูชาพระด้วย

อย่างนี้แปลว่าอะไร จะว่าสมาชิกสภาเกิดรักและสงสาร
พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ ขึ้นมาก็ได้ แต่ไม่น่าจะเป็นอย่างนั้น ในเมื่อ
วันวานนี้เองได้ส่งเสียงเอ็ดอึงให้ตัดคำเคารพบนอบ และนัก
หมายกันว่าจะไม่ลุกขึ้นทำความเคารพ นักจิตวิทยาการเมือง
อธิบายว่าสภาพการณ์วันเปิดสภาดังที่เล่ามาข้างต้นนั้น เป็นตัว
อย่างอันหนึ่งแห่งสภาพจิตของชุมนุมชน (Psychologie des
foules) และว่าเรื่องทั้งหมด เป็นข้อพิสูจน์สนับสนุนหลักจิต-
วิทยาการเมืองที่ว่า คนที่ชุมนุมอยู่เป็นหมู่มากในที่เดียวกันนั้น
ใช้ความสะเทือนใจ (Emotion) มากกว่าเหตุผล (Reason)

ด้วยเหตุนี้จึงมีหลักต่อไปว่า การเรียกร้องความเชื่อถือ
จากชุมนุมชนหมู่มากนั้น ต้องพยายามให้เชื่อมากกว่าเข้าใจ ต้อง

พยายามทำให้เกิดความสะเทือนใจมากกว่าที่จะชี้แจงเหตุผล เพราะสำหรับหมู่คนที่อยู่รวมกันมากๆ นั้น ทำให้เชื่อง่ายกว่า ทำให้เข้าใจ ชื่นพยายามทำความเข้าใจอาจจะเลยไม่เชื่อเสียทีเดียวก็ได้ เขาวางหลักต่อไปอีกว่าเมื่อชุมนุมชนร้องขออะไร ต้องรับสัญญาว่าจะให้ไว้ก่อน แม้จะเอาท้าวเอาเคื่อนก็ต้องรับสัญญาว่าจะเอามาให้ได้ (เขาใช้คำว่า (Si une foule demande la lune, il faut la lui promettre) ถ้าปฏิเสธรอะไรกับคนหมู่ใหญ่เข้าจะเสียหาย)

แต่ตรงกันข้าม, ในการเรียกร้องความเชื่อถือน้อยคนหรือคนหนึ่งคนเดียวนั้น ต้องพยายามทำความเข้าใจ เพราะมนุษย์เราเมื่ออยู่คนเดียวหรือน้อยคนย่อมจะใช้เหตุผลมากกว่าความสะเทือนใจ รวมความก็คือในทางจิตวิทยาการเมืองนั้น การเรียกร้องความเชื่อถือน้อยคนหรือคนหนึ่งคน จะต้องใช้หลักคริสตศาสนา แต่ถ้าเป็นคนคนเดียวหรือน้อยคน จะต้องใช้หลักพระพุทธศาสนา

แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า คนหมู่มากจะไม่ใช้เหตุผล คนหมู่มากใช้เหตุผลได้เหมือนกันแต่ช้าหน่อย และผู้ที่จะพูดให้คนหมู่มากใช้เหตุผลต้องเป็นผู้สามารถจริงๆ หนึ่งคนหมู่มากนั้นสามารถทำให้ใช้เหตุผลได้แล้ว ก็เป็นประโยชน์ที่สุด

ข. บุคลิก

บุคลิกหมายความว่าความเชื่อในตัวเอง ซึ่งเป็นสินเชื่อที่มีกำลังไม่น้อยกว่าลัทธินโยบาย บางทีจะมีกำลังมากกว่าลัทธินโยบายเสียอีก เพราะความเชื่อในตัวเองนั้น บางทีก็ทำให้เชื่อโดยไม่ต้องคิดถึงเหตุผล และยอมทำตามโดยไม่ไต่ถามตรិตรอง, ความเชื่อในตัวเองเป็นคุณอนันต์โทษมหันต์ ในยามที่จะให้ผลสำเร็จล้าเลิศ ยิ่งกว่าความเชื่อในลัทธินโยบาย แต่ในยามร้ายก็พากันลงห้วยลงเหวไปเหมือนกัน

ส่วนประกอบของบุคลิกที่จะเป็นสินเชื่อทางการเมืองได้ นั้น แยกออกเป็น ๓ ประการคือ ๑. กำเนิด, ๒. อดีต และ ๓. ความเสียดสะ ซึ่งเราจะได้พิจารณากันเป็นข้อ ๆ ไป

กำเนิด เป็นสินเชื่อสำคัญอันหนึ่งทางการเมือง กว๊าย เหตุการณ์มีพระมหากษัตริย์สืบสันตติวงศ์เป็นประมุขแห่งชาติ จึงมีมาแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบันสมัย แม้ในสมัยใหม่ที่ถือว่ามนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกัน ชาติกำเนิดมิได้ทำให้มนุษย์ผิดแผกแตกต่างกันก็ดี กำเนิดก็เป็นสินเชื่อที่ยังไม่หมดความสำคัญ เราถวายความเชื่อต่อองค์พระมหากษัตริย์ เรามีความเชื่อมั่นว่าพระองค์จะทรงใช้อำนาจบริหารโดยเที่ยงธรรม ที่เรามีความเชื่อมั่นเช่นนั้น ก็เพราะองค์พระมหากษัตริย์ทรงมีสินเชื่ออยู่หลาย

ประการ สันตติวงศ์ที่เราเคารพบูชามานาน เป็นประกันว่าจะไม่ทรงทำอะไรให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของวงศ์สกุลอันเป็นที่เคารพของประชาชน ความมั่งคั่งด้วยทรัพย์สินส่วนพระองค์และส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นหลักประกันว่าไม่มีความจำเป็นต้องเบียดเบียนราษฎร การศึกษาอบรมที่ได้รับอย่างดีที่สุดที่ชนชาติเดียวกันจะพึงได้ เป็นประกันว่าจะมีความรู้ความฉลาดสมรรถภาพพอที่จะบริหารกิจการของประเทศไปด้วยดี ชักติยประเพณีที่บีบบังคับองค์พระมหากษัตริย์อยู่รอบด้าน เป็นหลักประกันว่าจะไม่ประพฤติเหลวไหลส่ำมะเลเทเมา ความจำเป็นที่จะต้องดำรงราชย์อยู่ตลอดเวลาไม่สามารถปลีกตัวหนีหรือคักข้องน้อยเอาตัวรอดค้อย่างคนอื่น เป็นประกันว่าจะต้องทรงร่วมทุกข์ยากกับราษฎร มีส่วนได้เสียร่วมกัน อยู่ด้วยกันตายด้วยกัน ความจงรักภักดีของราษฎร ย่อมเป็นสายสัมพันธ์ผูกมัดพระองค์ว่าจะหักหลังราษฎรไม่ได้ และจะต้องไม่ทำอะไรให้ราษฎรผิดหวัง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสินเชื่อทางการเมืองของพระมหากษัตริย์อันยากที่บุคคลประเภทอื่นจะมีได้

การปฏิวัติของฝรั่งเศสเป็นตัวอย่างให้เห็นชัดว่าบุคลิกของพระมหากษัตริย์มีกำลังแรงเพียงไร เรื่องประชุมนสภาก็กล่าวมาข้างต้นก็แสดงอำนาจแห่งบุคลิกของพระมหากษัตริย์อยู่ไม่

น้อย ความเป็นไปบางเรื่องซึ่งจะนำมากล่าวเพิ่มเติมในที่นี้ จะแสดงให้เห็นชัดยิ่งขึ้นอีก พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ ได้ทรงรับภาระความยุ่งยากกระส่ำระสายทั้งหลายมาจากพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๕ และในสมัยของพระองค์ก็ไม่สามารถแก้ไขให้ดีขึ้น โดยเฉพาะความฟุ่มเฟือยในราชสำนัก ในขณะที่พลเมืองอดอยากยากแค้นทั่วประเทศ ราชสำนักฝรั่งเศสในแวร์ซายส์ก็ฟุ่มเฟือยอย่างน่าอนาถ องค์พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ มีมหาดเล็กรับใช้ ๑๖,๐๐๐ (หมื่นหกพัน) คน มีรถพระที่นั่ง ๒๐๐ คัน มีม้า ๑,๕๐๐ ตัว มีคนนอนกินคือพวกเจ้านายซึ่งนอนกินเปล่าๆ และใช้เงินของประเทศโดยไม่ทำอะไรเลย ๒,๐๐๐ คน เวลานั้นไม่มีไฟฟ้าใช้ ต้องใช้เทียนจุดสว่างไสว พวกผู้หญิงชาววังเพียงแต่เก็บกันเทียนขาย ก็หาเงินเป็นประโยชน์ส่วนตัวได้ปีละ ๔ แสน ค่าใช้จ่ายในราชสำนักอย่างเดียวเป็นจำนวนปีละ ๒๕๐ ล้านฟรังก์ อัคราเงินฟรังก์ในเวลานั้น สูงกว่าเวลานี้ ๘๐ เท่า นักปราชญ์ฝรั่งเศสในเวลานั้นเรียกราชสำนักว่า หลุมฝังศพของชาติ

ฝรั่งเศสเคยมีสภาคล้ายองคมนตรี แต่งประชุมมาถึง ๑๗๕ ปี เมื่อหาเงินยากเข้าทุกที พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ จึงตกลงพระทัยเรียกประชุมสภา ด้วยความประสงค์อย่างเดียวกันคือจะหาทางเก็บภาษีเพิ่มพูนขึ้นอีกอันที่จริงพระเจ้าหลุยส์จะ

๕๔

ชนชาติเองก็ได้เพราะเป็นสมบูรณาญาสิทธิราช แต่เวลานั้น
เงาแห่งการปฏิวัติมีอยู่ทั่วไป จึงเห็นสมควรให้สภามาเป็นผู้รับ
บาปในการขึ้นภาษี เมื่อเรียกประชุมสภา ซึ่งมีได้ประชุมกัน
มาถึง ๑๗๕ ปี ก็ต้องเลือกสมาชิกสภาขึ้นใหม่วิธีการเลือก
ของฝรั่งเศสในเวลานั้นมี ๒ ชั้น คือราษฎรเลือก "ผู้เลือก"
ขึ้นมาชั้นหนึ่ง แล้วผู้เลือก จึงประชุมกันเลือกสมาชิกสภา,
ฝรั่งเศสในเวลานั้น มีวิธีแสดงความประสงค์ของราษฎรโดย
พวกผู้เลือกได้ทำสมุดคู่มือมอบแก่สมาชิกสภา สำหรับให้รู้
ว่าราษฎรต้องการอะไรสมุดคู่มือที่ผู้เลือกได้มอบให้แก่ผู้รับเลือก
เป็นสมาชิกสภาเวลานั้น มีจำนวนมากมากกว่า ๕๐,๐๐๐ เล่ม
เจ้าหน้าที่เอามาเปรียบเทียบกันทั้งหมด คงได้หลักการเหมือนๆ
กัน ว่าต้องการมีรัฐธรรมนูญต้องการให้ประชุมสภาโดยสม่ำเสมอ
ต้องการให้คนทุกคนเสียภาษีเสมอหน้ากัน (เวลานั้น
พวกพระและพวกขุนนาง ซึ่งเป็นพวกมั่งคั่งที่สุดไม่ต้องเสียภาษี)
แต่เป็นการแปลกประหลาดที่ไม่มีในสมุดคู่มือสักฉบับเดียวที่จะ
ให้ทำลายราชบัลลังก์ ทุกฉบับต้องการให้มีพระมหากษัตริย์
และต้องการให้รักษาสีทธิและเกียรติศักดิ์ของเจ้านายไว้เสมอ

พระราชดำรัสของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ ในเวลาเปิดสภา
ไม่ได้ให้ความหวังแก่ประชาชนในเรื่องรัฐธรรมนูญข้อความใน
พระราชดำรัสเปิดสภามีแต่เพียงว่าเพื่อให้สภาช่วยแก้ปัญหาการ

คลัง สมาชิกสภาเองได้พร้อมใจกันร่างรัฐธรรมนูญ การแข็ง
ข้อต่อสู้ระหว่างสภากับพระมหากษัตริย์ มีมากมายหลายเรื่อง
ซึ่งไม่ใช่ความประสงค์ที่จะนำมากล่าวในที่นี้ ในที่สุทธราชกุม
ใหญ่ยกพวกกันไปเชิญองค์พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ จากแวร์ซายส์
เข้ามาปารีส ต่อมาพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ พาครอบครัวหนีถูกพวก
ปฏิวัติจับได้ที่เมืองวาเรน ระหว่างพาตัวเข้ามาก็มีเจ้าหน้าที่รัก
ษาความปลอดภัย ไม่ให้ใครทำร้ายหรือหมิ่นเคษานูปภาพ เมื่อ
กลับเข้ามาแล้วพระเจ้าหลุยส์ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญ แต่ก็มี
เรื่องขัดแย้งกับสภาตลอดมา กฎหมายหลายฉบับที่สภาลงมติ
พระเจ้าหลุยส์ไม่ยอมลงนาม ราชกุมใหญ่ ซึ่งมีอาวุธครบ
ครันตลอดถึงปืนใหญ่ เข้าระดมยิงพระราชวัง ฆ่าทหารรักษา
วัง พังประตูเข้าไป จนถึงที่ประทับพระเจ้าหลุยส์ หัวหน้า
ราษฎรต่อว่าต่อขานพระเจ้าหลุยส์ในเรื่องขัดขวางสภา แล้วก็
กลับออกมาโดยมิได้ทำร้ายองค์พระเจ้าหลุยส์

ต่อมาพระเจ้าหลุยส์ได้ลอบส่งคนไปขอความช่วยเหลือ
ออสเตรีย, รัสเซีย, สวีเดน, สเปน. และปรัสเซีย เพื่อส่ง
กองทัพมาช่วย ปรัสเซียเป็นประเทศแรกที่เข้ามาช่วย โดย
ส่งกองทัพเข้าทางลอร์เรนซ์ ความโกรธแค้นของราษฎรก็ขึ้นถึง
ที่สุทธการโจมตีพระราชวังได้มีขึ้นอีก และพระเจ้าหลุยส์ถูกเอา

ตัวชั้นชำระในสภา สภาลงมติให้ประหารชีวิตด้วยคะแนนเสียง ๓๘๐ ต่อ ๓๑๐ แปลว่าฝ่ายที่ต้องการให้ประหารมีเสียงข้างมาก เพียง ๗๐ คะแนนเท่านั้น

ที่ยกเรื่องพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ มาเล่าแต่โดยย่อก็ด้วยความประสงค์อย่างเดียวคือ เพื่อเป็นตัวอย่างว่าบุคลิกของพระมหากษัตริย์มีอำนาจมากเพียงไรถ้าการกระทำของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ เป็นการกระทำของบุคคลประเภทอื่นที่ไม่ใช่องค์พระมหากษัตริย์คงจะถูกฆ่าตายไปนานแล้ว แต่บุคลิกอันได้จากกำเนิดช่วยตัวไว้ได้ตลอดมา จนถึงขั้นสุดท้ายที่ทรยศต่อชาติจริงๆ จึงถูกประหาร แม้กระนั้นสภาเกือบครึ่งสภายังไม่ต้องการให้ประหาร ไม่มีบุคคลประเภทใดจะสามารถใช้บุคลิกเป็นประโยชน์ได้ถึงปานนั้น

ต่อไปนี้เราจะได้พิจารณา ถึงบุคลิกอันเกิดจากอคติและความเสียสละ

อดีต - ความดีความงามที่เคยทำมาแล้ว หรือความสามารถที่เคยแสดงให้เห็นมาในอดีต เป็นสินเชื่ออันหนึ่ง ที่ทำให้คนหวังว่าจะไม่เหลวไหลในอนาคต ฝีมือลายมือในการทำงานที่ทำสำเร็จได้ผลดีแต่กาลก่อนย่อมเป็นสินเชื่อว่าจะทำงานได้ผลดีในกาลต่อไป บุคคลที่ได้รับการเลือกเป็นประธานาธิบดีของ

ประเทศต่างๆ ในยุโรปและอเมริกาใต้ ย่อมอาศัยอดีตเป็นสินเชื่อ โดยที่คนเหล่านี้มักจะเคยเป็นรัฐมนตรีทำความดีเด่นมาแต่ก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประธานาธิบดีแห่งประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเลือกกันโดยระลึกถึงอดีตเป็นสำคัญกว่าอย่างอื่น

ควรสังเกตอย่างหนึ่ง อดีตเป็นสินเชื่อทางการเมืองนั้น ไม่หมายความว่าอดีตที่รุ่งโรจน์อย่างเดียว อดีตที่มีทมิฬลำบากยากแค้นก็เป็นสินเชื่อทางการเมืองได้เหมือนกัน ถ้าคนเหล่านั้นได้ก่อร่างสร้างตัว ยกฐานะหลุดพ้นจากความยากลำบากด้วยความสุจริต นโปเลียน ฮิตเลอร์ มุสโสลินีซึ่งเคยมีอดีตที่ยากจนกันแค้น ตีตกขอรทานมาแล้วกลับสร้างตัวเองขึ้นมาได้ ก็ต้องนับว่ามีความสามารถเป็นพิเศษ ความสามารถสร้างตนเองด้วยความสุจริตย่อมเป็นสินเชื่ออันหนึ่งว่าจะสามารถสร้างชาติด้วยความสุจริตเช่นเดียวกัน

ความเสียสละ - อันนี้เป็นสินเชื่อซึ่งมีค่าล้ำเลิศในทางบุคลิก ความเชื่อถือที่เกิดจากสินเชื่ออันนี้เป็นความเชื่อถือที่ไม่มีขอบเขต เป็นความรักและบูชาอย่างเป็นบิดาหรือเทพเจ้า มหาत्मะคานธี ยอมเสียสละรายได้จากการเป็นทนายความเป็นรายได้คงคามราวปีละห้าหมื่นบาท ยอมเลิกอาชีพนั้นมาทำการเมือง สละทรัพย์สินสมบัติส่วนตัวอันมีอยู่เป็นจำนวนมากไปสร้างนิคม

เกษตรให้แก่ชาวอินเดียที่ยากจน สละความสุขส่วนตัวทุกอย่าง
ตลอดจนสละเสรีภาพส่วนตัว ยอมเข้าคุกตะรางเพื่อช่วยเพื่อน
ร่วมชาติของตน, ยาวหราล เนหรู เป็นคนมั่งคั่งคนหนึ่งของ
อินเดีย สละทรัพย์สินสมบัติของตัวเองเพื่อทำงานก่อกุศลสาธารณะ ช่วย
เหลือคนยากจน แม้คดีหาสน์มีหีมาของตน ก็เปลี่ยนเป็นโรง
พยาบาลและที่ทำการสภาของเกรส

อะไรเป็นหลักสำคัญในเรื่องบุคลิก อะไรเป็นเหตุผลแท้
จริงที่ทำให้บุคลิกเป็นสินเชื่อทางการเมือง ตัวอย่างต่างๆ ที่
ปรากฏมาแล้ว ประมวลลงได้ว่า หลักสำคัญของการเมืองนั้นอยู่ที่
ส่วนรวม ศัตรูอันร้ายแรงของประโยชน์ส่วนรวมก็คือประโยชน์
ส่วนตัว นักการเมืองมีหน้าที่ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม ฉะนั้น
สินเชื่ออันสำคัญที่สุดในทางบุคลิก ก็คือหลักประกันที่ว่าจะไม่
แสวงหาประโยชน์ส่วนตัว กำเนิดกิติ อติศกิติ ความเสียสละ
กิติ เป็นหลักประกันในทางนี้ ไม่มีอะไรที่ประชาชนจะระวัง
ระแวงเท่าเรื่องประโยชน์ส่วนตัว และไม่มีอะไรจะสร้างความ
เชื่อถือ ได้ดีกว่าหลักประกันที่ว่านักการเมืองจะไม่เห็นแก่
ประโยชน์ส่วนตัว ความสำเร็จของลัทธิคอมมิวนิสต์ในรัสเซีย
ตลอดถึงชัยชนะในสงครามโลกครั้งนี้ ที่สำคัญที่สุดก็เนื่องมาจาก
พวกผู้นำและผู้ดำเนินลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งเขาอวดได้ ว่าไม่มี

ใครสักคนเดียวที่แสวงหาประโยชน์ส่วนตัว และก็เพื่อความจริง
โซเวียตรัสเซียได้ทำชื่อเสียงอย่างดีพิเศษอันหนึ่งในโลก ก็คือไม่
เคยมีเรื่องที่มีฆบรูษคนใดของเขาครอบงายหาประโยชน์ส่วนตัว
เลย

และเนื่องจากเหตุนี้ สิ้นเชื้อทางบุคคลจึงเป็นเรื่องที่ต้อง
ปล่อยให้เกิดขึ้นเอง จะไปทำการเรียกร้องเหมือนสิ้นเชื้อทาง
ลัทธินโยบายหาได้ไม่ ถ้าทำการเรียกร้องเข้า จะได้ผลตรงกัน
ข้าม คือกลับจะเกิดความระแวงสงสัย นี้กว่าเป็นไปในทาง
ประโยชน์ส่วนตัว ข้อนี้แหละที่หลักจิตวิทยาสามัญกับจิต-
วิทยาการเมืองแตกต่างกัน หลักจิตวิทยาสามัญถือว่าอะไรที่ทำให้
ให้สับสนสบายๆ จะทำให้เชื่อไปได้ แต่หลักจิตวิทยาการเมือง
เมืองมีหลักพิเศษออกไปว่า ถ้าสิ่งที่ทำให้สับสนสบายนั้นเป็นไป
ในทางบุคคลิก จะได้ผลตรงกันข้าม การโฆษณาเทอดเกียรติ
ของบุคคลนั้นเป็นการแน่นอนที่สุดว่าจะได้ผลผิดกับที่หวัง ไม่
ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใคร แม้องค์พระมหากษัตริย์ ถ้ามีการ
โฆษณาเทอดเกียรติกันไม่หยุดหย่อน ผลลัพธ์ก็คือจะทำให้ความ
รักความนิยมของปวงชนน้อยลงไป เคยมีตัวอย่างเห็นประจักษ์
ที่โฆษณาการเมืองตามความคิดและคำแนะนำของนักจิตวิทยา
สามัญ ซึ่งนิยมหลักว่าการชวนเชื่อด้วยวิธีทำอย่างหนึ่งอย่างใด

ให้กระทบตากระทบหูคนไปทุกวันโดยไม่หยุดหย่อน จะฝังเข้า
ดวงใจกลายเป็นความเชื่อที่แท้จริงนั้น ได้ก่อให้เกิดผลร้ายแก่ผู้
ถูกโฆษณา ก่อนมีการโฆษณาชนิดนี้ ประชาชนนิยมรักใคร่
มาก แต่พอเทอคเกียรติเข้าทุกวัน โชคชะตาก็กลับกลายร้ายลง
ไปทุกที จนถึงความล่มจมในที่สุด เห็นได้ว่าความรู้ทางจิต-
วิทยาสามัญนั้น จะนำมาใช้ทางการเมืองหาได้ไม่ จิตวิทยา
การเมืองเป็นวิชาอีกสาขาหนึ่งต่างหาก

รวมความว่าความเชื่อถือในทางบุคคลิกนั้น จะต้องไม่
พยายามเรียกร้อง ต้องให้เกิดขึ้นเอง ถ้าไปเรียกร้องเข้าจะได้
ผลตรงกันข้าม

ปัญหาที่ควรพิจารณาคือไปอีกข้อหนึ่งก็คือความเชื่อมั่น
ในบุคคลนั้นดีหรือไม่ดี ที่เป็นปัญหาเช่นนี้ก็เพราะลัทธินโยบาย
กับบุคคลิกนั้น ไม่เหมือนกันลัทธินโยบายเป็นของแน่นอนไม่
แปรผัน แต่ใจคนนั้นอาจเปลี่ยนไปตามอารมณ์ วันหนึ่งคิดถูก
พรุ่งนี้อาจจะคิดผิด สำหรับนักการเมืองทั่วไปไม่สู้สำคัญ สำคัญ
อยู่ที่ตัวผู้เป็นประมุข คือหัวหน้าทางการเมืองอาจเป็นประมุข
แห่งชาติเช่นพระมหากษัตริย์ หรือประธานาธิบดี อาจเป็น
ประมุขรัฐบาลเช่นนายกรัฐมนตรี หรืออาจเป็นประมุขแห่งคณะ
เช่นผู้นำพรรคการเมือง ความเชื่อมั่นในประมุขจะดีหรือไม่ดี

กรรมโต้แย้งในเรื่องนี้มีอยู่ทั้งสองทาง

ทางที่เห็นว่าดี ให้เหตุผลว่า ความเชื่อมั่นในประมุขจะทำให้เกิดความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และก้าวเดินไปในทางเดียวกัน ความกลมเกลียวของชาติจะเป็นกำลังช่วยให้สามารถฝ่าฟันความยากลำบากทั้งหลาย สวมค้ำก็จะช่วยให้มีความสุขความสำเร็จไม่ว่าในเรื่องใด ทางที่เห็นว่าไม่ดีให้เหตุผลว่า ความเชื่อมั่นในประมุขจะเป็นผลดีต่อเมื่อโชคอำนวย ให้ได้ประมุขที่ประกอบพร้อมด้วยคุณสมบัติทุกประการ แต่คนเราจะดีไปทุกอย่างไม่ได้วันไหนจุดอ่อนแอโผล่ขึ้นมา ก็จะพาลลงห้วยลงเหวไปด้วยกันหมด

เพื่อที่จะให้เข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น เราลองตั้งปัญหาตรงกันข้าม ก็คือความไม่เชื่อในประมุขนั้นเป็นของดีหรือไม่ดี กรรมโต้แย้งในปัญหาข้อนี้ก็ยังมีได้สองทางเช่นเดียวกัน

ทางที่เห็นว่าดี ให้เหตุผลว่า ความไม่เชื่อมั่นในประมุขจะทำให้ทุกคนรู้สึกมีความรับผิดชอบทำให้ทุกคนมีชีวิตจิตใจอย่างมนุษย์ ไม่ใช่เครื่องจักรที่ใครจะหมุนเล่นตามชอบใจ ทำให้ทุกคนรู้จักใช้วิจารณ์ญาณและให้ความช่วยเหลือแก่ประมุข การคอยระมัดระวังไม่ให้ประมุขทำอะไรผิดพลาดไป เมื่อเห็นว่าประมุขจะทำหรือกำลังทำอะไรผิดพลาดก็คอยโต้แย้งตักเตือน

การทำเช่นนั้นจะป้องกันมิให้มีการผิดพลาดได้ ฝ่ายที่เห็นว่าไม่ติให้เหตุผลว่าความไม่เชื่อมั่นในประมุข ไม่มีทางที่จะทำให้เกิดลมเกลียวกัน ถ้าต่างคนต่างโต้แย้งแสดงความเห็นต่างคนต่างถือสิทธิ ที่จะให้ดำเนินตามความคิดของตัวก็จะไม่สามารถดำเนินการอะไรได้ เพราะต่างคนก็ต่างใจ ถ้าเผชิญเป็นกิจการที่ต้องวินิจฉัยทำโดยด่วน หรือที่จำเป็นต้องรักษาความลับ ก็จะทำให้เสียงานไปหมด หรือบางที่จะเกิดอันตรายร้ายแรงด้วย

เพื่อประกอบความคิดในเรื่องนี้ ควรจะหยิบยกเอาเรื่องราวที่เป็นจริงมาพิจารณาให้เห็นว่าความเชื่อมั่นในประมุขเคยให้ผลดีผลร้ายมาแล้วเพียงไร

ภายหลังการปฏิวัติครั้งใหญ่ในประเทศฝรั่งเศสเป็นเวลาที่ยาวร่ำรอนถึงสิทธิของคนและเสรีภาพเท่าเทียมกัน ไม่มีใครเป็นใหญ่กว่าใคร ความระส่ำระสายได้มีมาตลอดเวลา บุคคลชนิกโรเบสเปียร์, คังตอง, มาราตต์ และใครต่อใคร ไม่สามารถทำให้ประเทศฝรั่งเศสเรียบร้อยได้ พลเมืองไม่เคยเลื่อมใสเชื่อใครเป็นแน่นอน วันนี้ใครร้องต้อนรับคนนี้ พรุ่งนี้ส่งเสียงร้องให้เขากนนั้นเองไปมา เป็นอันว่าหาประมุขไม่ได้ หรือมีประมุขมากจนไม่รู้จะเชื่อมั่นในใคร ความยุ่งยากระส่ำระสายได้มีมาจนกระทั่งนโปเลียนขึ้นสู่อำนาจ ชาวฝรั่งเศสส่วนมากที่สุดยอมรับนับ

ถือเป็นประมุข และมีความเชื่อมั่น, นโปเลียนได้สร้างสรรค
ความสงบเรียบร้อย และความรุ่งโรจน์ใหญ่หลวงให้แก่ประเทศ
ฝรั่งเศส แต่ภายหลังนโปเลียนก็นำชาติไปสู่ความพ่ายแพ้ ตัว
นโปเลียนเองก็ต้องประสบเคราะห์กรรม อย่างที่ไม่น่าจะเป็นไป

ฮิตเลอร์และมุสโสลินี ได้แก้ความยุ่งยากระส่ำระสายของ
เยอรมนีและอิตาลี ภายหลังมหาสงครามครั้งนั้น ทำประเทศ
ชาติของตนให้แข็งแรงยิ่งใหญ ทั้งสองคนเป็นประมุขที่ได้รับ
ความเชื่อมั่นและเชื่อกันอย่างพระเจ้า ทุกคนต้องยอมรับว่าคน
ทั้งสองนี้ ได้สร้างกำลังและความเจริญให้แก่ประเทศของตนไว้ทุก
ทาง แต่ในที่สุดสองคนนี่เองได้นำประเทศชาติของตนไปสู่ความ
พินาศ

ตุรกีภายหลังที่พ่ายแพ้สงครามโลกครั้งก่อน ได้ตกอยู่ใน
ฐานะสิ้นเนื้อประดาตัว ดินแดนถูกยึดถูกรุกรอบด้าน ความ
ระส่ำระสายเสื่อมเสียศีลธรรมครอบงำอยู่ทั่วประเทศ นักเขียน
คนหนึ่งเขียนไว้ว่าทองต่างประเทศ (หมายถึงสินบนของต่างชาติ)
หลังไหลเหมือนน้ำในแม่น้ำ มุสตาฟา เคมัล ได้แก้ฐานะอันหมก
หวังให้กลับกลายเป็นความมั่นคง กวาดล้างความระส่ำระสาย
และความเสื่อมศีลธรรม สร้างตุรกีใหม่ด้วยการปฏิวัติทุกทาง
ตลอดจนประเพณีและจิตใจคน มุสตาฟา เคมัล ได้รับความเชื่อ

มันยิ่งกว่าประมุข ชาวตุรกีถือเคมัลเป็นบิดา เสียขายที่เคมัลถึง
แก่กรรมเร็วไป เราไม่มีทางจะรู้ได้ว่า ถ้าเคมัลมีชีวิตอยู่จนถึง
สงครามโลกครั้งที่แล้วจะนำตุรกีไปสู่หายนะเหมือนฮิตเลอร์
มุสโสลินีหรือไม่

ภายหลังสงครามโลกครั้งนั้น รัสเซียประสบความย่อย
ยับอย่างร้ายแรง ลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งเพิ่งก่อร่างขึ้นใหม่ ได้สร้าง
ตัวขึ้นภายในกองเลือดกองกระดูกของมนุษย์ ทั่วโลกประณาม
ว่าชั่วร้าย สตาลินเป็นประมุขผู้ยิ่งใหญ่ ได้รับความเชื่อมั่นของ
ชนชาติรัสเซียว่าเป็นอัครบုรุษ ได้สร้างความเข้มแข็งของรัสเซีย
จนชนะสงครามครั้ง^{นี้}

จักรพรรดิญี่ปุ่นได้รับความรัก และเชื่อมั่นของชาวญี่ปุ่น
อย่างเป็นเทพเจ้า ชาวญี่ปุ่นเชื่อคำพูดของจักรพรรดิ ทั้ๆ ที่รู้
อยู่ว่าคนอื่นเขียนมาให้พูด เมื่อจักรพรรดิบอกให้รบ ก็รบอย่าง
ไม่คิดถึงอะไรพอบอกให้แพ้กียอมอย่างเรียบร้อย สลัดทั้งความ
ภาคภูมิใจภูมิฐานะในทันทีทันใด มีคนคาดหมายว่าเวลาญี่ปุ่น
แพ้จะบ้าเลือดล้างผลาญ ทำความโหดร้ายอย่างสุดขีด ใครๆ
เข้าใจว่ากองทัพพันธมิตรจะต้องกังวลปราบปราม การลอบแทง
ลอบทำร้ายอยู่ทุกวัน, เปล่าเลย, จักรพรรดิบอกให้ยอมแพ้กี้
ยอมอย่างพรั่นพร้อม, ยอมอย่างแท้จริง, เมื่อวันก่อนบังคับคน

อื่น ด้วยความเข้มงวดอย่างระเบียบทหาร ถึงวันนี้ตัวเองกลับ
ลุกขึ้นทำงานที่เคยบังคับคนอื่น ด้วยความเข้มแข็งเป็นระเบียบ
อย่างทหารเช่นเดียวกัน, ความเชื่อมั่นในจักรพรรดิเวลาบอกให้
รบทำให้ญี่ปุ่นต้องประสบความพ่ายแพ้ แต่ความเชื่อมั่นในเวลา
ที่บอกให้ยอมแพ้ ช่วยให้ญี่ปุ่นได้รับความเมตตาปราณีของผู้
ชนะ จนเกือบจะกล่าวได้ว่า เวลานี้สหรัฐอเมริกาให้ความ
อุปถัมภ์แก่ญี่ปุ่น มากกว่าบางชาติที่เคยเป็นเพื่อนรบชนะด้วย
กันมาเสียอีก

ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นในบุคลิก
ของประมุขย่อมมีทั้งทางดีทางร้าย ในเวลาที่จะต้องแก้ความ
เสื่อมโทรมระส่ำระสาย เวลาประเทศชาติตกอยู่ในอันตราย
ความเชื่อมั่นในประมุขย่อมมีคุณ และไม่เคยมีตัวอย่างครั้งใดใน
ประวัติศาสตร์ที่ความไม่เชื่อมั่นในบุคลิกของประมุข จะสามารถ
ช่วยชาติในยามคับขันได้ แต่เมื่อความคับขันผ่านพ้นไป ประ
เทศชาติแข็งแรงรุ่งโรจน์ขึ้นมา ความเชื่อมั่นในบุคลิกของ
ประมุขกลายเป็นเรื่องล่อแหลมสามารถจะก่อให้เกิดผลดีและผล
ร้ายได้ทั้งสองอย่าง

โดยที่ความเชื่อมั่นในประมุขหรือการมอบหมายอำนาจ
ความรับผิดชอบไว้ในมือประมุขมีทางดีและไม่ดีอยู่ดังนี้ การใช้

รัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับอำนาจของประมุขแห่งชาติจึงมีสองวิธี เช่นที่กล่าวมาแล้วในบทที่ ๑ ถึงนโยบายของพรรคการเมืองบาง พรรคที่ใช้รัฐธรรมนูญไปในทางเชิงชู้หรือตัดรอนอำนาจของ ประมุข กล่าวคือรัฐธรรมนูญฉบับเดียว ข้อความอย่างเดียวกัน สามารถจะใช้ให้ได้ผลต่างกันตามความต้องการของผู้ใช้ ขอยก ตัวอย่างไว้ให้เห็นเทคนิคของการใช้รัฐธรรมนูญตามนโยบายของ พรรคสักเรื่องหนึ่ง

รัฐธรรมนูญทุกประเทศมีบทบัญญัติเหมือน ๆ กันว่าคณะ รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีนั้น ประมุขแห่งชาติ ได้แก่พระมหากษัตริย์หรือประธานาธิบดี เป็นผู้ตั้ง รัฐธรรมนูญของเราก็บอก ชัดว่าพระมหากษัตริย์ทรงตั้งคณะรัฐมนตรี แต่ประเพณีที่ทำกัน มาในระบอบรัฐธรรมนูญ ก่อนที่ประมุขแห่งชาติจะมอบหมาย ให้ใครจัดตั้งรัฐบาล ย่อมจะต้องหารือประธานสภา ในตอนนั้น มีวิธีการสองอย่างสุดแต่จะเลือกใช้ วิธีการที่เป็นไปในทางเชิงชู้ อำนาจของประมุขเป็นดังนี้

๑. ก่อนถวายหรือให้ความเห็นแก่ประมุข ประธานสภา ไม่เรียกประชุมและไม่ให้สมาชิกลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี ประธานสภาสังเกตการณ์และใช้ดุลพินิจเอาเองว่าควรเสนอใคร การ วินิจฉัยไม่ยากอะไร เพราะประธานย่อมทราบความทันลึกหนา

บางในสภาก็กว่าใคร ๆ

๒. การที่สภาเสนอความเห็นแก่ประมุขแห่งชาติให้มอบหมายใครตั่งคณะรัฐบาลนั้นเขาเก็บเป็นความลับ ไม่ยอมบอกแก่หนังสือพิมพ์หรือแก่ใคร ๆ เพื่อให้โอกาสประมุขใช้ดุลพินิจบางที่ประมุขอาจทำความตกลงกับประธานสภา ตั่งผู้ที่ประธานสภามีได้เสนอก็ได้

ส่วนวิธีการที่ดำเนินไปในทางคัดรอนอำนาจของประมุขมีดังนี้

๑. ก่อนที่จะถวายเป็นหรือให้ความเห็นแก่ประมุขประธานสภาเรียกประชุมเป็นการภายใน ให้สมาชิกลงคะแนนเลือกนายกรัฐมนตรี แล้วเสนอนามผู้ได้คะแนนสูงสุดแก่ประมุข

๒. การที่สมาชิกเลือกใคร หรือประธานสภาเสนอใคร ต้องรีบเปิดเผยเช่นบอกให้หนังสือพิมพ์ลง เพื่อผูกมัดประมุขให้ต้องมอบภาระจกตั่งคณะรัฐมนตรีแก่ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุด ถ้าประมุขตั่งคนอื่นออกมา ก็แสดงชัดว่ามีการขัดกับระหว่างประมุขกับสภา ซึ่งตั่งถือเป็นวิกฤตการณ์ (Crisis) ทางการเมืองที่เกี่ยว

ทั้งสองวิธีนี้ต่างวิธีก็มีทางดีและไม่ดีด้วยกัน

วิธีที่ ๑ (ผดุงอำนาจประมุข) มีทางดีคือ เมื่อประกาศชื่อ

นายกรัฐมนตรีออกมา คนไม่รู้ว่าจะตั้งโดยคำแนะนำของประธานสภาหรือประมุขเลือกเอง แม้ผู้รับแต่งตั้งเป็นคนของพรรคที่ไม่มีเสียงมากที่สุดในสภา บุคลิกของประมุขจะช่วยประชาชนให้ไว้วางใจ สมาชิกอื่นก็เกรงใจและอาจรับความไว้วางใจของสภาได้ วิธีนี้เป็นวิธีแก้หรือป้องกันการเผด็จการด้วยพรรคในสภา และเป็นวิธีที่จะช่วยให้สามารถตั้งรัฐบาลผสมได้โดยง่าย เพราะวิธีสะดวกที่สุดในการตั้งรัฐบาลผสม (Coalition Government) นั่นก็คือประมุขแห่งชาติที่คนรักและบูชา เรียกพรรคที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันมาขอให้ร่วมแรงร่วมใจกัน ทำงานให้แก่ประเทศชาติในยามยากลำบาก ความรักและบูชาประมุขแห่งชาติจะทำให้ทุกฝ่ายสลัดทิ้งทิฐิมานะ กวาดล้างความบาดหมางในอดีต หันเข้าสามัคคีกัน และเพื่อไม่แสดงว่าพรรคใดมีความสำคัญยิ่งไปกว่าพรรคอื่น ประมุขแห่งชาติย่อมเลือกคนกลางเป็นนายกรัฐมนตรี แล้วให้พรรคต่างๆ เลือกคนของตัวเข้ามาเป็นรัฐมนตรี เมื่อนายกเป็นคนของประมุขแห่งชาติและเป็นคนกลาง และพรรคต่างๆ ได้มีส่วนส่งผู้แทนของตัวเข้ามาร่วมคณะ การตั้งรัฐบาลผสมก็สำเร็จได้ นี่เป็นประโยชน์อันจะพึงได้จากการใช้รัฐธรรมนูญไปในทางผลุดอำนาจของประมุข แต่ทางเสียหายของวิธีนี้ก็คือว่า ถ้าตั้งคนไม่ดีออกมา หรือทำการไม่สำเร็จดังที่มุ่งหมาย ประมุขก็ต้องรับผิดชอบและถูกครหาไปด้วย

วิธีที่ ๒ (ตัดรอนอำนาจของประมุข) มีทางดี คือป้องกัน ประมุขมิให้ต้องรับผิดชอบหรือถูกครหาอย่างไร ถ้าตั้งคนไม่ดี ออกไป ความรับผิดชอบก็อยู่ที่สมาชิกหรือประธานสภา เป็น ทางช่วยให้รักษารัฐธรรมนูญเป็นที่เคารพบูชาของประมุขไว้ได้เสมอ ผลคืออีกประการหนึ่งคือ ทำให้ไม่มีปัญหาในเวลาแถลงนโยบาย ขอความไว้วางใจในสภา เพราะการใช้วิธีให้สมาชิกลงมติเลือก ตั้งนายกรัฐมนตรีเช่นนี้ การแถลงนโยบายขอความไว้วางใจ ในสภาก็เป็นแต่การเล่นละคร จะซักถามโต้เถียงกันไปสักกี่วัน ก็เป็นที่เชื่อได้ว่าลงท้ายสภาจะต้องให้ความไว้วางใจทางเสียของ วิธีนี้มีทางให้เผด็จการด้วยพรรคในสภาได้เรื่อยไป และหนทาง ที่จะตั้งคณะรัฐบาลผสม (Coalition Government) นั้นยากมาก

พึงสังเกตว่า ตั้งแต่มีระบอบรัฐธรรมนูญมาจนถึงบัดนี้ ได้เคยใช้วิธีที่ ๑ (ผูกอำนาจประมุข) เพียงครั้งเดียว คือเมื่อ ครั้งตั้งพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรกแทน พระยามโนปกรณ โนติธาดา หลังจากรัฐประหารครั้งที่ ๒ ต่อ จากนั้นได้ใช้วิธีที่ ๒ (ตัดรอนอำนาจประมุข) ตลอดมา, บางที เมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบรรลุนิติภาวะ และทรงบริหารการ แผ่นดินด้วยพระองค์แล้ว จะสามารถกลับไปใช้วิธีที่ ๑ ได้บ้าง

กระมัง

บทที่ ๓

ปีศาจการเมือง

ศาสตราจารย์วิลเลียม แมคคูกอด ได้เขียนไว้ในหนังสือจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) ว่าอำนาจมีขึ้นด้วยการที่มีคนยอมอยู่ใต้อำนาจโดยหวังผลอย่างใดอย่างหนึ่ง คำอธิบายอันนี้แสดงเหตุผลเกี่ยวเนื่องกัน การที่คนหนึ่งจะมีอำนาจได้ก็เพราะมีคนยอมอยู่ใต้อำนาจ และการที่คนหนึ่งจะยอมอยู่ใต้อำนาจของอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นมนุษย์เหมือนกัน ก็โดยหวังผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนมากที่สุกมักเป็นเรื่องหวังความปลอดภัย

ด็อกเตอร์กุสตาฟเลอบอง เจ้าของหนังสือจิตวิทยาการเมืองให้หลักอย่างเดียวกัน แต่ขยายความออกไปอีกว่า การที่จะให้คนหนึ่งหวังผลอย่างหนึ่งอย่างใดถึงกับยอมอยู่ใต้อำนาจนั้น จำต้องใช้เครื่องมือ, เครื่องมือแสวงหาอำนาจการเมืองนี้ ด็อกเตอร์กุสตาฟเลอบองเรียกว่า ปีศาจการเมือง (Fantomes Politiques) และอธิบายว่าปีศาจการเมืองนั้น มีอยู่ ๓ คน ที่เป็นนายใหญ่คือความกลัว และมีปีศาจลูกน้องอีกสองตน คือความเกลียดและความริษยา ผู้แสวงหาหรือช่วงชิงอำนาจทางการเมือง

ยอมใช้ปีศาจ ๓ คนนี้เป็นเครื่องมือ โดยมากใช้ตัวนายใหญ่ออกก่อนแล้วส่งลูกน้องออกช่วยภายหลัง บางทีให้ลูกน้องออกก่อนแล้วนายใหญ่ออกทีหลัง บางทีให้ออกพร้อมกัน ความสำคัญอยู่ที่เทคนิคของการใช้ปีศาจว่าจะใช้ตัวใดออกก่อนและหลัง และควรใช้ตัวใดออกเวลาใด ทั้งนี้ย่อมสุดแต่สติปัญญาไหวพริบของผู้ใช้ที่จะต้องทำให้เหมาะกับเหตุการณ์ผู้ทำสำเร็จในการช่วงชิงอำนาจหรือรัฐประหาร คือผู้ที่รู้จักใช้ปีศาจ ๓ คนให้เหมาะแก่กาละ เรื่องกาละ (Timing) เป็นเรื่องสำคัญ

อันที่จริงความกลัวเป็นเหตุประการแรกที่ทำให้มีการเมือง เพราะถ้าไม่มีใครกลัวใครหรือกลัวอะไรในโลกนี้ การเมืองก็จะไม่มี ความกลัวเป็นเหตุให้คนหนึ่งยอมอยู่ใต้อำนาจของอีกคนหนึ่ง ซึ่งเป็นมนุษย์ด้วยกันและมีมือเท้าเหมือนกัน ในสมัยศึกดำบรรพ์เมื่อมนุษย์ยังห่างไกลความเจริญ คนที่เป็นหัวหน้าก็คือ ผู้ที่มีร่างกายกำยำล่ำสันแข็งแรงที่สุดในบรรดาพวกเดียวกัน คนอื่นๆ ต้องยอมอยู่ใต้อำนาจด้วยความกลัวอย่างหนึ่งอย่างใด ในสองประการ กลัวก็คือ กลัวบุคคลที่แข็งแรงนั่นเองจะทำร้ายจึงยอมทนอยู่ใต้อำนาจเสียอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งกลัวภัยจากทางอื่น จึงขอเข้าอยู่ภายใต้ความอุปถัมภ์คุ้มกันของคนแข็งแรง เพื่อให้พ้นภัย นี่เป็นเหตุเริ่มแรกที่ทำให้มนุษย์เรายอมอยู่ได้

อำนาจของมนุษย์ด้วยกัน และคนที่แข็งแรงที่สุดนั้นก็ป็น
หัวหน้า ถ้าเผอิญมีใครสักคนหนึ่งไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจก็ต้องลอง
กำลังกัน ถ้าคนหลังชนะ คนก่อนก็ต้องเข้าป่าเข้าดงไป คน
ชนะก็เป็นหัวหน้าแทน การที่คนหลังเป็นหัวหน้าแทนขึ้นมาได้
ก็เพราะมีคนกลัวยิ่งกว่าคนก่อน ความกลัวเป็นเหตุให้เกิดมี
หัวหน้าและลูกหมู่ ปีสายแห่งความกลัวเป็นต้นเหตุเริ่มแรกที่ก่อ
กำเนิดการเมือง

แต่ปีศาจชนิดนี้มีได้มีคนเดียว มีอยู่ทั่วไปและเที่ยวชุก
ตะคอกหลอกหลอนทุกแห่ง เมื่อคนหนึ่งเอามาใช้เป็นประโยชน์
ได้ คนอื่นที่รู้จักใช้ก็สามารถจะใช้ได้เหมือนกัน ด้วยเหตุนี้
จึงเกิดผู้มีอำนาจขึ้นหลายคนหลายหมู่ และพวกผู้มีอำนาจก็
แข่งขันช่วงชิงอำนาจกันโดยใช้ปีศาจสามตนนี้เอง ตามปกติใช้
ตัวหัวหน้า คือชูให้กลัวหรือพยายามปราบด้วยกำลัง แต่ถ้าไป
พบคู่ปรับที่มีกำลังทัดเทียมกัน ไม่สามารถจะชูให้กลัวหรือปราบ
ด้วยกำลังกายได้ ก็ต้องอาศัยปีศาจลูกน้องอีกสองตน คือยให้
คนเกลียด ปลุกปั่นให้คนริษยา ทำให้คนขาดความเชื่อถือ
กลายเป็นชิงชัง เป็นการตัดกำลังให้อ่อนแอลงเสียก่อน แล้วก็
ใช้กำลังปราบได้โดยง่าย

เล่ห์เหลี่ยมกลโลบายทางการเมืองทั้งหมด ประมวลลง

ในการใช้ปีศาจ ๓ คนนี้ทั้งนั้น ปัญหาจึงมีว่าจะปราบปีศาจ ๓ คนนี้ได้อย่างไร ?

ธรรมชาติปีศาจย่อมกลัวแสงสว่าง (ดอกเตอร์กุสตาฟ เลอบอง กล่าว) ปีศาจจะสำแดงเดชแต่ในกลางคืนซึ่งเป็นเวลามืด แต่จะหมดฤทธิ์ในกลางวันซึ่งเป็นเวลาสว่าง ในโบราณกาลมนุษย์ขับไล่ปีศาจด้วยการจุกบเพลิงสว่างไสวแล้วให้ร้องขับไล่ปีศาจย่อมจะหนีไป (ตามความเชื่อของคน) ไม่ใช่กลัวความร้อนของไฟ แต่เพราะกลัวแสงสว่าง, ปีศาจการเมืองก็เหมือนกันสิ่งที่ปีศาจการเมืองกลัวนักหนา คือแสงสว่าง หมายถึงการเผยความจริงทุกอย่างให้ทราบกันทั่วไป วิธีปราบปีศาจการเมืองทั้ง ๓ คน คือความกลัว ความเกลียด และความริษยานั้น จะปราบได้ด้วยวิธีเดียว คือแสดงให้ประชาชนทราบความจริงทั้งของฝ่ายตนและฝ่ายใช้ปีศาจ เปิดเผยเรื่องลับทุกอย่างออกมาให้หมดสิ้น นำเรื่องราวต่างๆ ออกมาสู่แสงสว่างให้สิ้นเชิง ดำเนินการทุกอย่างโดยเปิดเผย ให้ความสว่างและความเข้าใจอันแจ่มแจ้งแก่ประชาชน ทำดังนี้ปีศาจทั้ง ๓ คนซึ่งกลัวแสงสว่างตามวิสัยของปีศาจจะปลาศนาการหนีไปที่เดียว

นี่คือหลักจิตวิทยาการเมืองข้อหนึ่งของกุสตาฟ เลอบอง ซึ่งเมื่อเราพิจารณาความเป็นไปของมนุษย์ชาติประกอบด้วย

ประวัติศาสตร์ตั้งแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบันสมัย เราจะต้อง
ยอมรับว่าหลักอันนี้มีความจริงสนับสนุนอยู่ทั่วไป

ในบรรดาศัตรูทั้งหลายของมนุษย์ ความกลัวเป็นศัตรู
ร้ายแรงที่สุด ไม่มีอะไรจะทำลายให้ผลร้ายแก่มนุษย์เท่ากับความ
กลัว เพราะความกลัวเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ย่อมบั่นทอนกำลังใจ
ตัดกำลังความคิด สทหย่อนสติปัญญาความเฉลียวฉลาด ความรู้
ความสามารถที่มีอยู่ก็ไร้ประโยชน์ ความกลัวทำให้มนุษย์ต้อง
ยอมเสียทุกสิ่งทุกอย่างแม้แต่เสรีภาพ, ในที่สุดถึงกับยอมตาย
บุคคลสามารถจะฆ่าตัวตายเพราะกลัวการเผชิญความยากลำบาก
หรือทุกข์ทรมานในชีวิต อันที่จริงไม่มีทุกข์ลำบากอันใดจะให้
ผลร้ายแรงไปยิ่งกว่าความตาย แต่ก็มีมนุษย์ที่ยอมกระโดดเข้าหา
ความตาย เพราะกลัวความยากลำบากหรือทุกข์ทรมาน ความ
กลัวมีอำนาจยิ่งกว่าความตายไปเสียอีก

เราพยายามระวังภัยที่มาจากศัตรูภายนอก แต่บางทีเราจะ
ไม่เฉลียวใจ ว่าศัตรูร้ายที่สุดของเรานั้นคือความกลัวที่อยู่ภายใน
ดวงใจของเราเอง ศัตรูภายนอกจะทำอะไรเราได้ยากถ้าเราไม่
กลัว เพราะตราบโศกที่ความกลัวยังไม่มาทำลายกำลังใจ กำลัง
ปัญญาของเรา เราก็ยังสามารถจะหาทางต่อสู้ป้องกันหรือหลีกเลี่ยง
ศัตรูภายนอก แต่เมื่อศัตรูภายในคือความกลัวเกิดขึ้น

หนทางที่จะต่อสู้ป้องกันศัตรูภายนอกก็จะหมดไป ความกลัว
ของเราเองทำร้ายตัวเองยิ่งกว่าศัตรูใดๆ ฉะนั้นสิ่งที่มนุษย์ควร
จะกลัวที่สุด ก็คือความกลัวของตนเอง

พระพุทธศาสนาสอนว่า อภุศลมูล คือต้นเหตุแห่งความ
ชั่วร้าย มีสาขาใหญ่ๆ อยู่ ๓ สาขา คือ โลกะ (ความโลภ)
โทษะ (ความโกรธ) โมหะ (ความหลง) สาขาหนึ่งๆ จำแนก
ออกไปอีกมากมายหลายประการ สำหรับความกลัว พระพุทธเจ้า
ทรงจัดไว้พวกที่ ๓ คือ โมหะ (ความหลง) เพราะคติพุทธ-
ศาสนาถือว่าความกลัวเป็นความหลง ความโง่ หรือความหลอกล
หลอนเหลวไหล คนเรากลัวสิ่งที่ยังไม่เป็นจริงและยังไม่มาถึง
กลัวด้วยความคิดคำนึงนึกฝันเอาเองว่าจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้
แต่เมื่อสิ่งเหล่านั้นมาถึงเข้าจริงกลับไม่กลัว คนเรากลัวตายเมื่อ
ยังไม่ถึงเวลาจะตาย แต่คนที่รู้แน่ที่จะต้องตายไม่เคยบ่นรำพัน
กลัวความตาย คนที่กลัวความยากจนคือพวกที่มั่งมี เห็นทำที่
ว่าจะจนเข้าจริงๆ อาจจะฆ่าตัวตายก็ได้ แต่ถ้าทนไปจนถึงเวลา
ยากจนเข้าจริงก็หมดกลัว และก้มหน้าสู้ต่อไป คนที่กลัวความ
ลำบากที่สุดคือพวกที่กำลังอยู่ในบรมสุข แต่ผู้ที่ตรากตรำลำบาก
อยู่แล้วก็เห็นเป็นของธรรมดา เราร้องขออะไรจากใคร ระหว่าง
รอคำตอบมักจะกลัวหนักหนาว่าจะไม่ได้ตามที่ขอ แต่พอไม่ได้

จริงๆ ก็หมดกล้วหมดคห้วงโย ท่านผู้หนึ่งเวลานั้นเป็นผู้ใหญ่อยู่ในฐานะสูง ในระหว่างที่เป็นนักเรียนทุนรัฐบาลศึกษาอยู่ในยุโรป มีจดหมายขอเงินจากบิดาเพื่อการใช้จ่ายพิเศษเรื่องหนึ่งซึ่งที่จริงก็ไม่จำเป็นสำหรับนักเรียน ระหว่างรอคอยรับตอบจากบิดา ท่านผู้นั้นมีความกลัวอย่างแรงกล้า ประการหนึ่งกลัวบิดาจะไม่ให้ตามที่ขอ อีกประการหนึ่งที่ร้ายกว่านั้น คือกลัวบิดาจะเขียนคุออกไปกลัวมากจนเที่ยวระบายให้เพื่อนฝูงฟัง เวลารอคอยคำตอบของบิดา เป็นเวลาที่ทนทุกข์ทรมาน และการก็เป็นจริงดังที่กล่าว คือบิดาไม่ยอมให้เงินและยังเขียนเทศนาออกไปอย่างรุนแรง แต่เมื่อได้รับจดหมายของบิดาเช่นนั้น ท่านผู้นั้นกลับนำมาอ่านให้เพื่อนฟังอย่างสนุกสนาน ความกลัวหายไปเหมือนปลิดทิ้ง ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าเรากลัวสิ่งที่ยังไม่มาถึงนั้น ครั้นเมื่อสิ่งเหล่านั้นมาถึงเข้าจริงๆ กลับไม่กลัว

ความกลัวเกิดจากความคติสมมติ ในสิ่งซึ่งไม่รู้แน่ว่าจะไรเด็ก, หรือผู้ใหญ่ที่แสนประสาทอ่อนน้อมกลัวความมืด เพราะไม่รู้ว่ามืดอะไรอยู่ในความมืดนั้น และคติสมมติเขาเองว่าอาจจะมืสิ่งซึ่งเป็นอันตราย มีคนเป็นอันมากที่กลัวผี เพราะไม่เคยเห็นผีและไม่เคยรู้ว่าผีเป็นอย่างไร พวกกลัวผีต่างคติสมมติเขาเองว่าผีเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ คติสมมติไปในทางที่น่ากลัวแล้วก็

พวกมันกลัว มนุษย์ชอบคิดสมมติสิ่งที่น่ากลัวขึ้นมาแล้วก็กลัว
กันไปเอง เป็นนิสัยเปลี่ยนแปลงประหลาดอันหนึ่งของมนุษย์ทั่วไป

ลองเอาไม้กระดานที่หนาและแข็งแรงแผ่นหนึ่งพาดข้ามกุ
เล็ก ๆ แล้วเดินข้ามไป เราจะข้ามไปได้อย่างสบายเพราะเราไม่
กลัว แม้กระดานแผ่นนั้นจะอ่อนหรือโยนตัว เราก็กไม่หวาดเสียว
กลับจะเห็นเป็นของสนุก แต่ถ้าลองเอาไม้กระดานแผ่นนั้นไป
พาดข้ามเหวระหว่างภูเขา มีความกว้างเท่ากัน แต่ลึกสัก ๒๐๐
เมตรแล้วเดินข้าม จะเกิดความเสียวว้าขึ้น อาจจะมีถึงเวียน
หน้ามืดและบางที่จะตกลงไปตายจริงๆ ทำไมเราจึงไม่กลัวในเมื่อ
ใช้กระดานแผ่นนั้นพาดข้ามกุ แต่ทำไมเรากลัวในเมื่อใช้กระดาน
แผ่นนั้นพาดข้ามเหวซึ่งมีความกว้างเท่ากัน ที่สภาพใจของเรา
ผิดกันเช่นนั้น ก็เพราะความคิดสมมติ คือเราไปสมมติว่าเราจะ
ตกลงไป เวลาข้ามกุแม้จะตกลงไปก็เชื่อว่าเป็นอันตราย แต่
เวลาข้ามเหวถ้าตกก็ตายจริงๆ ทำไมนักบินเขาข้ามเหวจึงไต่ไม้
ลำเดียว หรือเชือกเส้นเดียวข้ามไปได้อย่างสบายใจ พวกนั้น
ไม่รู้หรือว่าถ้าตกลงไปจะตาย เขารู้ แต่ที่เขาไม่กลัวก็เพราะเขา
ไม่คิดเหลวไหล เขาไม่คิดสมมติว่าเราจะตกลงไป เขาจึงเดิน
ข้ามไปอย่างสบาย สำหรับคนพวกนั้น เหวลึกกับกุเล็กไม่ต่าง
อะไรกัน

โดยเหตุที่ความกลัวเกิดขึ้นมาจากความคิดที่สมมติหลอก
หลอนตัวเองเช่นนั้น พระพุทธเจ้าจึงได้ทรงจัดความกลัวไว้ใน
พวกโมหะ คือพวกความหลง และนักจิตวิทยาการเมืองก็ถือ
ความกลัวเป็นปีศาจตัวสำคัญ เพราะความสำแดงเดช หลอก
หลอนมาในประวัติการณ์โลก

ทำอย่างไร จึงจะสามารถขจัดความกลัวเสียได้ การขจัด
ความกลัว ซึ่งควรจะนำมากล่าวในที่นี้มีอยู่สองวิธี วิธีหนึ่ง
เป็นวิธีของพระพุทธเจ้า อีกวิธีหนึ่งเป็นวิธีของจิตวิทยาการ-
เมือง พระพุทธเจ้าทรงสอนว่าสิ่งที่ได้ผลแน่นอนที่สุด ในการ
ขจัดความกลัวนั้น คือแผ่เมตตาจิต นี่เป็นหลักจิตวิทยาที่
สำคัญข้อหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงสอน
ให้เราปลูกเมตตาจิตเป็นธรรมดาประจำใจ ความกลัวทุกอย่างจะ
หมดไป คนฉลาดเป็นคนที่ไม่มีเมตตาจิตต่อใคร คนที่มีนิสัย
หวาดกลัวอยู่เป็นนิจ เป็นคนที่คิดร้ายต่อคนอื่นเสมอ เมื่อใจ
ของตัวเองคิดร้าย ก็นึกว่าคนอื่นหรือทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้
ร้ายต่อตัว ความกลัวจึงมีมาก ฉะนั้นคติทางพระพุทธศาสนา
จึงถือว่าวิธีที่ได้ผลแน่นอนที่สุดในทางขจัดความกลัวนั้น คือ แผ่
เมตตา ปลูกฝังไมตรีจิตเป็นธรรมดาประจำใจ ทางพุทธ-
ศาสนาได้ใช้หลักอันนี้ในทุกกรณี

เวลาเราทำบุญ นิมิตต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ พระจะสวดมนต์ที่เรียกว่าเจ็ดตำนาน โดยประมวลพระปริศน์ เลือกลงจากพระสูตรต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องคุ้มกันอันตราย เนื่องจากความเชื่อของมนุษย์ในเรื่องภูตปิศาจและลางร้าย มีมา ตั้งแต่โบราณถึงคำบรรพ์ จึงมีพุทธมนต์สำหรับสวดป้องกันให้ คนหายกลัวสิ่งเหล่านี้ พระปริศน์ที่ถือว่าเป็นเครื่องป้องกัน ภูตปิศาจ สัตว์ร้าย หรือภัยอันตรายทุกอย่างนั้น ล้วนเป็นเรื่อง เมตตากางสน เมื่อพระสวดบทนำสองสามบทในตอนต้นจบลง แล้ว จึงต่อบทหนึ่ง ชื่อรัตนสูตร มีข้อความร้องขอให้ภูตและ เทพดาทั้งหลายมีจิตชื่นชมโสมนัส มีเมตตาจิตในหมู่สัตว์และ มนุษย์ชาติ ในพุทธมนต์บทนี้เราจะได้ยินคำว่า “เมตตํ กโรธ มานุสฺสียา ปชาย”

ต่อจากรัตนสูตร จะถึงคาถาที่โบราณถือว่าเป็นคาถากันผี คาถาพระสูตรนี้ก็มีข้อความซึ่งแสดงว่าป้องกันความโหดร้ายของ ยักษ์มาร พระสูตรนี้ชื่อกรณียเมตตสูตร ชื่อพระสูตรเองก็แสดง ถึงเมตตาความสำคัญที่สุดในพระสูตรนี้ คือตอนที่ว่า “สุโข โห วา เขมิโน โหนตุ สพฺเพ สตฺธา ภวันตุ สฺสขิตฺตฺตา (ขอให้สัตว์ทั้ง ปวงจงมีความเกษมสำราญ)” ต่อไปอีกจะถึงบทที่ชื่อว่า ชั้นธปริศน์ ถือกันว่าเป็นคาถากันสัตว์ร้าย เริ่มต้นว่า “วิรูปฺกุเช หิ เม เมตฺตํ

เมตตํ เอราปเตหิ เม” มีคำว่าเมตตาอยู่ทุกวรรคทุกตอน คือสอนให้เราแผ่เมตตาแก่สัตว์เหล่านั้น ต่อไปจากนั้นจะถึงบทรวม เริ่มด้วยคำว่า “ทุกขปฺปตฺตา จ นิทุกฺขา ภัยปฺปตฺตา จ นิพฺภยา วลา” ข้อความทั้งหมดแปลว่าขอให้สิ่งมีชีวิตทั้งหลาย บรรดาที่กำลังมีทุกข์อยู่ให้พ้นทุกข์ ที่กำลังมีภัยให้พ้นภัย ที่กำลังมีโศกให้พ้นโศก บทนี้ถือเป็นยอดของกาคาคัมภีร์ ซึ่งไม่มีข้อความอื่นใดนอกจากให้แผ่ความอารีไมตรีจิตแก่สิ่งมีชีวิตทั้งหลายโดยไม่เลือกพวกเลือกเหล่า

รวมความว่าการขจัดภัย หรือความกลัวภัยนั้นพระพุทธเจ้าทรงสอนให้แผ่เมตตา คือปลูกไมตรีจิตไว้เป็นธรรมดาประจำใจของเรา ถ้าเรากลัวใครหรือกลัวคนพวกใด เราตั้งใจแผ่เมตตาจิตให้แก่คนนั้นหรือพวกนั้น ทำใจของเราให้เป็นใจที่ดีต่อเขา เขาจะตั้งใจอย่างไรต่อเราไม่ต้องเก็บเอามาคำนึง ถ้าเขาตั้งใจชั่ว เราก็เอาชนะด้วยความตั้งใจดี ถึงแม้เรารู้ว่าเขากำลังปองร้ายจะกินเลือดเนื้อเรา เราก็ตั้งใจขอให้เขามีความสุขสำราญปราศจากโรภภัยอันตราย ทั้งนี้ที่ดวงใจของเราแน่วแน่อยู่ในเมตตา ความกลัวของเราจะหมดไป อีกฝ่ายหนึ่งเขาจะเมตตาเราหรือไม่ไม่เป็นการสำคัญ ความสำคัญอยู่ที่ว่าเมื่อเมตตาจิตฝังแน่นอยู่ในใจของเรา เราก็หมดความกลัว ถ้าจำเป็นจะต้องสู้

กันต่อไป เราก็สามารถต่อสู้ด้วยความสมบูรณ์ทั้งกำลังใจกำลัง
ปัญญา ต่อสู้วิธีที่กว่าความเป็นธรรมอยู่กับฝ่ายเรา การต่อสู้ว่า
ความเป็นธรรมอยู่กับฝ่ายตนนั้น เป็นอุปสรรคสำคัญในการต่อสู้
แม้ในสงคราม รัฐบาลทั้งสองฝ่ายยังต้องพยายามให้ทหารและ
พลเมืองของตนรู้สึกเสมอ ว่าความเป็นธรรมอยู่กับฝ่ายตน

ถ้าเรากลัวเหตุร้ายหรือกลัวภัย ซึ่งไม่รู้ว่าจะมาจากไหน
หรือจากใครโดยเฉพาะ เราก็แผ่เมตตาจิต คิดให้มนุษย์ทั้ง
หลายอยู่เย็นเป็นสุขสบายทั่วกัน ความตั้งใจแน่วแน่อยู่ในเมตตา
จะทำให้เรามีน้ำใจกว้างขวาง ขจัดความเห็นแก่ตัว เมื่อหมด
ความเห็นแก่ตัว ความกลัวซึ่งเกิดจากความเห็นแก่ตัวก็จะหมด
ไปด้วย พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เราแผ่เมตตาจิตจนกระทั่งถึง
ศัตรู ทรงสอนถึงกับให้แผ่เมตตาจิตให้ผู้แพ่งลับชนะ (ชโย
โหตุ ปราชิต)

ส่วนทางจิตวิทยาการเมืองสอนให้ใช้แสงสว่างขจัดความ
กลัวถึงได้อธิบายมาข้างต้นแล้ว เราสามารถจะนำเอาหลักพระ-
พุทธศาสนากับหลักจิตวิทยาการเมืองมาผสมผสานใช้ด้วยกัน
กันอย่างดี บุคคลที่สามารถปลุกเมตตาหรือมีไมตรีจิตเป็น
ธรรมประจำใจ ไม่คิดร้ายให้โทษแก่ใคร มุ่งหวังความดีแก่คน
ทุกคน บุคคลชนิดนี้จะไม่กลัวอะไร สามารถจะเดินเข้าเผชิญ

ภัยด้วยสภาพใจอันสงบนิ่ง เหมือนน้ำที่ปราศจากลมพัดกระเพื่อม
ยังเป็นผู้ที่กำเครื่องฉายแสงไว้ในมือ สามารถจะทำแสงสว่าง
สำหรับขับไล่ปีศาจการเมืองได้ภัยแล้ว ก็จะไม่มีการหรือเหตุ
การณ์อันใดมาทำให้ตกใจหรือหวาดกลัวได้

แต่เมื่อเรายังไม่สามารถใช้เทคนิคแห่งการขับไล่ปีศาจทั้ง
กล่าวข้างต้น ปีศาจก็จะสำแดงเดชยิ่งขึ้นทุกที ปีศาจแห่งความ
กลัวยังเป็นเครื่องมือสำคัญของนักการเมืองเจ้าเล่ห์อยู่แล้ว นอก
การใช้ในสองวิธีที่กล่าวมา คือทำให้คนกลัวตัวเขาเองและยอม
อยู่ใต้อำนาจ หรือทำให้กลัวคนอื่นและหลบภัยเข้ามาขอพึ่งอยู่
ใต้ความอุปถัมภ์ของตนแล้ว ยังมีอีกวิธีหนึ่งที่ใช้กันบ่อยๆ ใน
ทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปฏิบัติหรือช่วงชิงอำนาจ
ที่จำเป็นต้องมีพวกพ้องลูกมือไว้สำหรับรักษาอำนาจของตน ผู้
เป็นหัวหน้ามักใช้ปีศาจแห่งความกลัวเข้าสิงพวกพ้องหรือลูกมือ
ของตนเอง การทำเช่นนั้นก็มีวิธีง่าย ๆ คือปล่อยหรือสนับสนุนให้
คนของตัวกระทำผิดหรือทุจริตอะไรแล้วช่วยปิดบังไว้ เป็นทาง
ที่ดีที่สุดที่ทำให้ลูกน้องไม่กล้าทิ้งนาย เพราะกลัวว่าถ้าผู้อื่นเข้ามา
เป็นนายหรือเปลี่ยนระบอบไป ความชั่วความผิดเหล่านั้นจะ
ปรากฏขึ้นมา และจะต้องถูกรื้อฟื้นเรื่องราวขึ้นมาชำระหรือรับ
โทษ พวกที่ถูกปีศาจการเมืองเข้าสิงมักสวดมนต์ว่าจะตายเพื่อนาย

ไม่ใช่ด้วยความจงรักภักดีอะไรในส่วนตัว แต่ด้วยความกลัวว่า
ถ้านายล้มพวกทัวจะลำบาก วิธีที่ใช้บีบคั้นความกลัวเข้าสิงพวก
พ่อลูกน้องของตัวเช่นนี้ เริ่มใช้กันมาแต่การปฏิวัติครั้งใหญ่ใน
ประเทศฝรั่งเศส การปฏิวัติในรัสเซีย และในสมัยหลังที่สุดนี้
คนที่ใช้มากที่สุดคือมุสโสลินี ตัวเองมีมือสอากบิรสุทธิแต่ลูก
น้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือลูกเขย ทำกรรมทุจริตไว้คนละหลายๆ
แต่อย่างไรก็ดี วิธีนี้ใช้ได้เพียงชั่วแล่นเดียว มุสโสลินีเองในที่สุด
ก็ไม่มีใครยอมตายเพื่อมุสโสลินี ถึงเวลาจะตายเข้าจริงๆ ต่าง
คนก็ปลีกเอาตัวหนี และตัวลูกเขยเองหักหลังพ่อตาเสียด้วยซ้ำ

ออกเทอร์ กุสตาฟเลอบอง อธิบายต่อไปในหลักที่ให้ไว้
ข้างต้นว่า ผู้ที่เติบโตขึ้นมาด้วยวิธีใช้บีบคั้นการเมือง เป็นนัก
การเมืองที่ไม่มีความมั่นคง ความเติบโตของนักการเมืองประเภท
นี้ เป็นคังฟองสะบู่ที่เป่าลมให้โป่งขึ้น ถ้ามีใครสักคนหนึ่งกล้า
เข้าไปใกล้ๆ และเพียงเอามือแตะก็จะแตกละลายไปโดยไม่มีอะไร
เหลือ

ความกลัว ความเกลียด และความริษยา ทั้ง ๓ อย่างนี้
ทางจิตวิทยาจัดไว้เป็นพวกความสะเทือนใจ (Emotion) คือเป็น
ความรู้สึกที่สามารถเกิดขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องใช้เหตุผล คนเราอาจ
จะกลัวสิ่งหนึ่งซึ่งเราไม่รู้ว่าอะไร และไม่รู้ว่าจะกลัวไปทำไม

เราอาจจะเกลียดคนคนหนึ่งแต่แรกเห็นโดยที่เขาไม่ได้ทำอะไรให้
เราอาจจะริษยาใคร ๆ โดยหาเหตุไม่ได้ว่าจะริษยาเขาไปทำไม
เรื่องของความกลัวเราได้พิจารณามาข้างต้นแล้วโดยยี่คยาว บัดนี้
เราจะได้พิจารณาเรื่องความเกลียดและริษยาต่อไป

ความเกลียดก็ดี ความริษยาก็คดี มีมูลมาจากความรู้สึกที่
เกี่ยวกับตัวเอง ความรู้สึกของมนุษย์เกี่ยวกับตัวเองนั้น มีอยู่
สองอย่าง อย่างที่หนึ่งเป็นการรู้สึกความสำคัญของตัวเรียกว่า
Positive self-feeling อีกอย่างหนึ่งเป็นการรู้สึกความอับเฉาของ
ตัวเรียกว่า (Negative self-feeling) ทั้งความเกลียดและความ
ริษยามีความโกรธเป็นหลักหรือเป็นพื้น แต่ส่วนผสมที่มาประ
กอบนั้น ผิดตรงกันข้าม

ส่วนผสมของความเกลียดเป็นดังนี้

๑. ความโกรธ (เป็นพื้นหรือเป็นหลัก)
๒. ความรู้สึกความสำคัญของตน (Positive self-feeling)
๓. ความไม่ต้องการเป็นอย่างนั้น (Repulsion ซึ่งทาง
พระพุทธศาสนาเรียกว่า วิภวตัณหา)

ส่วนผสมของความริษยาเป็นดังนี้

๑. ความโกรธ (เป็นพื้นหรือเป็นหลัก)

๒. ความรู้สึกความอับเฉาของตน (Negative self-feeling)

๓. ความต้องการเป็นอย่างนั้นบ้าง (Temptation ซึ่งทางพุทธศาสนาเรียกว่า ภาวตัณหา)

จะเห็นได้ว่าความเกลียดและความริษยา ซึ่งถ้ามองเผินๆ ดูเหมือนจะคล้ายคลึงกันนั้น มีส่วนผสมที่เหมือนกันอยู่อันเดียว คือความโกรธ แต่ส่วนผสมอีกสองประการนั้นผิดตรงกันข้าม การรู้ส่วนผสมดังกล่าวนี้ ทำให้พวกใช้บิศาจการเมืองสามารถสร้าง ความเกลียด และความริษยาได้โดยง่าย กล่าวคือการสร้าง ความเกลียดนั้น ในขั้นต้นจะต้องให้คนรู้สึกความสำคัญของตัว เช่นถ้าจะให้ นาย ก. เกลียด นาย ข. ก็ต้องทำให้ นาย ก. รู้สึกว่า ตัวมีความสำคัญสูงกว่า นาย ข. ไม่อยากเป็น นาย ข. และให้เห็นว่าการกระทำของ นาย ข. เป็นเรื่องที่น่าโกรธ เป็นภัยแก่นาย ก. หรือเป็นภัยแก่สังคม ส่วนการสร้าง ความริษยา ในขั้นต้นจะต้องแสดงให้รู้สึกความต่ำต้อยอับเฉา เช่นจะให้ นาย ก. ริษยา นาย ข. ก็ต้องทำให้ นาย ก. รู้สึกความอับเฉาต่ำต้อยกว่า นาย ข. และให้อยากเป็นอย่าง นาย ข. ให้เห็นการกระทำของ นาย ข. เป็นสิ่งที่น่าโกรธ

ผู้ปลุกปั่นสามารถจะสร้าง ความเกลียดและความริษยาให้

เกิดขึ้นในคน ๆ ๕ เกียวหรือพวกเดียวกันได้ทั้งสองอย่างพร้อมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปลุกปั่นให้เกิดการต่อสู้ระหว่างคนต่างชั้น (Lutte de classes) ซึ่งเป็นหัวใจปฏิวัติแบบคาร์ล มาร์กซ คือ ในขั้นต้นปลุกให้ราษฎรตื่นตัวเห็นความสำคัญของตนในฐานะเป็นผู้หลอเลียงชาติ เป็นกระดูกสันหลังของชาติ แต่ในเวลาเดียวกันก็ให้รู้สึกความต่ำต้อย อับเฉาว่าพวกคฤหบดีนายทุนที่เอาเปรียบราษฎร พยายามทำให้ราษฎรเห็นการกระทำของคฤหบดีนายทุนเป็นของเลวร้ายซึ่งตนเองไม่อยากทำอย่างนั้น แต่ในเวลาเดียวกันก็ปลุกความปรารถนาที่จะได้รับความสมบูรณ์พูนสุขอย่างพวกคฤหบดีนายทุน และในที่สุดก็สร้างความคิดก่อการร้าย วิธแสดงให้เห็นว่าพวกคฤหบดีนายทุนเป็นพวกโหดร้ายสุดเลวทราม ราษฎร ดูหมิ่นราษฎร เห็นราษฎรเป็นข้าทาส ทำได้ดังนี้ การใช้ปีศาจก็เป็นผลสำเร็จ

ปีศาจลูกน้องทั้งสองคนคือความเกลียดและความริษยานี้ก็กลัวแสงสว่างเช่นเดียวกับตัวนาย วิธต่อสู้ปีศาจทั้งสองคนก็คือเผยความจริง นำทุกสิ่งทุกอย่างออกมาสู่แสงสว่าง ให้คนรู้เห็นสภาพการทุกอย่างตามความเป็นจริง นี่เป็นหลักของ กุสตาฟ เลอบอง แต่เรื่องการต่อสู้ความร้ายแรงทางการเมืองหรือสังคมนั้น นักจิตวิทยามีความเห็นแตกต่างกันเป็นสองทาง ทางที่ ๑

ซึ่งเป็นวิธีของกุสตาฟเลอบอง เป็นการต่อสู้โดยตรงหน้า ถูก
โจมตีทางก้นไหน ก็สู้กันให้เห็นผลแจ่มกระจ่างไปในก้นนั้น
ส่วนทางที่ ๒ เห็นว่าการต่อสู้วิกฤตการณ์ทางการเมืองหรือสังคม
จะต้องไม่เข้าสู่หรือต้านทานอย่างตรงหน้า ต้องตั้งแนวต่อสู้ใน
ก้นที่ตรงข้าม พวกที่เลื่อมใสในทางนี้ให้หลักอย่างย่อ ๆ ว่า
“Do not fight the devil directly but develop the opposite”
ความคิดในทางที่ ๒ นี้ คือว่า เมื่อถูกกล่าวหาหรือมีเสียงไม่พอ
ใจในเรื่องใด การที่จะชี้แจงแสดงเหตุผลหรือขจัดความไม่พอ
ใจในเรื่องนั้น จะเป็นการยุ่งยากมากความได้ไม่เท่าเสีย และ
การต่อสู้กันอย่างซึ่งหน้าเช่นนี้ มักจะเป็นเรื่องที่ต้องเอาพินเสน
ไปแลกเกลือ ทางที่ง่ายกว่านั้น คือทำในก้นตรงกันข้าม เช่น
ยกเอาคุณความดีของผู้ที่ถูกกล่าวหาขึ้นมาแสดง เพื่อเป็นกำแพง
บังหรือทำให้ข้อกล่าวหาจางหายไป ถ้าเราถูกหนังสือพิมพ์ฉบับ
หนึ่งตำหนิว่าเลวทั้ง ๆ ที่เรามีความดี แทนที่จะเขียนข้อความ
โต้แย้งลงแก่ในหนังสือพิมพ์นั้น หรือฟ้องร้องเป็นคดีในโรง
ศาลให้ยุ่งยากมากเรื่องไป เราพยายามประกาศคุณความดีของ
เราให้คนเห็น เมื่อคนเห็นความดีของเรา ข้อกล่าวหาที่ว่าเรา
เลวก็จะจางหายไปเอง

สมมติเปรียบเทียบอีกอย่างหนึ่ง คือสมมติว่าเราจะขาย

บ้านและมีคนมาตรวจดู ผู้ตรวจตำหนิว่าพื้นบ้านของเราๆ ถ้าเราใช้ทางที่ ๑ ก็จะต้องพิสูจน์กันให้กระจ่างว่าพื้นบ้านของเราไม่ผิด แต่การทำเช่นนั้นจะเป็นเรื่องยุ่งยากมาก ความ อาจจะต้องงัดกระดานพื้นขึ้นมาพิสูจน์กัน อย่างน้อยก็จะทำให้กระดานที่ถูกงัดบุบสลาย เราจึงหาวิธีที่เราคิดว่าง่าย คือชวนให้เขามองดูเพดาน บอกว่าเพดานของเราสวยดี การทำเช่นนั้นก็โดยหวังให้เขาเปลี่ยนดูเพดานจนลืมนึกถึงเรื่องพื้นๆ

ที่จริงวิธีการเช่นวิธีที่ว่ามี น่าจะเลื่อมใส แต่น่าประหลาดว่ามีผู้ชอบใช้กันมาก ในประเทศไทยเราเท่าที่จำกันได้ ตั้งแต่รัชกาลที่ ๖ มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ มีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ พระองค์เดียวที่ทรงใช้วิธีที่ ๑ คือวิธีสุ้อย่างตรงหน้า ภายหลังเหตุการณ์ ร.ศ. ๑๓๐ ที่มีผู้เตรียมการเปลี่ยนแปลงการปกครองและถูกจับกุมลงโทษกันไปแล้ว ก็ได้ทรงเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ แสดงความไม่สำเร็จของระบอบประชาธิปไตยที่ทำไปอย่างซิงสุกก่อนห้าม ทรงเขียนถึงเรื่องการเมืองในประเทศตุรกีและประเทศจีนสมัยเริ่มปฏิวัติให้ประชาชนทราบความอย่างแจ่มแจ้ง แต่ก็ได้ทรงยกย่องเชิดชูระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชว่ามีความดีพิเศษประการใด เมื่อทรงทราบว่ามีความเสี่ยงกล่าวโทษหรือประชาชนไม่พอใจใน

เรื่องใด ก็ทรงแก้ไขและให้ความสว่างในเรื่องนั้น ในรัชสมัย
ของพระองค์ไม่มีวิฤตหรือกรมโฆษณาการ แต่ราษฎรก็เข้าใจ
นโยบายทุกสิ่งทุกอย่าง ด้วยบทความที่ทรงเขียนด้วยพระหัตถ์
ของพระองค์เอง ปีศาจการเมืองไม่ค่อยกล้าสำแดงเดชในสมัย
รัชกาลที่ ๖

ถึงสมัยรัชกาลที่ ๗ ใช้วิธีตรงกันข้าม คือเมื่อพระบาท
สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นเสวยราชสมบัติ มีการเปลี่ยน
เสนาบดีบางกระทรวง ผู้ที่ออกไปเป็นขุนนาง ผู้ที่เข้ามาแทน
เป็นพระราชวงศ์ที่จริงก็เป็นพระราชวงศ์ที่ทรงความสามารถไม่
น้อยกว่าผู้ที่ออกไป แต่ปีศาจการเมืองเกิดสำแดงเดชมีเสียงอัน
ไม่เป็นมงคลว่าในสมัยรัชกาลที่ ๗ นี้ ผู้ดำรงตำแหน่งเสนาบดี
อัครราชทูต ตลอดถึงอธิบดีจะต้องเป็นพระราชวงศ์ทั้งนั้น คน
ธรรมดาสามัญจะขึ้นสู่ฐานะในราชการได้อย่างสูงสุดเพียงเจ้ากรม
ความท้อออยไม่พอใจจึงได้มีขึ้นทั่วไป ถ้าใช้วิธีที่ ๑ ก็คงจะ
ทำความสว่างแก่ประชาชนว่ามีได้มีพระราชประสงค์เช่นนั้น ใคร
ดีก็จะทรนยกย่องโดยไม่เลือกว่าเป็นพระราชวงศ์หรือคนสามัญ
แต่รัฐบาลในเวลานั้นใช้วิธีที่ ๒ คือปลุกความนิยมยกย่องพระ-
ราชวงศ์ ینگับมีการแต่งบทประพันธ์เทอดพระคุณพระราชวงศ์
แพร่เข้าไปในโรงเรียน ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

เราจึงไม่มีเวลาสังเกตเห็นว่าการต่อสู้ปีศาจการเมืองโดยวิธีนี้
ให้ผลดีหรือร้ายอย่างไร

ในสมัยรัชกาลที่ ๗ มีเรื่องเศรษฐกิจตกต่ำซึ่งเป็นเรื่อง
ใหญ่ ทำให้เกิดความปั่นป่วนแก่การคลังการค้ากระเทือนไปจน
ถึงชาวนา เพราะราคาข้าวก็ตกต่ำมาก หนังสือพิมพ์ต่างๆ เสนอ
ความเห็นในทำนองว่า รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขความตกต่ำของ
เศรษฐกิจ ทางรัฐบาลไม่ได้แถลงให้ความสว่างหรือให้ความหวัง
แก่ประชาชนว่าจะแก้ภาวะเศรษฐกิจได้อย่างไร เป็นแต่แถลงว่า
ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำมีอยู่ทั่วไปทั้งโลก ส่วนประเทศเรานั้นเศษ
พระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคุ้มกันให้มีฐานะดี
กว่าประเทศอื่นอยู่แล้ว คำแถลงอันนี้ก็เหมือนกัน เราไม่มีโอกาส
จะได้เห็นผล เพราะภายหลังการแถลงที่วันไม่นาน ก็เปลี่ยนแปลงการปกครอง

รวมความว่าในรัชกาลที่ ๖ ใช้วิธีที่ ๑ คือต่อสู้โดยตรง
แต่ในรัชกาลที่ ๗ ใช้วิธีที่ ๒ คือตั้งแนวต่อสู้
ในค้ำที่ตรงกันข้าม ภายหลังที่เปลี่ยนแปลงการปกครองเข้าสู่
ระบอบรัฐธรรมนูญแล้ว เราได้ใช้วิธีที่ ๒ คือวิธีรัชกาลที่ ๗
ตลอดมาทุก ๆ รัฐบาล แม้ในปัจจุบันนี้เองก็มักใช้วิธีที่ ๒ ซึ่ง
ท่านผู้อ่านอาจจะหาตัวอย่างได้เป็นอันมาก บางทีในภายหน้าเรา
อาจจะใช้วิธีที่ ๑ บ้าง เพราะการต่อสู้ป้องกันปีศาจการเมืองนั้น

ไม่มีอะไรดีกว่าแสงสว่าง

แสงสว่างสามารถจะต่อสู้ป้องกันปีศาจการเมืองได้เพียงไร มีตัวอย่างที่จะแลเห็นได้ง่าย ๆ เช่น

ผู้ต้องโทษไม่เคยเกลียดผู้พิพากษาที่ตัดสินลงโทษตัว แม้จะเป็นโทษหนักสักเพียงไรก็ดี ทั้งนี้เพราะการกระทำของผู้พิพากษาทุกอย่าง เป็นการเปิดเผยให้ความสว่างกระจ่างแจ้งทุกประการ เช่นพิจารณาคดีอย่างเปิดเผยให้ประชาชนเข้าดูเข้าฟัง ได้ข้อซักถามหรือการท้วงติงโต้แย้งทุกประเด็นเป็นการทำอย่างแจ่มแจ้งไม่มีอะไรปิดบัง การกระทำทุกอย่างในแสงสว่าง ทำให้ผู้พิพากษารอดพ้นจากการถูกเกลียดชัง แม้ศาลสูงจะกลับคำพิพากษาศาลล่าง ซึ่งแสดงว่าศาลล่างพิพากษาผิดไป ก็ไม่เคยมีใครเกลียดชังผู้พิพากษาศาลล่าง

ไม่มีใครเกลียดนักริษยาผู้ถูกสลากกินแบ่ง แม้เป็นรางวัลที่ ๑ เงินมากมายทั้ง ๆ ที่คนเป็นอันมากเสียเงินซื้อสลากแต่ไม่ถูกทั้งนี้ก็เพราะวิธีการของสลากกินแบ่งเป็นวิธีการเปิดเผย ไม่มีอะไรซ่อนเร้น องค์การหรือวิธีดำเนินการไม่มีอะไรเป็นความลับ เวลาออกสลากใครจะไปคอยดูก็ได้ ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะได้รางวัล

เราไม่เคยเกลียดชังริษยาผู้ที่ขึ้นมาเป็นพระมหากษัตริย์

โดยสืบสันตติวงศ์ถูกต้องตามกฎหมายทั้ง ๆ ที่เป็นมนุษย์
เหมือนกันกับเรา ที่เป็นเช่นนี้เพราะวิธีการสืบสันตติวงศ์เป็น
วิธีการเปิดเผย มีกฎเกณฑ์แน่นอน ไม่งุบงิบปกปิด

สมมติว่าเรื่องที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น ทำกันอย่างปกปิด
เช่นพิจารณาพิชากษาคีเป็นการลักออกสลากกินแบ่งโดยประ
ชาชนไม่รู้ว่าทำอะไร การสืบสันตติวงศ์ทำอย่างงุบงิบไม่มีกฎ
เกณฑ์ให้ทราบทั่วกัน เช่นนี้ เป็นการแน่นอนว่าความเกลียด
ชังริษยาจะมีขึ้นทั่วไป

ในสมัยปัจจุบันนี้ เมื่ออำนาจทางการเมืองมีอยู่แล้วทุกหน
ทุกแห่ง ไม่มีถิ่นใดตำบลใดที่ใครจะสามารถไปตั้งตัวเป็นพระ
เจ้าแผ่นดินขึ้นใหม่ในหมู่คนบ้า เหมือนเรื่องพระเจ้ามาร์ทที่ ๑
แห่งแคว้นเซคังแล้ว การใช้ปีศาจการเมืองก็เป็นแต่เรื่องแข่งขัน
ชิงอำนาจกัน การแข่งขันทางการเมืองมีอยู่สองอย่าง อย่างหนึ่ง
เรียกว่า Rivalry อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า Combative การแข่งขัน
สองอย่างนี้ต่างกันมาก Rivalry เป็นการแข่งขันในทางสร้าง
Combative เป็นการแข่งในทางทำลาย คือมุ่งทำลายฝ่ายปรปักษ์
ลงไป ทราบไตที่ยังทำลายฝ่ายปรปักษ์ไม่ได้ ก็ยังไม่มีความพอ
ใจ การแข่งขันชนิด Combative ต้องใช้ปีศาจการเมืองเป็น
เครื่องมือสำคัญ แต่การแข่งขันชนิด Rivalry เป็นการแข่งขัน

ที่มีเกียรติ คู่แข่งขันต่างฝ่ายต่างปรารถนาให้อีกฝ่ายหนึ่งทำงาน
ได้ดีที่สุดที่จะทำได้ เพื่อตนจะได้ทำให้ดีกว่า การแข่งขันชนิด
นี้ไม่จำเป็นต้องใช้ปีศาจการเมือง เป็นการแข่งขันที่พึงปรารถนา
เป็นระบอบประชาธิปไตยที่บริสุทธิ์

ศาสตราจารย์แมคคูกอดให้หลักต่อไปว่า การแข่งขันสอง
ชนิดนี้เกิดจากสัญชาติญาณแห่งเชื้อชาติ เชื้อชาติที่เป็นนักรบแท้
ย่อมจะแข่งขันกันในทางสร้าง (Rivalry) แต่ชนชาติที่ไม่ใช่
นักรบย่อมจะแข่งขันกันในการทำลาย ศาสตราจารย์ผู้นี้กล่าวว่า “ใน
เชื้อชาติของมวลมนุษย์ที่กำลังแห่งการแข่งขันชนิด Rivalry มี
มาแต่กำเนิดนั้น โดยส่วนรวมดูเหมือนจะเดินคู่กันหรือเกี่ยว
ข้องกันอย่างใกล้ชิดกับกำลังแห่งสัญชาติญาณการต่อสู้ ความรู้
สึกในการแข่งขันชนิด Rivalry (แข่งขันกันทางสร้าง) มีอยู่
อย่างแข็งแรงมากในหมู่ประชาชนชาวยุโรป และบางทีจะมีอยู่ใน
หมู่ชนชาติอังกฤษมากกว่าชาติใดๆ ทุกคนจะต้องยอมรับว่า ชน
ชาติอังกฤษเป็นนักต่อสู้อย่างสูงและบรรพบุรุษของอังกฤษคือ
แองโกลแซกซอน, เคนส์, และนอร์มัน เป็นนักรบเหี้ยมหาญ
ที่สุดที่โลกเคยเห็นมา ส่วนอีกทางหนึ่ง มนุษย์ที่เชื้อชาติไม่เป็น
นักรบเช่นชาวฮินดูที่อินโดนีซหรือชาวพม่า ไม่มีความรู้สึก
แข่งขันทาง Rivalry” ขอบปลื้มความซึ้งใจไว้ให้ท่านผู้อ่านวินิจฉัย

ฉัยเองว่าจะผิดถูกประการใด

ความเกลียด ความริษยา เป็นปีศาจการเมืองสามารถนำความพินาศลุ่มจุมมาให้ ทั้งแก่ผู้ใช้และผู้ถูกกระทำ แต่ทั้งนี้ไม่แปลว่าลักษณะที่ตรงกันข้ามคือความรักและความนิยมจะเป็นเทพเจ้าการเมืองให้คุณแก่ผู้ใช้เสมอไป ลักษณะที่ตรงข้ามกับความเกลียด ความริษยา คือความรักและความนิยมจะเป็นคุณทางการเมืองเพียงไร เป็นปัญหาที่ต้องพิจารณาอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก

ดูเหมือนเราจะมีใจผูกพันอยู่อย่างหนึ่งคือเรามักจะเอาความนิยมกับมติหรือความเห็นชอบของมหาชน ไปปะปนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ที่จริงความนิยม (Popularity) กับมติมหาชน (Public opinion) หรือความเห็นชอบของมหาชน (Public approval) นั้น เป็นคนละเรื่อง ยิ่งในทางการเมืองด้วยแล้ว ลักษณะสองอย่างนี้ต่างกันมาก เราจะได้พิจารณาเรื่องความนิยมาก่อน แล้วจึงพิจารณาถึงมติมหาชนหรือความเห็นชอบของมหาชนเป็นลำดับไป

ความนิยมของมหาชนเป็นสิ่งที่ต้องการกันมากยิ่งนักการเมืองด้วยแล้ว ก็ดูเหมือนจะต้องการความนิยมของมหาชนอย่างที่เราเรียกว่าตะกตะกลามที่เดียว เป็นความต้องการที่ไม่มีขอบ

เขต ต้องการจนถึงกับเมื่อตัวเองไม่มีทางจะรู้สึกชื่นชมยินดี
อะไรแล้ว ก็ยังอยากให้มีอยู่นั่นเอง นักการเมืองทุกคนต้องการ
ให้คนนิยมจนกระทั่งเมื่อตัวตายไปแล้วต้องการมีชื่อเสียงในประ
วัติศาสตร์เพื่อรับความนิยมไปจนโลกสลาย ที่จริงความนิยม
เป็นแต่เพียงบันไดที่จะช่วยให้ก้าวขึ้นสู่ฐานะสูงในทางการเมือง
และที่จะได้รับความร่วมมือของประชาชนพอสมควร แต่การทำ
อะไรเพื่อความนิยมของมหาชนอย่างเดียวนั้นศาสตราจารย์แมคดู
คอลกล่าวว่า เป็นการเห็นแก่ตัว (Egoistic) และไม่เป็นทางแห่ง
ความก้าวหน้าสำหรับส่วนรวม เราอาจจะหาเหตุผลสนับสนุน
หลักของศาสตราจารย์ผู้นี้ได้หลายประการ เป็นต้นว่า

๑. สิ่งที่คุณชอบ, แม้ที่คุณส่วนมากชอบ, ก็ไม่ใช่จะดี
เสมอไป การปล่อยให้ทำทุกอย่างโดยเสรี, ไม่ควบคุม ไม่ผูก
ขาด ไม่ทำอะไรเป็นอุตสาหกรรมของรัฐ ไม่เข้าไปยื่นมือจุกจิก
ในอุตสาหกรรมและการค้าของบุคคล ปล่อยให้ทำตามชอบ
ใจ ไม่กวดขันระเบียบวินัย ผันผ่อนอ่อนโยนกันเรื่อยไปด้วย
ความปรารถา ไม่เร่งรัดให้คนทำงาน ไม่ยุ่งกับเรื่องอุตสาหกรรม
ครอบครัว ใครจะทำหรือไม่ทำก็ตามใจสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นทาง
แห่งความนิยม แต่ไม่หมายความว่า จะเป็นผลดีแก่ชาติและประ
ชาชน ตามปกติพรรคลิเบอรัลเป็นพรรคที่คุณชอบ แต่ก็ไม่ใช่

ปรากฏว่า พรรคนี้ทำคุณประโยชน์แก่ประชาชนได้มากกว่า พรรคอื่น

๒. ความนิยมเป็นเรื่องสะเทือนใจ (Emotion) ไม่ใช่เรื่องเหตุผล (Reason) ฉะนั้นจึงเป็นการยากที่จะรู้ว่าอะไรเป็นความนิยมของมหาชน คุณเหมือนเราจะเข้าใจกันว่า ถ้าสามารถเลิกภาษีทุกอย่างที่เก็บจากคนจน เก็บแต่ภาษีเงินทุน, อสังหาริมทรัพย์, การค้าอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หมายความว่าเก็บภาษีแต่คนมั่งมี รัฐบาลใดทำได้เช่นนี้ประชาชนจะเทอดทูนเป็นรัฐบาลเทพเจ้า แต่ถ้ามองทำดูจะได้ผลตรงกันข้าม งานอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนก้อนใหญ่ๆ ใช้คนจำนวนมากๆ จะต้องหยุดหมดงานรับจ้างจะไม่สามารถมีได้ คนจนที่หารายได้ด้วยแรงงานจะหมดอาชีพ ลงท้ายคนเหล่านี้เองจะลุกขึ้นทำความลำบากแก่รัฐบาลจนไม่มีทางแก้

๓. เราเคยพูดถึง การริบทรัพย์สินคนมั่งคั่งมาแจกคนจน อันที่จริงเป็นเรื่องหลอกกัน เพราะแม้แต่คอมมิวนิสต์ก็ยังทำไม่ได้ ประเทศไทยเราเวลานี้พลเมือง ๑๗ ล้าน จำนวนธนบัตรหมุนเวียนสองพันล้าน บางคนมีเงินฝากในธนาคารถึง ๑๐ ล้าน บางคนมีเงินติดตัวไม่ถึง ๔ บาท ถ้าเราจะริบเงินทั้งหมดมาตั้งเป็นกองกลาง แล้วจ่ายแจกออกไปคนละเท่าๆกัน คุณเหมือน

จะเป็นวิธีที่ทำให้เกิดความนิยม แต่ถ้าวางทำดูจะเห็นผลตรงกัน
ข้ามเพราะเงินหมื่นเวียนสองพันล้าน ถ้าแบ่งเฉลี่ยแก่คน ๑๗
ล้าน ก็จะได้เพียงคนละ ๑๒๐ บาท แม้คนจนที่สุดก็จะไม่อนุโม
ทนา เพราะเงิน ๑๒๐ บาทใช้เดือนเดียวก็หมด ส่วนรัฐบาล
นั้นจะต้องล้มละลายทีเดียว

๔. การกระทำบางอย่าง เป็นการฝืนใจคนทุกชั้นแม้คน
ที่ได้รับผลดีจากการกระทำอันนั้นก็ไม่ใช่พอใจ แต่ถ้าผู้มีอำนาจ
หน้าที่แน่ใจว่าเป็นความดี ก็ต้องทำไปเอาไว้ดูผลดีกันภายหลัง
เวลานี้เรายอมรับกันทั่วไปว่างานชิ้นสำคัญที่สุด ของพระบาท
สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปิยมหาราชนั้น คือการเลิกทาส ที่เรา
ถือเป็นงานสำคัญที่สุด ก็เพราะเป็นงานที่พระปิยมหาราชทรง
เสี่ยงภัยที่สุดในบรรดางานสำคัญของพระองค์เรื่องเลิกทาสเป็น
เรื่องฝืนความนิยมของคนทุกชั้นในเวลานั้น พวกมีทาสมากล้วน
เป็นผู้มีอิทธิพลยิ่งใหญ่การเลิกทาสก่อความไม่พอใจในหมู่คน
ชั้นสูง ไซ้แต่เท่านั้น บุคคลจำพวกที่เป็นทาสนั้นเองก็ไม่พอใจ
เพราะหมดที่ฟังพาท้าย หมดที่ฟ้านักเกาะกิน, พ่อแม่ที่เคย
ขายลูกเป็นทาสหาเงินได้คล่องๆ ก็ไม่มีทางจะขายอย่างเปิดเผย
ต่อไป พวกลูกทาสในเรือนเบี้ยเดือดร้อนยิ่งกว่าใครๆ เพราะ
ไม่มีที่จะอยู่อาศัยให้ลดค่าตัว สมเด็จพระปิยมหาราชก็ทรงทราบ

ว่าการเลิกทาสเป็นเรื่องฝืนความนิยมในสมัยนั้น เรื่องอัปราชัม
ลินคอน ประธานาธิบดีอเมริกันถูกฆ่าตายเพราะการเลิกทาสยัง
เป็นเรื่องใหม่ๆ เพราะลินคอนถูกฆ่าตายเพียง ๓ ปี ก่อนสมเด็จพระ
พุทธเจ้าหลวงเสวยราชย์ แต่ถึงกระนั้น เมื่อทรงแน่พระทัย
ว่าเป็นทางดีก็ยอมฝืนความนิยม และทรงทำด้วยการเสี่ยงภัย

๕. กฎหมายห้ามการตกขาว เป็นกฎหมายที่ชาวนาเกลียด
ที่สุด และยังเกลียดกันมาจนกระทั่งบัดนี้ ทั้งๆ ที่ทราบกันดีว่า
เป็นกฎหมายคุ้มครองชวานามิให้ถูกขูดเลือดจากพวกทำนาบน
หลังคน ที่เกลียดกันมากก็เพราะตัดทางมิให้กู้เงินกันได้ง่ายๆ
ด้วยวิธีตกขาว กฎหมายฉบับนี้หาความศักดิ์สิทธิ์ได้ยาก เพราะ
แม้ในสมัยปัจจุบันนี้การตกขาวก็ยังทำกันอยู่

๖. เราทราบกันดีว่าการสร้างทางรถไฟในประเทศจีน
ฝืนความนิยมของประชาชนเพียงไร กว่าจะลงมือสร้างกันได้ก็
ต้องเสียเวลาช้านาน ประชาชนไม่นิยมให้สร้าง เพราะรูปร่าง
ทางรถไฟเป็นเหมือนมังกร การตอกตะปูกลึงรางรถไฟกับหมอน
คล้ายกับเอาตะปูตอกหลังมังกรซึ่งไม่มีใครอยากทำ ถ้ามีคนเจ็บ
ป่วยล้มตายในการสร้างทางรถไฟ ก็เป็นलगร้ายอย่างใหญ่ รัฐ
บาลจีนต้องเสี่ยงภัยสร้างโดยฝืนความนิยมของประชาชน ก้วย
เหตุนี้ ศาสตราจารย์แมคคูกอดจึงให้หลักว่าการทำอะไร โดย

ถือความนิยมของประชาชนเป็นบันทัดฐานอย่างเดียวกันนี้ ไม่
เป็นทางแห่งความก้าวหน้า

๗. ศาสตราจารย์ผู้หนึ่งกล่าวอีกข้อหนึ่งว่า คนที่ทำอะไร
เพื่อความนิยมอย่างเดียวกันนี้ มักจะทำความดีแต่เฉพาะเมื่อคน
เห็น ถ้าคนไม่เห็นก็มักจะทำไปอีกอย่างหนึ่ง นักการเมืองที่ดี
ต้องไม่ทำงานเพื่อความนิยม แต่ต้องทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ
เห็นว่าอะไรดีและเห็นดีโดยสุจริตก็ทำไป ความดีงามและความ
สำเร็จผล เพื่อคุณประโยชน์แก่ประชาชนเป็นความสำคัญขั้นต้น
ความนิยมของประชาชน, ถ้าหากจะมีความสำคัญ, ก็เป็นชั้น
รองลงมา

ที่ว่าความนิยม (Popularity) กับมติมหาชน (Public
Opinion) หรือความเห็นชอบของมหาชน (Public approval)
ต่างกันมากทั้งในทางจิตวิทยาและทางการเมืองนั้น จะเห็นได้
ดังต่อไปนี้

ทางจิตวิทยา ความนิยมเกิดจากความสะเทือนใจ แต่
มติหรือความเห็นชอบของมหาชนเกิดจากเหตุผล ความนิยม
เกิดโดยสัญชาตญาณด้วยการเอาอย่าง โดยสิ่งแวดล้อม โดย
จารีตประเพณี โดยความเชื่อถืออันมีมาแต่โบราณกาลแต่มติ
หรือความเห็นชอบของประชาชนเกิดจากเสรีภาพแห่งความคิด

เสรีภาพแห่งความตกลงใจความนิยมอาจมีขึ้นโดยไม่ต้องพินิจพิจารณาถึงเหตุผล และบางทีก็ไม่จำเป็นต้องเข้าใจ แต่ที่จจะเรียกได้ว่าเป็นมติหรือความเห็นชอบของมหาชนนั้น จะต้องเป็นความคิดเห็นที่มหาชนได้แสดงออกมาภายหลังที่เข้าใจเรื่องราวเหตุผลโดยตลอด มีโอกาสใช้กลยุทธ์พินิจ และแสดงความสมัครใจออกมาโดยเสรี ฉะนั้นมติหรือความเห็นชอบของมหาชนจึงสามารถจะแยกธาตุได้ดังนี้

๑. มหาชนได้รู้และเข้าใจเรื่องอย่างถี่ถ้วน
๒. ได้มีโอกาสพินิจพิเคราะห์เหตุผล และ
๓. สามารถแสดงความสมัครใจโดยเสรี ไม่ใช่โดยบังคับของจารีตประเพณีสิ่งแวดล้อม หรืออิทธิพลใดๆ

กรีกโบราณสมัยอเล็กซานเดอร์มหาราช กรุงเอเธนส์มีนักพูดชั้นเอกที่แข่งขันซึ่งความยอดเยี่ยมกันอยู่สองคน คืออิสคินิส หัวหน้าพรรคสันติภาพและคิมอสเธนิส หัวหน้าพรรคแอนติมาซิโดเนียน; เวลาอิสคินิสพูดในท่ามกลางชุมนุมชนย่อมได้รับการให้ร้องสนับสนุนแสดงความนิยมชมชื่นอย่างเกรียวกราวไม่ขาดสาย แต่อิสคินิสขอร้องให้ประชาชนทำอะไร มีคนทำตามน้อยที่สุด ส่วนคิมอสเธนิสเวลาพูดผู้ฟังสงบงัน คำพูดจบลงในความเงิบปราศจากเสียงเกรียวกราวแสดงความนิยมยินดี

คือ ผู้ฟังออกจากที่ประชุมด้วยสีหน้าเคร่งขรึม . ประหนึ่งว่าคำพูดของคิมอสเธนิสไม่เป็นที่พอใจ แต่เรื่องสำคัญอันใดที่คิมอสเธนิสร้องขอให้ประชาชนทำ มีคนทำตามเป็นอันมาก ในขั้นสุดท้ายเมื่ออาเล็กซานเดอร์มหาราชสิ้นพระชนม์แล้ว คิมอสเธนิสชักชวนให้ประชาชนลุกขึ้นกู้อิสรภาพของเอเธนส์ ปลดแอกของมาซิโดเนีย ที่ประชุมแสดงความเฉื่อยชาเยือกเย็น ไม่มีอาการหรือเสียงเอื้ออึงแสดงความเห็นดีเห็นชอบในคำชักชวน สุนทรพจน์จบลงในความเงียบสงัด ราษฎรออกจากลานที่ประชุมแยกทางกันกลับบ้านด้วยอาการเคร่งขรึม แต่ต่อมาไม่ช้าการจลาจลก็เกิดขึ้นทั่วเอเธนส์ การที่นักพูดชั้นเอกสองคนได้รับผลแห่งการพูดของตนแตกต่างกันเช่นนี้ เป็นเรื่องที่ยอธิบายง่าย คือ อิศกินิสได้รับความนิยม แต่คิมอสเธนิสได้รับมติหรือความเห็นชอบของมหาชน

เรื่องที่ยกมาข้างต้นเป็นอุทาหรณ์อีกอันหนึ่งว่า ความนิยมเป็นเรื่องของความสะเทือนใจ (Emotion) ฉะนั้นความนิยมจึงแสดงออกโดยวิธีอะอะครึกโครม ตบมือส่งเสียงร้องสนับสนุน และสรรเสริญเยินยอ ส่วนมติหรือความเห็นชอบของมหาชนเป็นเรื่องเหตุผล (Reason) ซึ่งต้องการความตรึกตรองอย่างสุขุม จึงแสดงออกด้วยอาการเคร่งขรึมสงบสงัด อาจมีบาง

กรณีที่ได้รับทั้งความนิยมและมติดอกความเห็นชอบ แต่เราต้อง
ระมัดระวังไว้เสมอ ว่าการปรบมือแสดงอาการชมชอบหรือ
เสียงโห่ร้องเกรียวกราวนั้นไม่แสดงว่าเป็นมติหรือความเห็นชอบ
ของมหาชนเสมอไป

ทางการเมือง ความนิยมของมหาชนเป็นสิ่งที่ฝันได้ ถ้า
ความนิยมนั้นเป็นเรื่องล้าสมัยก็คขวางความก้าวหน้าถ่วงความ
เจริญของประเทศชาติ ที่ศาสตราจารย์แมคคอคอดเรียกการถือ
ความนิยมเป็นบัคท์พื้นฐานว่าเป็นการเห็นแก่ตัว (Egoistic) นั้น
เป็นความจริง เพราะการที่ไม่กล้าทำอะไรฝ่าฝืนความนิยมนั้น
ก็เพราะกลัวคนเกลียด แม้จะเห็นเป็นทางดีโดยบริสุทธิ์ใจก็ไม่
กล้าทำ การทำอะไรเพื่อความนิยมอย่างเดียว เป็นการกระทำที่
ปราศจากความบริสุทธิ์ใจ

แต่มีคนหาชนเป็นเรื่องฝันไม่ได้ แม้มตินี้จะเนื่องมา
จากความนิยมทางการเมืองถือว่าประชาชนมีส่วนรับผิดชอบใน
ความเป็นไปของบ้านเมืองไม่น้อยกว่ารัฐบาล ความเสียหายของ
ประเทศชาติทุกเรื่องภาระสุดท้ายย่อมตกอยู่แก่ประชาชน หน้าที่
กับสิทธิต้องเดินคู่กันไป เมื่อประชาชนต้องรับภาระ มติของ
ประชาชนก็ต้องได้รับความนับถือในทางการเมืองว่าเป็นของ
ศักดิ์สิทธิ์ แม้มตินี้จะผิดก็เป็นปัญหาเรื่องความรับผิดชอบ

บ้านเมืองคือบริษัทใหญ่บริษัทหนึ่ง ราษฎรทุกคนเป็นผู้ถือหุ้น
มีส่วนในการได้กำไรขาดทุน และมีความรับผิดชอบร่วมกันเมื่อ
ส่วนมากของผู้รับผิดชอบต้องการจะให้เป็นดังนั้น และพร้อมที่
จะรับผิดชอบในผลขั้นสุดท้ายด้วยกัน ก็ต้องปล่อยให้เป็นไป
มติมหาชนเป็นสิ่งที่ฝืนไม่ได้ในทางการเมือง

ปัญหาเหลืออีกเพียงข้อเดียว คือว่า อะไรเป็นมติมหาชน
หรือความคิดเห็นที่แสดงออกมาทางใดจึงจะเรียกได้ว่ามติมหาชน
ปัญหาข้อนี้จะได้พิจารณาต่อไปในบทที่ ๔

บทที่ ๕

ระบอบประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตย ตามความหมายทางทฤษฎีหมายความว่าราษฎรปกครองตนเอง ไม่ใช่คนอื่นมาปกครองราษฎร แต่ราษฎรทั้งหมดจะมาทำหน้าที่ปกครองดำเนินรัฐกิจด้วยตนเองไม่ได้ ต้องเลือกผู้แทน ผู้แทนที่ได้รับเลือกต้องไปดำเนินการให้บุคคลหมู่หนึ่งคุมกันขึ้นเป็นคณะบริหาร เรียกว่ารัฐบาล ทำหน้าที่ปกครองโดยเฉพาะ แล้วผู้แทนคอยควบคุมให้รัฐบาลบริหารรัฐกิจในทางที่เป็นประโยชน์แก่ราษฎร รัฐบาลที่ตั้งขึ้นตามแบบนี้ อังกฤษเรียกว่า “รัฐบาลประชาธิปไตย” (Democratic Government) แต่ฝรั่งเศสไม่เรียก ฝรั่งเศสเรียกรัฐบาลแบบนี้ว่า “รัฐบาลผู้แทน (Gouvernement représentatif)” ไม่เรียก *Gouvernement démocratique* อย่างอังกฤษ เหตุไรฝรั่งเศสจึงเรียกผิดกับอังกฤษเช่นนั้น จะได้เห็นเหตุผลต่อไปในบทนี้

ทฤษฎีแห่งประชาธิปไตยนั้น มีหัวข้ออย่างง่าย ๆ ๓ ข้อ คือ เป็นรัฐบาลของราษฎร, โดยราษฎรและเพื่อราษฎร (The Government of the people, by the people and for the people)

หัวข้ออันนี้เป็นที่รับรองกันทั่วไปในตำราการเมืองและสังคมวิทยา เช่น ตำราของ R.L. Finney (อเมริกัน) และของ Sir J.R. Seeley (อังกฤษ). ทอกเตอร์ซุนยัตเซนบิดาแห่งการปฏิวัติในประเทศจีน ได้ใช้หัวข้อทั้ง ๓ นี้ตั้งเป็นลัทธิไตรราชฎร์ เป็นหลักที่นิยมนับถือกันทั่วไป

หัวใจของระบอบประชาธิปไตยอยู่ที่การถ่วงอำนาจกัน โดยมีให้คนอื่นคนใดหรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีอำนาจแต่ผู้เดียวโดยไม่มีเครื่องถ่วงเพียงพอและจะทำให้ตราชฎแห่งอำนาจเอียงไป เรื่องตราชฎแห่งอำนาจ (Equilibrium) เป็นหลักสำคัญของระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ พยายามตั้งตราชฎแห่งอำนาจไว้ ๓ ฝ่าย คือ อำนาจนิติบัญญัติ (Legislative Power) ได้แก่สภาผู้แทนราษฎร, อำนาจบริหาร (Executive Power) ได้แก่รัฐบาล และอำนาจตุลาการ (Judicial Power) ได้แก่ศาลยุติธรรม ทั้ง ๓ ฝ่ายต่างถ่วงอำนาจซึ่งกันและกัน ทางนิติบัญญัติมีอำนาจออกกฎหมายให้รัฐบาลต้องปฏิบัติภายในวงกรอบ และให้ศาลต้องถือเป็นบันทักฐานวินิจฉัยบรรดคดี นอกจากนี้ ฝ่ายนิติบัญญัตียังสามารถถ่วงอำนาจฝ่ายบริหารด้วยการตั้งกระทู้ถาม เบิกอภิปรายทั่วไป และลงมติไม่ไว้วางใจ ให้รัฐบาลต้องออกจากตำแหน่ง ฝ่ายบริหารมีอำนาจดำเนินการให้

ยุบสภาผู้แทนราษฎรในเมื่อมีความจำเป็น เพื่อประโยชน์สำคัญ
ของประเทศชาติ และมีอำนาจควบคุมการศาลอย่างเป็นทางการ
หนึ่งของรัฐบาล ฝ่ายศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีโดย
อิสระ ไม่อยู่ใต้อำนาจหรืออิทธิพลของฝ่ายใด สามารถถ่วง
อำนาจฝ่ายบริหารดังกับมีอำนาจเรียกเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทาง
บริหารมาเป็นจำเลยในคดีพิพาทระหว่างราษฎรกับรัฐบาล และ
สามารถถ่วงอำนาจสภา โดยพิพากษาว่ากฎหมายออกมาผิด
รัฐธรรมนูญเป็นโมฆะก็ได้ เป็นการจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ทั้งสาม
ฝ่ายจะต้องหวงแหนอำนาจของตน เพราะความสำเร็จหรือล้ม
เหลวแห่งระบอบรัฐธรรมนูญหรือประชาธิปไตย อยู่ที่ตราชูแห่ง
อำนาจจะเที่ยงตรงเพียงไร ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้นำหนักมากไป
ถึงกับตราชูแห่งอำนาจเอินเอียงโดยไม่มีทางแก้แล้ว ระบอบ
รัฐธรรมนูญก็จะโคล่นล้มลงทันที

แต่ท่านผู้อ่านคงจะรู้สึก ว่าวิธีการที่กล่าวมาข้างต้นนั้น
ไม่เห็นราษฎรมีส่วนมีเสียงอะไร สมกับที่จะเรียกระบอบเช่นนี้
ว่าประชาธิปไตย ซึ่งหมายความว่าราษฎรเป็นใหญ่หรือปกครอง
โดยราษฎร เพราะเมื่อว่ากันในทางทฤษฎีโดยแท้จริงแล้ว ควร
จะมีอำนาจ ๓ ฝ่ายเกี่ยวโยงกันเหมือนสายโซ่ ถ่วงกันและกันให้
ตราชูแห่งอำนาจเที่ยงเท่ากันอยู่เสมอ กล่าวคือ ในทางรับผิด

ชอบ รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อสภา สภาต้องรับผิดชอบต่อ
ราษฎร และราษฎรต้องรับผิดชอบต่อรัฐบาลในการเสียภาษีอากร
และปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลที่ชอบด้วยกฎหมาย, ในทางควม
คุม รัฐบาลต้องมีอำนาจควบคุมราษฎรให้ปฏิบัติตามกฎหมาย
ราษฎรต้องมีอำนาจควบคุมสภาให้ปฏิบัติตามมติของราษฎร และ
สภาต้องมีอำนาจควบคุมสภาให้ปฏิบัติตามมติของราษฎร และ
สภาต้องมีอำนาจควบคุมรัฐบาลให้บริหารตามมติของสภา ใน
ทางปฏิบัติ (Sanction) รัฐบาลต้องมีอำนาจลงโทษราษฎรที่ทำ
ผิดกฎหมาย ราษฎรต้องมีอำนาจลงโทษสภาหรือผู้แทนด้วยการ
ยุบสภา และสภาต้องมีอำนาจลงโทษรัฐบาลด้วยการลงมติ ไม่
ไว้วางใจ ให้รัฐบาลออกจากตำแหน่ง ทำอย่างนั้นน่าจะเป็นการ
ถ่วงอำนาจกันทีเดียว และสมกับที่จะเรียกว่าระบอบประชาธิปไตย คือ
ราษฎรเป็นใหญ่ หรือปกครองโดยราษฎร

แต่ไม่มีรัฐธรรมนูญของประเทศใด ยอมให้ราษฎรเป็น
อำนาจโดยตรงอีกส่วนหนึ่ง ระบอบรัฐธรรมนูญถือว่าราษฎรกับ
สมาชิกสภาเป็นคนเดียวกัน สมาชิกสภาเป็นตัวแทนของราษฎร
การกระทำทุกอย่างของสมาชิกสภา เป็นการกระทำในนามของ
ราษฎรตามลักษณะของการเป็นตัวแทน ฉะนั้นราษฎรจึงไม่มี
ทางจะออกเสียงแสดงมติอย่างไรนอกจากทางผู้แทนของคนใน

สภา และราษฎรก็ไม่มีอำนาจจะบังคับให้สมาชิกสภา ออกเสียงตามความต้องการของตน เพราะรัฐธรรมนูญบัญญัติว่าผู้แทนไม่อยู่ในอาณัติมอบหมายหรือความผูกพันใดๆ ราษฎรไม่มีอำนาจออกเสียงให้ยุบสภาและเลือกใหม่ ทางที่ราษฎรจะควบคุมผู้แทนของตนในสมัยนี้ จึงไม่มีเลย จะทำได้ก็แต่อย่างเดียว คือถ้าไม่พอใจผู้แทนคนใด ก็ปล่อยให้เป็นผู้แทนไปเพียงสมัยเดียว ถึงสมัยหลังก็ไม่เลือกอีก เท่านั้น แต่อำนาจเพียงเท่านั้น ไม่ทำให้เกิดความเกรงกลัวอย่างไร รวมความว่าราษฎรมิได้เป็นอำนาจส่วนหนึ่งซึ่งที่ควรจะได้เป็น

เนื่องจากเหตุผลนี้เอง ฝรั่งเศสจึงเรียกรัฐบาลแบบนี้ว่า รัฐบาลประชาธิปไตย แต่เรียกว่ารัฐบาลผู้แทน (Gouvernement représentative) แม้ในตำราอังกฤษบางที่ก็เรียก (Representative Government)

มีพรรคการเมืองในอเมริกาใต้และประเทศเล็กๆ ในยุโรป ทำความพยายามอย่างแรงกล้าที่จะให้ราษฎรได้เป็นอำนาจอันหนึ่งในทางการเมือง ความพยายามของพรรคการเมืองพวกนี้ มีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. ขอให้ราษฎรออกเสียงเลือกประธานาธิบดีโดยตรง ไม่ให้ผู้แทนเลือก

๒. ขอให้รัฐบาลวินิจฉัยปัญหาบางเรื่องที่มีความสำคัญเกี่ยวกับชีวิตจิตใจของชาติ โดยวิธีขอมติโดยตรงจากราษฎร (Plebiscite)

๓. ขอให้ราษฎรมีอำนาจลงมติให้ยุบสภา และทำการเลือกตั้งใหม่

๔. ขอให้ราษฎรมีอำนาจลงมติยกเลิกกฎหมายที่เป็นความเดือดร้อนหรืออยู่ติธรรมแก่ราษฎร อันไม่สามารถจะทนทานได้

ในบรรดาความพยายามเหล่านี้ มีที่ได้ประสบความสำเร็จบ้างแล้วเพียงสองทาง คือทางที่ ๑ กับทางที่ ๒ เรื่องราษฎรออกเสียงเลือกประธานาธิบดีโดยตรง และเรื่อง Plebiscite ส่วนข้ออื่นๆ นอกจากนั้นยังไม่มีทางสำเร็จ รวมความว่าในปัจจุบันนี้ ไม่มีใครยอมให้ราษฎรเป็นอำนาจอีกส่วนหนึ่งจริงๆ

เรื่องราษฎรเป็นอำนาจอีกส่วนหนึ่งต่างหากจากผู้แทนนั้น มีตัวอย่างที่ทำกันมาครั้งหนึ่งในสมัยปฏิวัติแห่งประเทศฝรั่งเศส และเป็นไปในทางยุคเชษฐาความสงบเรียบร้อยมิได้ แต่ก็จะน่าจะเรียนรู้ไว้ว่าเขาทำกันอย่างไร เพราะเรื่องชนิดเดียวกันนี้อาจจะเกิดขึ้นในประเทศเราหรือประเทศไหนๆ อีกก็ได้ ถ้าความไม่พอใจของราษฎรขึ้นถึงขีดสูงสุด และถ้าเรื่องชนิดนี้เกิดขึ้น

ยากที่จะบ่งกัน เพราะเป็นไม้สุดท้ายที่ราษฎรจะทำเมื่อไม่มีทางอื่น

สมัยเริ่มปฏิวัติในประเทศฝรั่งเศส การเลือกผู้แทนทำเป็นสองชั้น คือเลือก “ผู้เลือก” ที่เรียกว่า “Electeur” ชั้นหนึ่งก่อน แล้วพวก “ผู้แทน” จึงไปประชุมกันเลือกผู้แทนราษฎร ทำนองเดียวกับวิธีเก่าของเราที่เลือกผู้แทนตำบลก่อนเลือกผู้แทนจังหวัด พวก “ผู้เลือก” ไปประชุมคัดเลือกผู้แทนราษฎร สมมติว่าในท้องถิ่นที่มีพลเมืองห้าหมื่นคน พลเมืองห้าร้อยคนเลือก “ผู้เลือก” หนึ่งคน ได้จำนวนผู้เลือก ๑๐๐ คน พวก “ผู้เลือก” ๑๐๐ คนนี้ ประชุมกันเลือก ๑ คน ในจำนวนผู้เลือกนั้นเป็นผู้แทนเข้าไปนั่งในสภา เป็นอันเสร็จพิธีเลือกผู้แทนราษฎร แต่หน้าที่ของพวกผู้เลือกยังไม่หมดสิ้น พวก “ผู้เลือก” มีหน้าที่กว้างขวางและสำคัญกว่าผู้แทนตำบลของเราเป็นอันมาก หน้าที่สำคัญอันหนึ่งของพวกผู้เลือก คือต้องไต่ถามสดับตรับฟังให้ความความคิดเห็นและความต้องการของราษฎรให้มากที่สุดที่จะเป็นได้ ให้นับว่าส่วนมากแห่งราษฎรในเขตแขวงของตนต้องการอะไร แล้วก็รวบรวมทำเป็นแฟ้มเรียกว่า Cahier ส่งให้แก่ผู้แทน ก่อนเปิดประชุมสภาก็มีสมุดแสดงมติของราษฎรหรือที่เรียกว่า มติมหาชน ไม่น้อยกว่าห้าหมื่นเล่ม เจ้าหน้าที่สภาต้อง

รวบรวมสรุปมติมหาชนเสนอสภา เป็นอันว่า ได้มติมหาชนที่แท้จริง ไม่มีวิธีอื่นใดที่จะหามติมหาชนได้ดีกว่านี้ สมาชิกสภาทุกคนอยู่ในบังคับที่จำต้องทำงานเพื่อราษฎร เพราะทุกครั้งที่ประชุมสภา ราษฎรเข้าฟังอย่างหนาแน่นและมีบ่อยครั้งที่ราษฎรผู้ฟังร้องตะโกนคำผู้แทนที่พูดไม่เป็นที่พอใจ บางครั้งราษฎรไม่พอใจผู้แทนคนใดก็ส่งหัวหน้าราษฎรเข้าไปนั่งประจำที่เสียเอง โดยไม่ยอมให้ผู้แทนเข้านั่ง บางครั้งหัวหน้าราษฎรเข้านั่งที่ผู้แทนเสียทั้งแถวทั้งแถบ ในสมัยที่การจลาจลกำลังดำเนินไป คนที่มีชื่อว่าทรยศต่อราษฎรถูกฆ่าตายมากมาย เวลาประชุมสภา ราษฎรก็เอาหัวหน้าที่ถูกฆ่าเสียไปชูขึ้นไปที่หน้าต่างสภา เพื่อพวกผู้แทนราษฎรรู้ว่าการทรยศต่อราษฎรนั้นมีผลอย่างไร

ที่เรียกว่าหัวหน้าราษฎรนั้น หมายความว่าบุคคลที่ราษฎรเลือกขึ้นอีกส่วนหนึ่งต่างหาก จากผู้แทนที่เลือกไปแล้ว ผู้ที่ได้รับเลือกเป็นหัวหน้าล้วนเป็นคนฉลาดสามารถทำหน้าที่อำนวยความสะดวกหมายคุมหมู่ราษฎร และให้คำแนะนำทำการทุกอย่างโดยพร้อมเพรียง พวกหัวหน้าราษฎรมีหน้าที่คอยกระตุ้นเตือนหรือรุกผู้แทนให้ปฏิบัติตามมติราษฎร ที่จริงพวกหัวหน้าไม่มีฐานะเอกสิทธิ์ หรือความคุ้มครองพิเศษอันใดทางกฎหมาย แต่ราษฎรประกาศว่าถ้าหัวหน้าของเขาถูกรัฐบาลจับหรือทำร้าย

ราษฎรจะเผากรุงปารีส ถ้าประกาศเช่นนี้เป็นเกรงคุ่มกันศักดิ์สิทธิ์กว่าอะไรทั้งหมด เจ้าหน้าที่รัฐบาลไม่กล้าแตะต้องที่เกี่ยวแต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าพวกหัวหน้าเหล่านี้จะอยู่ในฐานะที่ปลอดภัยเสมอไป ชีวิตของพวกเขาหัวหน้าเหล่านี้ล่อแหลมไม่น้อยกว่าบุคคลอื่น เพราะถ้าทำงานไม่เป็นที่พอใจ ก็อาจถูกฆ่าตายได้ง่ายๆ

เป็นการประหลาดอยู่อย่างหนึ่ง คือผู้แทนราษฎรนั้น แม้จะถูกตำว่าซุ่มซ่ามอย่างไร ก็ไม่เคยถูกทำร้ายถึงล้มตาย ห้องประชุมสภาผู้แทนราษฎรเป็นสถานที่แห่งเดียวที่ราษฎรเคารพ และโดยที่ห้องประชุมสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในเขตพระราชวัง บางครั้งจึงเป็นที่อาศัยปลอดภัยของพระเจ้าหลุยส์ ที่ ๑๖ ไปด้วย เวลาราษฎรเข้าโจมตีพระราชวังครั้งหลังพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ เสด็จเข้าไปอาศัยหลบภัยในห้องประชุมสภา ราษฎรก็ไม่หึกหาญเข้าไปในตอนหลังมีระเบียบการของสภา ยอมให้ราษฎรเข้าฟังการประชุมได้ไม่เกินครึ่งจำนวนของสมาชิกสภา ราษฎรก็ไม่ว่าอะไร สมาชิกสภาฝรั่งเศสในเวลานั้นมีจำนวน ๗๐๐ คน ระเบียบการสภายอมให้ประชาชนเข้าฟังได้ไม่เกิน ๓๕๐ คน ที่กำหนดเช่นนี้ก็โดยคำนวณว่า ถ้าราษฎรจะเลือกถือคอกลุ่มรุ่มกันทำร้ายผู้แทน ทางฝ่ายผู้แทนจะได้มีกำลังสู้ถึงสองต่อหนึ่ง แต่เหตุการณ์เช่นนั้นไม่เคยเกิดขึ้น

แน่นอนทีเดียว พฤติการณ์เช่นนี้เป็นเรื่องยุคเช็ญบ้าน
แตกสาแหรกขาด แม้จะเป็นเรื่องที่อยู่กับราษฎรตรงตาม
ความหมายของประชาธิปไตย ก็ไม่เรียกว่าประชาธิปไตย (Demo-
cracy) กลับเรียกว่าอนาธิปไตย (Anarchy). วิชาการเมืองเป็น
เรื่องที่จะต้องทำความเข้าใจกันเป็นพิเศษ คือ ถ้าเรียกว่า “ประ-
ชาธิปไตย” ซึ่งแปลว่าราษฎรเป็นใหญ่ ต้องหมายความว่าความ
เป็นใหญ่ไม่ได้อยู่กับราษฎรโดยตรง ถ้าความเป็นใหญ่มาอยู่ใน
มือของราษฎรโดยตรง ไม่เรียกว่าประชาธิปไตย กลับเรียกว่า
อนาธิปไตย

อย่างไรก็ดี แม้วิธีการทั้งหมดจะไม่ดี ก็มีความดีบางอย่าง
อยู่ในวิธีการนั้น เช่นวิธีรวบรวมมติมหาชนทำเป็น Cahier ซึ่ง
จนกระทั่งถึงบัดนี้ ยังไม่มีใครค้นคิดวิธีหยังมติมหาชนได้ดีกว่า
โดยที่ทางปฏิบัติในปัจจุบัน ถือว่าสมาชิกสภากับราษฎรเป็นคน ๆ
เดียวกัน จึงถือเป็นหลักกันต่อไปว่ามติมหาชนต้องแสดงออก
ทางสมาชิกสภา มติซึ่งแสดงมาทางอื่นรัฐบาลไม่จำเป็นต้องรับ
ฟัง พวกนิยมพรรคถืออีกอย่างหนึ่งว่า มติมหาชนต้องแสดงออก
ทางพรรค ซึ่งก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่เราจะต้องพิจารณากัน ฉะนั้น
ต่อไปนี้ เราจึงต้องพิจารณาถึงเรื่องมติมหาชนต่อจากที่เริ่มพูด
ไว้แล้วในบทที่ ๓.

ถึงแม้จะถือเป็นหลักว่ามติมหาชนต้องแสดงออกทางสภาก็ดี การเพิกเฉยไม่ฟังมติจากทางอื่นเช่นนั้น เป็นอันตรายมาก ดอกเตอร์กุสตาฟเลอบองเขียนไว้ว่า พฤติการณ์ที่กำลังคลี่คลายขยายตัวอยู่ทั่วไปในเวลานี้ คือราษฎรเสื่อมความเลื่อมใสในผู้แทนของตนลงไปทุกวัน โดยเหตุที่ผู้แทนไม่สละใฝ่ที่จะพยายามหยั่งทราบมติมหาชน และมหาชนก็ไม่เชื่อว่าผู้แทนของตนจะทำงานเพื่อประชาชนจริงๆ ดอกเตอร์กุสตาฟเลอบองให้ตัวอย่างว่า ทุกครั้งที่มีการประชุมเดินขบวนของราษฎร เพื่อเร่งรัดหรือคัดค้านการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของรัฐบาล ราษฎรย่อมจะอ้างเสมอว่าต้องทำเช่นนั้น เพราะได้ร้องขอไปทางผู้แทนแล้ว ไม่ได้ผล เกือบทุกครั้งในการประชุมหรือเดินขบวนเช่นนั้น ราษฎรมักส่งเสียงร้องว่า ไม่ต้องการรัฐสภา, ไม่ต้องการผู้แทน, ต้องการตัวเอง (Pas de parlement, pas de député, action directe). ประชาชนการเมืองผู้นั้นอธิบายว่า ถ้าปล่อยให้พฤติการณ์เช่นนั้นคลี่คลายขยายตัวขึ้นไป โดยไม่มีทางแก้ไขเป็นที่พอใจของทางราษฎรแล้ว ก็คงจะมีสักวันหนึ่งที่ราษฎรจะเข้าถืออำนาจเสียเอง โดยเลือกหัวหน้าของเขาขึ้นส่วนหนึ่งต่างหากจากสมาชิกสภา แล้วสภาพการณ์ที่เคยเป็นมาในสมัยปฏิวัติของฝรั่งเศสนั้น จะต้องมีขึ้นมาอีก

ตำราวิชาการเมืองที่ดีมากอีกชุดหนึ่ง คือหนังสือ Modern Democracies ของ James Bryce เป็นหนังสือขนาดหนึ่งพันหน้า กระจาย แบ่งเป็นสองเล่ม ท่านผู้หนึ่งกล่าวว่า การถือเสียงสมาชิกสภาเป็นมติมหาชนนั้น ยากที่จะหาความถูกต้องได้ เพราะสมาชิกสภาอาจแสดงความประสงค์ของประชาชนผิดไปโดยจงใจ หรือโดยไม่รู้ และการที่จะถือว่าบุคคลที่จะได้รับเลือกโดยคะแนนเสียงส่วนมาก ให้มาเป็นผู้แทนเป็นผู้ที่ราษฎรส่วนมากนิยมชมชอบจริงๆ ก็ไม่แน่เสมอไป เพราะในการเลือกตั้งโดยมาก ราษฎรที่มีสิทธิลงคะแนนไม่ไปลงเสียต้งครั้ง คนที่มาลงคะแนน ก็มีน้อยคนที่ลงด้วยความคิดเห็นและความวินิจฉัยของตัวเอง โดยมากก็ลงด้วยการชักจูงของพวกชักสายใย (Wire-puller) นอกจากนี้ การชู้เชื้อและการให้สินบนมีทุกครั้งในเวลาเลือกตั้ง สินบนเป็นของมีอำนาจยิ่งกว่าสิ่งใด ๆ สินบนมีอำนาจถึงกับทำให้คนฉลาดที่สุดกับคนโง่ที่สุดมารวมอยู่ในระดับเดียวกันได้

ทั้งนี้เป็นคำของ James Bryce ชนชาติของประเทศที่ได้ชื่อว่า เป็นมารดาแห่งระบอบประชาธิปไตย เมื่อคนชนิดนี้พูดโดยถือเอาเหตุการณ์ ในประเทศของเขาเองเป็นบรรทัดฐาน เราก็น่าจะเก็บเอามาเป็นข้อประกอบความคิด ท่านผู้นั้นอธิบายต่อไปว่ามีหลายประเทศได้พยายามออกกฎหมาย ลงโทษการชู้เชื้อและ

ให้สินบนในการเลือกตั้ง แต่ไม่มีผลประการใดเพราะไม่มีทางพิสูจน์ บางประเทศพยายามจะให้ความยุติธรรมในการลงคะแนนเสียงโดยวิธีให้สิทธิคนบางพวกลงคะแนนได้มากกว่าคนทั่วไป สมัยหนึ่งรัฐธรรมนูญแห่งประเทศเบลเยียม ยอมให้บุคคลสองพวกมีสิทธิลงคะแนนเพิ่มได้ คือคนมั่งคั่งถึงขีดที่กำหนดไว้มีสิทธิลงคะแนนได้ ๓ หรือ ๒ คะแนนตามส่วนแห่งความมั่งคั่ง เพราะถือว่าได้เสียภาษีอากรมาก อีกพวกหนึ่งคือคนมีการศึกษาถึงขั้นที่กำหนดไว้ให้ลงได้ ๒ คะแนน โดยถือว่าจะสามารถใช้ความวิจิตรญัตยุดกตองดีกว่าผู้ที่อ่อนหรือไร้การศึกษา ส่วนบุคคลพวกอื่นนอกจากนี้ ให้ลงได้คนละคะแนนเดียว วิธีการอันนี้ได้ยกเลิกไปแล้ว ได้เคยมีการเสนอใช้วิธีนี้ในประเทศอังกฤษ โดยเฉพาะผู้มั่งคั่งซึ่งต้องเสียภาษีมากกว่าคนธรรมดา ให้ลงคะแนนเสียงได้มากกว่า ๑ คะแนน แต่ข้อเสนออันนี้ต้องตกไป พวกมั่งมีเองก็ไม่ปรารถนา เพราะพวกนี้มีทางอื่นอีกมากหลาย ที่จะหาคะแนนได้มากกว่าหนึ่ง โดยไม่ต้องอาศัยบทบัญญัติโจ่งแจ้งให้คนเกลียดชัง และสามารถจะหาได้มากกว่าที่จะมีบทบัญญัติให้เสียด้วยซ้ำ

James Bryce อธิบายต่อไปอีกว่า พรรคการเมืองกับระบอบประชาธิปไตยไม่ใช่ของคู่กัน ที่จริงเป็นคนละเรื่อง พรรคการเมืองมีมาช้านานก่อนระบอบประชาธิปไตย เพราะไม่ว่าใน

ระบอบไหน ๆ พรรคการเมืองมีอยู่ทั้งนั้น ต่างกันแต่เพียงว่าจะ
อยู่ลับหรือแสดงตัวออกมา ระบอบประชาธิปไตยเป็นแค่เปลี่ยน
วิธีดำเนินของพรรคการเมืองให้ใช้ Ballots แทน Bullets ใน
การต่อสู้แข่งขันกัน กล่าวคือพรรคการเมืองในระบอบอื่นเขาแข่ง
กันกันด้วย Bullets (ลูกปืน) แต่ในระบอบประชาธิปไตยต้อง
แข่งขันกันด้วย Ballots (คะแนนเสียง) คำว่า Vote แปลว่าออก
เสียงทำไมเราจึงเรียกการลงคะแนนด้วยแผ่นกระดาษ ว่าออก
เสียง ก็เพราะเมื่อสองพันปีมาแล้วเขาออกเสียงกันจริงๆ การ
ประชุมราษฎรในสมัยโบราณใครจะลงมติเข้าข้างไหน ก็ส่งเสียง
ร้องเอ็ดอึงเข้าข้างนั้น ผู้เป็นประธานฟังเสียงแล้วก็วินิจฉัยว่า
เสียงข้างมากอยู่ทางไหน แม้ในครั้งนั้นพวกชักใย (Wire-puller)
ก็มีอยู่แล้ว เพราะถ้าฝ่ายไหนมีคนเสียงดัง ๆ ร้องนำ ก็อาจจะ
ได้เสียงร้องตามไปเป็นจำนวนมาก ๆ แสดงให้เห็นว่าการ Vote
หรือออกเสียงนั่นเองก็ไม่ได้ให้ความถ่วงเท้านั่นอนเสมอไป

แต่มติมหาชน หรือ Public opinion นั้น มีจริงและเป็น
ของมีอำนาจมาก ๆ มีสุภาษิตการเมืองที่ถือกันมาแต่โบราณว่า
“Vox populi, Vox Dei- เสียงของประชาชนคือเสียงของพระเจ้า”
แต่เป็นการยากที่จะทราบให้แน่นอนว่าเสียงของประชาชน หรือ
มติมหาชนนั้น เป็นอย่างไรแน่ แม้ผู้ที่คลุกเคล้าอยู่กับประชาชน

ตลอดเวลา ก็ไม่สามารถจะทราบแน่นอนได้เสมอว่ามติมหาชน
ไปทางไหน James Bryce เปรียบประชาชนว่าเหมือนแผ่นดิน
มนุษย์เราอยู่กับแผ่นดินมาตั้งแต่เกิดจนตาย และอยู่มาหลายหมื่น
ปีแล้ว ยังไม่มีใครสามารถค้นพบวิธีการให้ทราบล่วงหน้าได้แน่
นอนว่าแผ่นดินจะไหวที่ไหน และเมื่อใด

ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าเราจะต้องได้มติมหาชนจริงๆ ไม่ใช่มติเกิ
ความผิดพลาดอันใหญ่หลวงของรัฐบาลก็ดี ความล้มจมล้มไถ่
ของคนสำคัญก็ดี แก๊สปืนในร้อย เนื่องจากมูลเหตุที่ไปหลงหยิบ
เอาของเก่ามาเชื่อว่าเป็นของจริง หรือกลับเอาของจริงไปเป็นของ
เก๊ การค้นคว้าหาความจริงไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ แต่ถ้าเราสามารถรู้
อะไรตามความเป็นจริงทุกอย่างได้ เราจะทำอะไรไม่ผิดพลาด
ความผิดพลาดทางการเมืองไม่ได้เกิดขึ้นเพราะจงใจทำผิดหรือโง่
เขลาเบาปัญญา เพราะผู้ที่จะมีอำนาจทางการเมืองได้ตาม
ธรรมคาย่อมเป็นผู้สุจริต, รักชาติและฉลาดอยู่แล้ว ความผิด
พลาดส่วนมากที่สุกเกิดจากการจับความจริงผิดไป โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในเรื่องมติมหาชน การทำอะไรไปอย่างหนึ่ง มหาชน
ชอบหรือไม่ หรือว่ามหาชนต้องการอย่างไรแน่ นั้นเป็นเรื่องที่
รู้ได้ยาก มักจะมีตัวมารร้ายมากอยุ่หุ้มห่อปิดบังความจริงเสีย
เสมอไป มารร้ายนั้น อาจจะอยู่ในตัวเราเอง เช่นทฤษฎีมานะหรือ

ความมีใจคับแคบ อย่างไรก็ตามหนทางที่จะทราบมติอันถ่องแท้ของมหาชนนั้น พอมียุ่ยบ้าง ซึ่งเราจะต้องแบ่งพิจารณาเป็นสองตอน คือ ทางเกิดแห่งมติมหาชนตอนหนึ่ง และทางแสดงออกของมติมหาชนอีกตอนหนึ่ง

ทางเกิดแห่งมติมหาชนนั้น James Bryce ได้อธิบายไว้ ๓ ทางคือ

ทางที่ ๑ มีคนพวกหนึ่งซึ่งทำงานเกี่ยวกับมหาชนอย่างแท้จริง อาจเป็นโดยอาชีพ เช่นสมาชิกสภานิติบัญญัติ นักหนังสือพิมพ์ หรือผู้ประกอบการเมืองโดยวิธีอื่น หรือพลเมืองสามัญที่สนใจในหน้าที่พลเมือง คอยเฝ้าดูความเคลื่อนไหวของโลกการเมืองอยู่เป็นเนืองนิตย์ คนพวกนี้แม้จะนับรวมกันเข้าทั้งหมดก็จะได้ส่วนเปอร์เซ็นต์เพียงเล็กน้อยของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียง แต่ถึงกระนั้น คนพวกนี้เองเป็นพวกสร้างมติ เพราะเขาสนใจค้นหาความจริง เขานำเอามาคิด และแสดงเหตุผลออกมาโดยวาจาหรือโดยปากกา เพื่อจูงใจมหาชนให้เห็นคล้อยตาม

ทางที่ ๒ ได้แก่บุคคลที่สนใจทางการเมือง พวกนี้คอยฟัง คอยอ่าน และสนใจในข้อความที่ได้อ่านหรือได้ฟัง คอยวิพากษ์วิจารณ์ข้อเท็จจริงและเหตุผลซึ่งบุคคลพวกที่ ๑ แสดงออกมา และแสดงความเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย พวกนี้ไม่ได้สร้างมติ

มหาชนแต่เป็นแม่พิมพ์พิมพ์รูปมติมหาชน คือนำเอาข้อความหรือเหตุผลของบุคคลพวกที่ ๑ มาวิพากษ์วิจารณ์แล้วก็ปั้นรูปใหม่เผยแพร่ออกไปยังเพื่อนบ้าน เสมือนหนึ่งนำเอาวัตถุจากบุคคลพวกที่ ๑ มาเข้าแม่พิมพ์ของตัวแล้วก็พิมพ์ออกไป พวกที่ ๒ นี้มีความสำคัญยิ่งกว่าพวกใด ๆ เพราะเป็นตัวมติมหาชนจริง ๆ

ทางที่ ๓ ได้แก่บุคคลอีกพวกหนึ่ง ซึ่งไม่สนใจทางการเมือง อ่านหรือคิดแต่่น้อยที่สุด หรือไม่อ่านไม่คิดเลย พวกนี้คอยฟังความคิดเห็นของคนที่เขารู้จักและนับถือ แล้วก็คล้อยตามไปง่าย ๆ หนึ่ง โดยที่คนพวกนี้ไม่มีความรู้และไม่สนใจในลัทธินโยบาย จึงมักทุ่มเทความเชื่อความเลื่อมใสลงในบุคคลิก คือเชื่อในตัวคน และเมื่อนิยมชมชอบใครก็มักเชื่ออย่างมั่นคง

หลักของ James Bryce ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นหลักสำคัญอันหนึ่งในจิตวิทยาการเมือง ซึ่งสอนให้เราเห็นว่า ประชาชนไม่ได้เชื่อคำของนักการเมืองโดยตรง และไม่ได้เชื่อหนังสือพิมพ์โดยตรง แต่เขาเชื่อคนที่เขาเคยเชื่อ นักการเมืองหรือนักหนังสือพิมพ์ เป็นแต่เพียงผู้ส่งวัตถุเข้าแม่พิมพ์ของบุคคลพวกที่ ๒ บุคคลพวกที่ ๒ เป็นผู้พิมพ์มติมหาชนออกไป ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่เข้าใจหลักจิตวิทยาการเมืองชั้นดี ฉะนั้น

พรรคการเมืองในประเทศอังกฤษจึงทำความพยายามแรงกล้า ที่จะเข้าถึงตัวบุคคลพวกที่ ๒ พรรคใหญ่ๆ ของอังกฤษมีตัวแทน ของพรรคประจำอยู่ทุกเขตเลือกตั้ง เพื่อสามารถติดต่อกับบุคคล พวกที่ ๒, อย่างใกล้ชิด ถ้าเป็นเขตเลือกตั้งที่สำคัญ เขาก็พยายาม ตั้งสโมสรตั้งโรงเรียน ตั้งห้องสมุดเป็นของพรรค บางแห่ง ถึงตั้งโรงพยาบาล ซึ่งไม่แต่ให้กิน หรือฉีดยารักษาโรคเท่านั้น ยังฉีดยาคุมกำเนิดของพรรคเข้าไปด้วย

ต่อไปนี้เราจะได้พิจารณากันถึงทางแสดงออกแห่งมติ มหาชน ซึ่งมีอยู่ ๔ ทางคือ

๑. ทางสภา เป็นทางออกแห่งมติมหาชนในทางการ-
เสียงของสมาชิกสภาเป็นการแสดงมติมหาชนอย่างถ่องแท้หรือไม่
ควรจะคิดถึงหลักของ James Bryce ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็น
การแน่นอนว่าสมาชิกสภาย่อมจะพูดในทางที่เห็นว่าเป็นประ-
โยชน์แก่ราษฎร เพื่อความดีของราษฎร แต่ไม่เป็นการแน่นอน
ว่าจะสำแดงเจตนาของราษฎรออกมาอย่างถูกต้องจริงๆ เสมอไป
เพราะในบางครั้งการทำอะไรโดยเจตนาบริสุทธิ์ โดยเชื่อแน่ว่า
จะเป็นคุณประโยชน์แก่บุคคลคนหนึ่ง แต่อาจไม่ตรงกับความ
ต้องการของคนที่เราหวังให้ได้รับประโยชน์นั้นเองก็ได้

๒. ทางพรรค เป็นเครื่องวัดมติมหาชนอย่างแม่นยำพอ

ใช้ แต่ต้องเป็นพรรคที่ได้ประกาศนโยบายโดยเปิดเผยให้คน
เข้าใจจริงๆ ต้องเป็นพรรคที่ประชาชนเข้าเป็นสมาชิก ไม่ใช่
เพียงแต่เป็นกลุ่มหนึ่งของนักการเมือง และการที่ประชาชนเข้า
มาเป็นสมาชิกนั้น ต้องเป็นเพราะเลื่อมใสในลัทธินโยบาย ไม่ใช่
บุคคลิก พรรคเป็นเครื่องกลั่นกรองมติมหาชนทางหนึ่ง ฉะนั้น
พรรคที่มีประชาชนเป็นสมาชิกมากๆ จึงเป็นเครื่องวัดมติมหาชน
ได้แม่นยำมาก

๓. ทางหนังสือพิมพ์ อาจถือเป็นมติมหาชนได้ส่วนหนึ่ง
โดยเหตุ ๒ ประการ ประการหนึ่งเพราะหนังสือพิมพ์เป็นเครื่อง
ส่งวัตถุประสงค์ไปเข้าโรงงานกลั่นมติมหาชน และอาจคอยคุมผลว่าจะ
กลั่นออกมาเป็นรูปอย่างไรแล้วนำมาเผยแพร่ให้ทราบ ยิ่งเป็น
หนังสือพิมพ์ที่เป็นกลาง ไม่เป็นปากเสียงของฝ่ายใดพรรคใด ยิ่ง
มีน้ำหนักในทางแสดงมติมหาชนมาก

๔. การขอมติตรงจากประชาชน (Plebiscite) เป็นการ
ได้มติมหาชนอย่างแน่นอนที่สุด แต่ต้องประกอบด้วยหลัก ๓
ประการ (๑) มหาชนได้รู้และเข้าใจเรื่อง อย่าง ถัดวัน,
(๒) มหาชนได้มีโอกาสพิจารณาเหตุผลอย่างถ่องแท้ และ
(๓) มหาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นโดยเสรี ปราศจาก
อิทธิพลใดๆ

มาถึงตอนนี้ ข้าพเจ้าใคร่กล่าวถึงข้อสังเกตของข้าพเจ้าเองสักข้อหนึ่งในเรื่องมติมหาชนของไทยเรา ข้าพเจ้าได้สังเกตเห็นด้วยความปีติยินดีที่ว่ามหาชนในเมืองเรานั้นเที่ยงธรรมมาก โดยที่พระพุทธศาสนาสอนให้เรามีสติยับยั้งใจ และให้ใช้สติคู่กับปัญญาเสมอไปจนเราเรียกคู่กันว่า “สติปัญญา” มติมหาชนของเราจึงเป็นไปในทางยังคิดและรอบคอบ ในบางประเทศเมื่อมหาชนถูกชักจูงให้เขาไปทางไหน ก็อาจเขาไปจนรุ่งกันไม่อยู่ แต่ไทยเราเขาไปด้วยประเดี๋ยวเดียวก็มีสติยับยั้งด้วยในตัวเอง พระพุทธศาสนาสอนให้เรารักเหตุผล ตรองให้ถี่เสียก่อน แล้วจึงเชื่อ แม้คำของพระพุทธเจ้าเอง การเชื่ออะไรโดยไม่ไตร่ตรองอย่างรอบคอบเป็นการผิดหลักพระพุทธศาสนา ความอบรมที่เราได้รับมาเช่นนี้ตั้งพันปี ทำให้ไทยเรามีนิสัยใช้เหตุผล (Reason) มากกว่าความสะเทือนใจ (Emotion), การปลุกปั่นยุยงให้ชอบอะไรชั่วอะไรจะได้ผลเพียงขณะเดียวแล้วในไม่ช้า มติมหาชนก็ยับยั้งถอยหลังเข้าหาความยุติธรรมได้ในตัวเอง นักจิตวิทยาบางคนกล่าวว่าคนไทยบางคนหัวอ่อนจนง่าย แต่มีหลายเรื่องที่พิสูจน์แจ้งชัดว่าคนไทยเรานั้นจะจูงให้หลงทางได้ชั่วเวลาเล็กน้อย แล้วก็หาทางกลับตัวเอง ประชาชนของบางประเทศเมื่อถูกจูงก็ไปกันเลยขอบเขต จนผู้จูงเองไม่รู้จะรั้งให้กลับมาได้

อย่างไรก็ตามมหาชนของเรา สามารถรั้งตัวเองกลับมาได้โดย
ลำพัง เป็นเคราะห์ที่อันประเสริฐของประเทศชาติที่ประชามติ
ของเราเป็นเช่นนี้ และเราจะต้องขอบคุณพระพุทธศาสนาที่ปลูก
ฝังจิตใจของเรามีให้เชื่ออะไรง่าย และโดยลักษณะอันนี้ บางที
ระบอบประชาธิปไตยจะตลอดรอดฝั่งไปได้ก็กระมัง แต่ระบอบ
การปกครองทุกอย่าง กว่าจะฝังรากมั่นคง จะต้องใช้เวลานานจะ
ต้องประสบเหตุการณ์เช่นเข็ญยากลำบาก มีข้อความที่นโปเลียน
เขียนไว้เองว่า "Une forme de gouvernement qui n'est pas
le resultat d'une longue serie d'évenements, de malheur
d'etforts. d'entreprises de la part d'un peuple, ne
prendra jamais racine = ระบอบของรัฐบาลที่มีได้เป็นผลแห่ง
เหตุการณ์อันยืดยาว ความยากเข็ญ, ความพยายามและการลง
แรงของพลเมืองนั้น จะไม่ฝังรากมั่นคงได้เลย"

ตลอดเวลา ๑๕ ปี ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง เรา
ได้ทดลอง ศึกษา และวางรากฐานแห่งระบอบประชาธิปไตย
และจนกระทั่งทุกวันนี้เรายังไม่ได้ดำเนินระบอบประชาธิปไตยที่
แท้จริง เพราะการทดลอง ศึกษาและวางรากฐานยังไม่สำเร็จ
เสร็จสิ้นจนบัดนี้ ในระหว่างทดลอง ศึกษา และวางรากฐาน
นี้ ก็ได้ใช้วิธีคุมอำนาจสองอย่าง อย่างหนึ่งคือคุมเสียงในสภา

อีกอย่างหนึ่งคือคุมข้าราชการประจำให้อยู่ในกำมือของการเมือง
เสมอไป การคุมเสียงในสภาได้ใช้สมาชิกประเภท ๒ ซึ่งเจตนา
เดิมว่าจะใช้เพียง ๑๐ ปี แต่ได้ขยายต่อมาอีก การคุมข้าราชการ
พลเรือน ทำโดยวิธีให้นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ก.พ. และ
สภาผู้แทนราษฎรตั้งกรรมการทรงคุณวุฒิตามที่รัฐบาลเสนอนาม
มา ซึ่งกระทำให้การขึ้นเงินเดือน เลื่อนชั้น การแต่งตั้งถอด
ถอนลงทัณฑ์บรรจุให้ออก ตลอดจนการกำหนดข้ออัตราเงินเดือน
ข้าราชการประจำ อยู่ในอำนาจของฝ่ายการเมืองทั้งสิ้น ผิดกับ
ระเบียบประชาธิปไตยแท้ ซึ่งอำนาจของ ก.พ. หรือคณะกรรมการ
การข้าราชการประจำอยู่ในมือข้าราชการประจำด้วยกัน เช่นใน
ประเทศอังกฤษ ก.พ. ต้องประกอบด้วยข้าราชการประจำแท้ และ
ไม่ขึ้นกับรัฐมนตรี เพราะถือเป็นระเบียบที่คิดว่ามิให้ฝ่าย
การเมืองเข้ามาแทรกแซงกับราชการประจำ การคุมเสียงในสภา
โดยสมาชิกประเภท ๒ ได้หมดไป โดยรัฐธรรมนูญฉบับใหม่
พดุมสภาในปัจจุบันจะเป็นการคุมเสียงหรือไม่ วิธีการเลือกตั้ง
ก่อให้เกิดปัญหาอย่างไร ไม่ใช่เรื่องที่ประสงค์จะกล่าวในที่นี้ แต่
ปัญหาเรื่องงานการเมืองกับข้าราชการประจำนั้น เป็นปัญหาที่
ต้องพิจารณา เพราะทราบได้ที่ยังไม่แยกงานการเมืองกับราชการ
ประจำให้เด็ดขาดจากกัน ทราบนั้นระบอบประชาธิปไตยแท้

ก็ยังไม่เกิดขึ้น และเมื่อทางอื่นตั้งรูปเป็นประชาธิปไตย แต่
ข้าราชการประจำยังอยู่ในอำนาจของฝ่ายการเมือง หรือฝ่ายการ
เมืองยังมีอำนาจในคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนก็เกิดผลร้าย

ผลร้ายประการแรก คือความไม่แน่นอนในฐานะของ
ข้าราชการประจำ ทำให้เกิดความระส่ำระสาย และงานต้องชะงัก
ไปทุกครั้งที่เปลี่ยนรัฐบาล เพราะบางที่ฝ่ายการเมืองไม่ไว้วางใจ
ฝ่ายประจำต้องพยายามเอาคนของตัวเข้ามาแทรกในตำแหน่ง
ประจำตามที่สามารถจะทำได้โดยบทแห่งพระราชบัญญัติข้าราชการ
พลเรือน เป็นการแทรกแซงหรือข้ามหน้าคนที่อยู่มาก่อน
และรู้งานราชการดีกว่า ทำให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจและเสีย
งานราชการไปอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งเมื่อการถือพรรคพวกลูก
กลมไปถึงงานประจำ ก็เป็นทางชักจูงใจให้พวกข้าราชการประจำ
หันเข้าเป็นพวกนั้นพรรคนี้ ก่อให้เกิดความย้ายแยกแตกสามัคคี
อันเป็นผลร้ายแก่ราชการอย่างยิ่ง และที่ร้ายกว่านั้น คือถ้า
เปลี่ยนรัฐบาล พรรคอื่นเข้ามา เอาคนพวกของรัฐบาลเก่าออก
หรือโยกย้ายไปในทางที่ไม่พอใจและเอาคนของตัวเข้าแทนที่
หากรัฐบาลนั้นกลับเข้ามาใหม่ เกิดทำการตอบแทนกันก็จะเป็น
การจ้องเวรจ้องภัย ก่อความระส่ำระสายไม่มีที่สิ้นสุด

ตามธรรมดาผู้ที่เข้ามาบัญชาการใหม่ ถ้าไม่มีความรู้ใน

สภาพงานอย่างแท้จริง มักจะเกิดความคิดเสมอว่าของเก่าไม่ดี
ชอบรื้อทิ้ง โดยเข้าใจว่าจะสร้างของใหม่ขึ้นแทนที่ให้ดีกว่า
ข้าราชการประจำที่รู้สึกตัวว่าอยู่ในกำมือของฝ่ายการเมืองย่อมไม่
กล้าซัดคอกซัดใจ การรื้อทิ้งง่ายกว่าการสร้างจึงมีตัวอย่างเป็นอัน
มากที่รื้องานเก่าทิ้งแล้วไม่สามารถสร้างอะไรขึ้นมาแทน บาง
อย่างรื้อทิ้งไปแล้วเกิดมีความจำเป็นที่จะต้องกลับไปเอามาใช้ใหม่
ก็ไม่กล้าเอากลับมา เพราะละลายแก่ใจ แต่บางเรื่องพฤติการณ์
บังคับให้ต้องกลับทำใหม่โดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ก็ทำให้ผู้
รื้อเสียชื่อไปมาก ถ้าข้าราชการประจำแน่ใจว่าตนมิได้อยู่ใต้
อำนาจของฝ่ายการเมือง ก็จะสามารถให้ความเห็นโต้แย้งคัดทาน
โดยบริสุทธิ์ใจ การรื้อของเก่าทิ้งคงไม่ทำกันง่าย ๆ รัฐบาลที่เข้า
มาใหม่จะพยายามทำงานต่อจากที่รัฐบาลเก่าทำไว้ งานของชาติ
จะก้าวหน้าไปด้วยดี

ความแทรกแซงของฝ่ายการเมือง ย่อมทำให้เกิดผลแก่
ข้าราชการประจำสองประการ ประการหนึ่งคือถ้าราชการประจำ
ยึดมั่นในหลักการไม่ยอมอยู่ใต้อิทธิพลของฝ่ายการเมือง ก็ยินดี
ลาออกจากตำแหน่งเมื่อไม่พอใจในการแทรกแซง ทำให้เสียคน
ดีที่สามารถที่รู้งาน และถ้าเกิดการเซ่นหั้นขึ้นบ่อย ๆ รัฐกิจก็เสื่อม
โทรมโดยไม่มีปัญหา หรืออีกอย่างหนึ่ง ถ้าราชการประจำผัน

ผ่อนอ่อนโยนตามฝ่ายการเมืองเรื่อยไป ปัญหาทุกเรื่องก็จะกลายเป็นปัญหานโยบาย และข้าราชการประจำก็จะทุ่มเทงานขึ้นมาให้ฝ่ายการเมือง แม้แต่การปกครองภายใน เช่นการสับเปลี่ยนโยกย้ายข้าราชการก็ต้องขออนโยบายรัฐมนตรี เมื่อฝ่ายประจำทุ่มเทงานมาให้รัฐมนตรีมากๆ เข้า รัฐมนตรีก็เห็นว่าข้าราชการประจำหย่อนความสามารถ ต้องเสนอมาทูกรวบรวมความว่าการแทรกแซงของทางการเมืองไม่เป็นมงคลแก่ข้าราชการประจำทั้งนั้นเพราะถ้าโต้แย้งขัดขึ้น ก็ถูกหาว่าไม่ร่วมมือ ถ้าโอนอ่อนผ่อนตามเรื่อยไป ก็ถูกหาว่าหย่อนสมรรถภาพ

การแยกงานประจำกับการเมืองออกจากกันโดยเด็ดขาดย่อมได้ผลดีหลายประการ เป็นต้นว่า

๑. เริ่มแต่การเลือกผู้แทนหรือสมาชิกสภา จะเป็นไปโดยบริสุทธิ์ผ่องใสมากที่สุดที่จะเป็นได้ เพราะฝ่ายการเมืองพรรคหนึ่งพรรคใดจะไม่สามารถใช้อิทธิพลให้ข้าราชการประจำทำประโยชน์แก่การเลือกตั้งของฝ่ายตน การอาศัยอิทธิพลของฝ่ายปกครองชักจูงให้ราษฎรเลือกคนนั้นคนนี้, การขู่เชิญโดยทางตรงหรือทางอ้อม การใช้บัตรปลอม การนับคะแนนทุจริต การใช้นามผู้อื่นลงคะแนน รวมความว่าการทุจริตทั้งหลายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง จะมีได้ยากขึ้น นี้เป็นวิธีสำคัญอันหนึ่งสำหรับบำรุง

รักษาระบอบประชาธิปไตย

๒. เมื่อข้าราชการประจำรู้แน่ว่างานในหน้าที่ของตนเป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากการเมืองแล้ว แม้ทางการเมืองจะยุ่งยากกันสักเพียงไร งานประจำก็ไม่เสีย เพราะพวกข้าราชการประจำเขารู้ว่าหน้าที่ของเขาคือการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับที่มีอยู่ ตราบใดที่กฎหมายและระเบียบข้อบังคับนั้นยังไม่เปลี่ยนก็ต้องปฏิบัติไปตามเดิม โดยมีต้องหวาดระแวงห่วงกลัวความเปลี่ยนแปลงใดๆ ประเทศที่เขาแบ่งงานประจำกับการเมืองเด็ดขาดจากกันแล้วแม้การเมืองจะระส่ำระสาย รัฐบาลล้มลุกคลุกคลาน ตั้งใหม่ไม่กี่วันก็ล้ม และต้องเสียเวลาช้านานกว่าจะตั้งได้ใหม่ แม้จะมีมรสุมในสภาแรงร้าย ความยุ่งยากทางการเมืองมีอยู่เป็นแรมเดือนราชการของเขาก็ไม่เสีย งานก่อสร้างมิได้หยุดชะงัก การค้าคงดำเนินไปตามปกติ โจรผู้ร้ายไม่ได้ชุกชุมขึ้น รายได้ภาษีอากรมิได้ต่ำ ระเบียบวินัยมิได้ลดหย่อนลงไป มีอย่างเดียวที่จะปั่นป่วนไปบ้างตามกระแสการเมืองคือตลาดเงินซึ่งเป็นเรื่องของการเสี่ยงพนัน (Speculation)

๓. ใครเข้ามารับตำแหน่งการเมือง คือใครเข้ามารับตำแหน่งรัฐมนตรี จะได้รับความสบายใจเพราะข้าราชการประจำไม่เป็นพวกนั้นพวกนี้ แม้ผู้ที่เข้ามาเป็นรัฐมนตรีจะไม่รู้งาน

ราชการอะไรเลยก็ไม่ต้องระวังระวางว่าจะถูกแกล้งถูกหักหลัง เมื่อต้องการคำบอกเล่าชี้แจงในเรื่องใด ก็จะได้รับคำชี้แจงที่จริงใจและเหตุผลที่ถ่องแท้ เพราะข้าราชการประจำไม่จำเป็นต้องให้ความเห็นคล้อยตาม และไม่มีอะไรจะจูงใจความกึกเห็นหรือชี้แจงในทางที่ผิด ไม่มีอะไรจะจูงใจให้ออกนอกทางแห่งความบริสุทธิ์ใจ การขจัดอคติของข้าราชการประจำเสียได้ ย่อมเป็นทางแห่งความสะดวกสบายของฝ่ายของฝ่ายการเมือง

๔. เราพูดถึงถึงเสถียรภาพ ความมั่นคงหรือ Stability, เสถียรภาพ เป็นสิ่งพึงปรารถนาเบื้องต้นสำหรับประเทศชาติ เสถียรภาพเป็นคุณสมบัติข้อแรกทีนานาประเทศจะมองดู ก่อนให้ความเชื่อถือไว้วางใจ งานขั้นแรกที่สุดของการสร้างเสถียรภาพคือต้องสร้างความมั่นคงแน่นอนของข้าราชการประจำเพราะเมื่อข้าราชการประจำมีฐานะมั่นคงแน่นอนแยกออกจากการเมืองโดยเด็ดขาดแล้ว ก็เป็นประกันความมั่นคงได้ถึงสองทาง ทางหนึ่งคือ เป็นหลักประกันมิให้ฝ่ายการเมืองทำอะไรผิดไปและอีกอย่างหนึ่งเป็นการประกันอำนาจรัฐสภาว่าจะไม่มีใครกล้าล่วงล้ำฝ่าฝืน เช่นปัญหาเรื่องใช้เงินเกินงบประมาณหรือนอกงบประมาณนั้น จะทำไม่ได้ เพราะฝ่ายประจำจะไม่ยอมเบิกจ่ายให้ ฝ่ายการเมืองจะทำอะไรถ้าเกินมติของสภา ย่อมทำ

ไม่ได้ เพราะฝ่ายข้าราชการประจำจะไม่ยอมทำนอกจากจะไปขอ
อนุมัติจากสภาก่อน ข้าราชการการเมืองจะต้องเคารพกฎหมาย
เคร่งครัด เพราะถ้าใครทำผิดกฎหมาย ตำรวจซึ่งไม่อยู่ใต้
อิทธิพลของฝ่ายการเมืองจะดำเนินการตามกฎหมาย โดยมีต้อง
ระวางในอิทธิพลใดๆ, นี้คือ เสถียรภาพ

ทั้งนี้เป็นเรื่องใหญ่ๆ ที่แสดงให้เห็นประโยชน์และความ
จำเป็นของการแยกราชการการเมือง กับราชการประจำออกจาก
กันโดยเด็ดขาด ปัญหาต่อไปอยู่ที่ว่าวิธีแยกนั้นจะอย่างไร วิธี
การที่ทำกันมาแล้ว เป็นดังนี้

๑. หัวหน้าสูงสุดในฝ่ายประจำต้องมีฐานะ และบุคลิก
สูงพอที่ฝ่ายการเมืองจะต้องเกรงใจ ในประเทศอังกฤษฐานะ
ของปลัดกระทรวงสูงมาก ใช้คนสามารถเชี่ยวชาญในงานของ
กระทรวงนั้น ประกอบด้วยบุคลิก ที่ใครเข้ามาเป็นรัฐมนตรี
ก็ต้องยำเกรง ในประเทศฝรั่งเศสตำแหน่งสูงสุดในราชการ
ประจำเรียกว่า เลขาธิการกระทรวง ใช้คนซึ่งประกอบด้วย
คุณวุฒิและวัยวุฒิชั้นครูบาอาจารย์ของพวกการเมืองที่จะเข้ามา
เป็นรัฐมนตรี สามารถจะทำตนเป็นที่เลื่องลือรัฐมนตรีที่เข้ามาใหม่
เป็นคนเก่ารุ่นานของกระทรวงที่รัฐมนตรีจะต้องขอความกิดเห็น
ก่อนที่จะทำอะไรลงไป

๒. คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ที่เรียกโดยย่อว่า ก.พ. ต้องประกอบด้วยหัวหน้าข้าราชการประจำ และผู้มีความเชี่ยวชาญในราชการประจำโดยที่ฝ่ายการเมือง หรือรัฐมนตรีไม่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

ในประเทศเราเวลานี้ หัวหน้าสูงสุดของข้าราชการประจำคือปลัดกระทรวง แต่ตำแหน่งปลัดกระทรวงของเราเป็นตำแหน่งที่ไม่สูงพอ โดยหลักการก็สูงกว่าอธิบดีทีเดียว และในทางฐานะส่วนตัวก็เท่ากับอธิบดี เพราะตำแหน่งปลัดกระทรวงกับตำแหน่งอธิบดีอาจสับเปลี่ยนกันได้ ปลัดกระทรวงบางคนเงินเดือนน้อยกว่าอธิบดี ในกระทรวงเดียวกันฉะนั้นจึงเป็นการยาก ที่ปลัดกระทรวงจะทำตนเป็นผู้ใหญ่เป็นประธานในกระทรวงได้จริงๆ พอมีรัฐมนตรีเข้ามา ข้าราชการประจำบางคนก็ผ่านหน้าปลัดกระทรวงวิ่งเต้นเข้าหารัฐมนตรี ทำให้ปลัดกระทรวงอยู่ในฐานะลำบาก และโดยมากปลัดกระทรวงมักไม่มีทางเลือกอย่างอื่นนอกจากโอนอ่อนผ่อนตามรัฐมนตรี และยอมให้งานทุกสิ่งทุกอย่างเป็นงานนโยบายไป จึงเป็นธรรมดาที่รัฐมนตรีจะอดยื่นมือเข้ามาในงานประจำไม่ค่อยได้ แต่ถ้าทำอย่างนั้นก็แล้วช่างกัน ราชการประจำมีความแน่นอน แม้ทางการเมืองจะผันผวนไปอย่างไร รัฐกิจก็สามารถดำเนินไปโดยไม่มี

ทางเสื่อมเสีย เป็นวิธีอันแน่นอนที่จะสร้างเสถียรภาพ และ
รักษาระบอบประชาธิปไตย

ความสำคัญเรื่องใหญ่ๆ ได้กล่าวมาแล้วเท่าที่ควรที่จะ
กล่าวในหนังสือ "จิตวิทยาการเมือง" เล่มนี้ ต่อไปนี้มีข้อปลีก
ย่อยสองประการที่ควรที่จะประมวลมากกว่าก่อนจบหนังสือเล่มนี้
คือ

๓. นักการเมืองชนิดไร จะรักษาระบอบประชาธิปไตย
อย่างแท้จริง ที่ต้องระลึกถึงปัญหาเรื่องนี้เพราะทุกคนพูดว่าคน
บุชชาติประชาธิปไตย แต่บุคคลเหล่านั้นจะบุชจริงเพียงไร
ทางจิตวิทยาการเมืองให้หลักไว้สำหรับวัด หลักที่เป็นเครื่อง
วัดเครื่องพิสูจน์ในข้อนี้อยู่ ๒ ประการ คือ

ก. ให้พิจารณาว่าบุคคลนั้น มีลักษณะเป็นทองหรือเป็น
เพชร ถ้ามีลักษณะเป็นทองจะบุชระบอบประชาธิปไตยโดย
จริงใจ แต่ถ้ามีลักษณะเป็นเพชรจะไม่สามารถรักษาระบอบประ
ชาธิปไตยได้

ข. บุคคลที่จะรักษาระบอบประชาธิปไตยโดยจริงใจ หรือ
เป็นนักการเมือง ที่จะทำการสำเร็จประโยชน์แก่ประเทศชาติ
จริงๆ จะต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกชนิดที่คนไม่ยอมเข้าใกล้
และไม่ยอมไปห่าง ถ้าเป็นผู้ที่มีลักษณะคุกตึงคนให้เข้าใกล้เสมอ

หรือผลักดันให้คนออกห่างเสมอ จะไม่สามารถรักษาระบบอบ
ประชาธิปไตย และไม่สามารถเป็นนักการเมืองที่ทำการสำเร็จ
ประโยชน์แก่ประเทศชาติจริงๆ ได้

เพชรเป็นของมีราคามาก เป็นของเชิดชูที่สุดในบรรดา
เครื่องประดับเพื่อความสวยงาม แต่ในทางการคลังไม่มีใครใช้
เพชรเป็นมาตรฐานของเงินตรา เพราะเพชรไม่มีลักษณะผสม
ประสาน, เป็นของงามและมีค่ามากจริง แต่พอถูกกระทบกระ
ทั้งก็เกิดร้าวฉานหรือแตกออกไป ที่แตกออกไปแล้วก็ต่อใหม่
ไม่ได้ แม้เพียงมีรอยร้าวหรือซ้าก็เสื่อมราคาลงทันที ไม่สามารถ
จะหลอมให้กลับคืนที่หรือแก้รอยร้าวรอยซ้าให้หาย โลกชอบใช้
ทองเป็นมาตรฐานเงินตรา เพราะทองเป็นธาตุที่มีลักษณะผสม
ประสาน จะกัดจะหันจะทุบให้สลายอย่างไรก็ไม่ทำให้ราคาลด
น้อยลงไป และเมื่อต้องการให้ติดต่อกันใหม่ ก็สามารถจะหลอม
ให้กลับเป็นเนื้อเดียวกันได้ คนที่มีลักษณะเป็นเพชรได้แก่คนที่
ดีที่เด่น ฉลาดสามารถ แต่เข้ากับใครไม่ได้ เพราะขาดลักษณะ
ผสม พอถูกกระทบกระทั่งอะไรเข้าก็ซ้าและมัวหมอง หมายถึง
หัวเสียโทมนัส ทำอะไรผิดก็มีโทษมีฐานะทำเรื่อยไป ไม่ยอม
เปลี่ยนความคิด ไม่ยอมเปลี่ยนรูปใหม่ ยอมแตกทำลายไปที่
เดียว บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้จะไม่สามารถรักษาระบบอบประชา

ธิปไตยไว้ได้ ส่วนคนที่มีลักษณะเป็นทอง ย่อมมีลักษณะผสม
ประสานบุชาความสามัคคี แม้ตัวเองจะมีค่าอยู่ในตัว ก็ชอบที่
จะทำตัวเป็นเครื่องรองยกผู้อื่นให้เด่น เหมือนทองที่ชอบเป็น
เครื่องรองเพชรนิลจินดา แม้ตนเองจะมีส่วนสำคัญที่ทำให้เป็น
แหวนหรือสร้อย แต่ถ้ามีเพชรหรืออัญมณีอะไรมาอยู่ด้วยสัก
เล็กน้อย ก็ยอมสละสิทธิของตัวเองให้ความเด่นแก่ผู้อื่น ให้คนเรียก
ว่า แหวนมรกต สร้อยเพชร จี้ทับทิม โดยไม่ต้องพูดถึงทอง
แม้จะถูกกระทบกระทั่งก็ไม่มีวันมัวหมอง ถูกทำร้าย ถูกทำลาย
ถูกทำความเสียหายอย่างไร ก็ยังรักษาคุณค่าไว้ได้ นี้อัลดักษณะ
ของนักประชาธิปไตย และเป็นการแน่นอนว่าคนชนิดนี้จะ
สามารถรักษาระบอบประชาธิปไตยไว้ได้อย่างมั่นคง

ผู้ที่มีลักษณะ कुछ จึงให้คนเข้าใจ มักฟังแต่ความเห็นของ
คนที่ใกล้ชิด หรือมักเป็นทางที่ทำให้เกิดคนหมุ่นหนึ่งซึ่งเป็นพวก
ตัวโปรคมืออิทธิพล อาจทำให้หลงระเวิงในความดีพิเศษของตน
เพราะคนที่เข้ามาใกล้ย่อมสรรเสริญชมเชย คนชนิดนี้มักใจอ่อน
ยอมง่ายตกลงง่าย ส่วนผู้ที่มีลักษณะผลักคนให้ออกห่าง ย่อม
เป็นผู้ที่ผสมประสานกับใครไม่ได้ จึงเป็นธรรมชาติที่ไม่สามารถ
จะเป็นนักการเมือง แต่คนที่จะเป็นนักการเมืองที่ดี นักประชา
ธิปไตยที่ดี และสามารถทำความสำเร็จในทางการเมืองให้เกิด

ประโยชน์แก่ประเทศชาติได้เป็นอย่างดีนั้น ต้องเป็นบุคคลชนิก
ที่คนทั้งหลายไม่อยากจะเข้าใกล้ แต่ก็ไม่อยากจะออกไปห่าง มัชฌิมา
ปฏิปทาถือลักษณะสายกลาง เป็นทางแห่งความสำเร็จทุกประการ

๒. ที่กล่าวมาในข้อ ๑ เป็นลักษณะของนักการเมือง แต่
มีเรื่องที่น่าพิจารณาอีกข้อหนึ่ง คือลักษณะของประชาชน ประชา
ชนชนิกใดจะดำรงระบอบประชาธิปไตยได้ดีที่สุด การตอบ
ปัญหาข้อนี้ ไม่มีวิธีใดดีกว่าการยกตัวอย่างที่มีอยู่แล้วจริงๆ

ประชาธิปไตยที่ได้รับความชมเชยอย่างสูงสุดในโลกนี้ คือ
ประชาธิปไตยในประเทศสวิส James Bryce อธิบายว่าจะหา
ประชาธิปไตยแห่งใดดีกว่าสวิสเป็นอันหาไม่ได้ ประชาชนทุก
คนรักสิทธิและหน้าที่ของตน ถ้าคิดจำนวนผู้ลงคะแนนออกเสียง
ในการเลือกตั้ง หรือในการขอมติตรงจากราษฎร (Plebiscite)
ตามส่วนจำนวนพลเมืองแล้ว ก็ไม่มีประเทศใดที่พลเมืองจะสนใจ
ไปลงคะแนนมากเท่าสวิส ชาวสวิสเป็นประชาชนที่ไม่ยอม
นอนหลับทับสิทธิ และไม่ยอมละเลยการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่
รวมความว่าไม่ยอมบกพร่องทั้งการใช้สิทธิ และการปฏิบัติหน้าที่
ที่ ไม่มีประเทศใดที่รัฐบาลจะขอมติตรงจากราษฎรมากเท่าใน
ประเทศสวิส เพราะรัฐบาลเชื่อมั่นว่า ราษฏรของเขาจะให้
มติด้วยความบริสุทธิ์ใจจริงๆ แม้ปัญหาที่ว่าประเทศสวิสควร

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พิมพ์ชนก ๘๑-๘๘ แขวงสรรพศาสตร์
ถนนตะนาว กรุงเทพมหานคร โทร. ๒๒๓๓๕๕๘-๘
นายไพโรจน์ สายทิม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๒๖

